

1
2
3
4
5

6 **ARBEIDS- OG PRINSIPPROGRAM**
7 **2012**

8

9 *VEDTATT PÅ AUFS 53. ORDINÆRE LANDSMØTE*

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

#AUFLM12

21	INNHOLD	
22		
23	1 VÅRT GRUNNSYN	7
24	2. KLIMA OG MILJØ	34
25	2.1 Bærekraftig utvikling – Norge som miljøutstillingsvindu.....	10
26	2.2 Klimaendringene	10
27	2.3 Energi.....	11
28	2.3.1 Fossil energi	11
29	2.3.2 Fornybar energi.....	12
30	2.4 Mer miljøvennlige og framtidsrettede bygg.....	13
31	2.5 Transport	14
32	2.5.1 Kollektivtrafikk	15
33	2.5.2 Jernbane.....	16
34	2.5.3 El-biler og hydrogenbiler	17
35	2.6 Vern om naturen.....	17
36	2.7 Jordbruk og fiske	18
37	2.8 Miljøgifter og avfall	18
38	2.9 Mineralforekomster	19
39	3. UTDANNING OG KOMPETANSE	34
40	3.1 Våre mål med skolen	20
41	3.2 Tidlig læring – barnehager og SFO	21
42	3.3 Fellesskolen	21
43	3.3.1 En god offentlig skole.....	21
44	3.3.2 Den gode læreren	22
45	3.3.3 Gratisprinsippet	23
46	3.3.4 Likestilling i skolen.....	23
47	3.3.5 Opptak til videregående skole	24
48	3.3.6 Nasjonale prøver og testing	24
49	3.3.7 Vurderingsformer og rettferdige karakterer.....	24
50	3.3.8 En helhetlig skoledag	25
51	3.3.9 Leksefri skole.....	26
52	3.4 Skolemiljø.....	26
53	3.4.1 Skolebygg og inneklima.....	26
54	3.4.2 Mobbing	26
55	3.4.3 Rådgivingstjenesten	27
56	3.4.4 Seksualundervisning	27

57	3.5 Yrkesfag.....	27
58	3.5.1 Lærlinger	28
59	3.6 Sidemål	29
60	3.7 Samisk.....	29
61	3.8 Internasjonalisering.....	29
62	3.9 Fagskoler.....	30
63	3.10 Høyere utdanning og forskning.....	30
64	3.10.1 Lik rett til utdanning.....	31
65	3.10.2 Likestilling i akademia	31
66	3.10.3 Studiepoeng og foreldrepermisjon	31
67	3.10.4 Høyskolene	32
68	3.10.5 Universitetene	32
69	3.10.6 Forskning	33
70	4. ARBEID, ØKONOMI OG FORDELING	34
71	4.1 Velferd og frihet.....	34
72	4.2 Arbeidslivet	34
73	4.2.1 Et inkluderende arbeidsliv	34
74	4.2.2 Et likestilt arbeidsliv.....	35
75	4.2.3 Ung i arbeidslivet	35
76	4.2.4 Lønn og arbeidsvilkår.....	36
77	4.2.5 Et trygt og rettferdig arbeidsliv	36
78	4.2.6 Arbeidsinnvandring og sosial dumping	37
79	4.3 Nyskaping og næring	38
80	4.3.1 Offentlig eierskap	38
81	4.3.2 Likestilling i næringslivet.....	39
82	4.4 Økonomisk politikk.....	39
83	4.4.1 Skattesystemet	39
84	4.4.2 Statens pensjonsfond - Utland.....	40
85	4.4.3 Finanssektoren	40
86	4.4.4 Markedsmakt.....	41
87	4.4.5 Privat gjeld	41
88	4.5 Bolig.....	42
89	4.6 Barnefattigdom	43
90	4.7 Barnetrygden.....	43
91	4.8 Sosialhjelpen	43
92	5. HELSE OG OMSORG	45
93	5. 1 Et godt og gratis helsetilbud for alle	45

94	5. 2 Folkehelse	45
95	5. 3 Spesialhelsetjenesten	45
96	5. 4 Helsearbeid i nærmiljøet	46
97	5. 5 Unges helse	46
98	5. 6 Psykisk helse.....	46
99	5. 7 Spiseforstyrrelser	47
100	5. 8 Barnevern	48
101	5. 9 Reproduktiv helse	48
102	5.9.1 Graviditet.....	48
103	5.9.2 Prevensjon.....	48
104	5.9.3 Uønsket graviditet.....	49
105	5.9.4 Adopsjon	49
106	5.9.5 Surrogati.....	49
107	5.9.6 Assistert befruktning	49
108	5.9.7 Omskjæring av gutter	50
109	5. 10 Seniorhelse	50
110	5. 11 HIV/AIDS.....	50
111	5. 12 Rusmisbruk.....	51
112	5.12.1 Alkoholmisbruk.....	51
113	5.12.2 Narkotikamisbruk	51
114	5.12.3 Brukersteder for rusavhengige	51
115	5.12.4 Tobakk	52
116	6. DEMOKRATI OG DELTAKELSE	53
117	6. 1 Demokrati og deltakelse.....	53
118	6. 2 Ungdomsengasjement	53
119	6.2.1 Elevdemokrati.....	53
120	6.2.2 Fraværsføring	54
121	6.2.3 Ungdomsråd	54
122	6. 3 Valg og representasjon.....	54
123	6.3.1 Høyere valgoppslutning.....	54
124	6.3.2 Makt mellom kjønn	55
125	6.3.3 Deltakelse.....	55
126	6. 4 Kommune og styreform	55
127	6.4.1 Kommunestruktur.....	55
128	6. 5 Åpenhet og innsyn	58
129	6. 6 Verneplikt	58
130	6. 7 Kirke, religion og livssynsamfunn	58

131	6. 8 Kjønnsidealer	58
132	6. 9 Legningslikestilling	58
133	7. SIKKERHET OG TRYGGHET	58
134	7. 1 Tillit, samhold og trygghet	58
135	7. 2 Kriminalitet	58
136	7. 3 Reaksjoner, innhold i soningen og forebygging.....	58
137	7. 4 Rettshjelp.....	58
138	7. 5 Ungdom og kriminalitet.....	58
139	7. 6 Organisert kriminalitet og menneskehandel	58
140	7. 7 Vold i nære relasjoner	60
141	7. 8 Prostitusjon	61
142	7. 9 Overgrep, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse	61
143	7. 10 Politi.....	62
144	7. 11 Våpenkontroll	62
145	7. 12 Kriseberedskap	62
146	8. KULTUR OG IDRETT	64
147	8. 1 Kultur til alle.....	64
148	8. 2 Ungdomsrabatt på kulturaktiviteter	64
149	8. 3 Kulturelle arenaer.....	64
150	8.3.1 Den kommunale musikk- og kulturskolen.....	64
151	8.3.2 Ungdomshus, fritidshus og øvingslokaler	65
152	8. 4 Idrett	65
153	8. 5 Festivaler	66
154	8. 6 Kultur og kunnskap.....	66
155	8. 7 Medier	66
156	8. 8 Frivillighet og ideelle organisasjoner.....	67
157	9. ASYL- OG FLYKTNINGPOLITIKK	68
158	9. 1 En mer human og solidarisk linje	68
159	9. 2 Barn på flukt.....	68
160	9. 3 Uretturnerbare asylsøkere/Papirløse.....	68
161	9. 4 Retur.....	69
162	9. 5 Mottak	69
163	9. 6 Helsetilbud	69
164		
165		
166		

167
168
169
170
171
172
173
174
175
176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195 **1. AUFS GRUNNSYN**

196 *AUFs visjon er at mennesker sammen skal skape et fritt og rettferdig samfunn hvor økologi settes*
197 *foran økonomi, og menneskelige verdier foran materiell velstand.*

198 Mennesker skaper sin egen historie og AUF har valgt den demokratiske sosialismen -
199 sosialdemokratiet som vårt svar for å skape enn mer rettferdig verden. Vi mener den beste politikken
200 skapes i spenningsfeltet mellom drømmen om et bedre samfunn og de eksisterende samfunnsforhold.
201 Frihet, liket og solidaritet er våre grunnleggende verdier.

202 Den 22. juli 2011 ble Norge og AUF angrepet. Det var et angrep på demokratiet i landet og et angrep på
203 AUF og arbeiderbevegelsens verdier. AUF vil aldri la seg true til taushet. Vårt svar er mer demokrati,
204 mer humanitet mer åpenhet og forsterket innsats mot rasisme.

205 Ingen generasjoner før oss har hatt like store muligheter til å løse verdens utfordringer som vår. Vi har
206 mer rikdom, teknologi og kunnskap enn noen gang før. Det er opp til oss hvordan vi vil bruke og
207 fordele ressursene som dette gir og hvilken vilje vi har til å skape velferd for alle, i et samfunn i
208 økologisk balanse. Faglige rettigheter og arbeid til alle er grunnmuren i et velfungerende samfunn.
209 AUF vil stå sammen med fagbevegelsen i kampen for å styrke våre rettigheter i arbeidslivet

210 Politisk styring er avgjørende for å nå AUFs mål. AUF er i mot en verden der penger betyr politisk
211 makt og kontroll over utviklingen av samfunnet. Finanskrise har vist at markedet ikke kan styre, men
212 må styres. Millioner av mennesker har mistet jobbene sine på grunn av en kapitalisme som er frikoblet
213 fra politikk og demokratisk kontroll. AUF ønsker et linjeskift innen internasjonal økonomisk styring.

214 **1.1 Økologi foran økonomi**

215 Vår tids største utfordring er klimakrise. Krisen er skapt av et overforbruk i den vestlige verden. AUF
216 mener det er nødvendig med drastiske tiltak for å skape en bærekraftig verden. Norge har bygd opp
217 deler av vår rikdom på eksport av fossil brensel, og har et av verdens mest omstillingsdyktige
218 næringsliv. Det gjør at vi har et stort ansvar for å gå i front for store kutt innenlands. Det bør satses på
219 ny teknologi, og det bør kuttes i forbruket. Norge bør gå foran for og vise vei, AUF har tro på at Norge
220 kan spille en større rolle internasjonalt ved å vise at lavutslippssamfunnet er lønnsomt.

221 Klimakampen handler om internasjonal solidaritet. De rike landene har brukt opp verden
222 klimagasskvote, samtidig er det milliarder av mennesker som ønsker å forbruke som oss. Det kan vi
223 ikke nekte dem. Med vår rikdom og ressurser har vi et stort ansvar for å hjelpe verdens fattige ut av
224 fattigdom. Det er de fattigste landene som først og hardest blir rammet av klimaendringene. Derfor er
225 det først og fremst rike land som har ansvaret for å gjennomføre og finansiere store klimakutt,
226 samtidig som man hjelper utviklingsland med å bygge opp egen industri på ren energi.

227 AUF ønsker en verden i økologisk balanse. Vi har et ansvar for å ta vare på naturvern og det biologiske
228 mangfoldet. Høsting av naturens ressurser må skje på naturens premisser.

229 Miljøkampen handler også om solidaritet med kommende generasjoner. Vi arver ikke jorden av våre
230 foreldre, vi låner den av våre barn. Vårt ansvar er å overføre en verden i økologisk balanse til
231 kommende generasjoner.

232 **1.2 Menneskelige verdier foran materiell velstand**

233 Siden 1990 har nordmenn blitt mer enn 50 % rikere. Veksten i privat rikdom er mer enn dobbelt så
234 høyt som veksten i det offentlige. Dersom denne veksten fortsetter vil det føre til økte forskjeller i
235 velstand. AUF ønsker å redusere den private veksten for å omfordele og for å satse på økt velferd.

236 Et høyt skattenivå har vært med å sikre velferd til alle. AUF mener flere kan bidra og at de rikeste bør
237 bidra mer. Bare ved å ha flest mulig i arbeid vil vi greie å bevare og forsterke velferden. AUF ønsker

238 ikke noen minimumsstat, men en omfordelende og trygghetsskapende velferd med universelle
239 velferdsgoder for alle. Vårt mål er å opprettholde og videreutvikle velferdsstaten.

240 **1.3 Noe å leve av**

241 Arbeidet gir livet mening. Retten til et seriøst arbeidsliv og faste ansettelse har vært det sterkeste og
242 viktigste virkemiddelet for vår bevegelse for å skape gode liv og et velferdssamfunn for alle. Gjennom
243 konflikt og konsolidering på arbeidsmarkedet tilkjempet arbeiderklassen seg frihet og trygghet.
244 Arbeidslivet er det viktigste virkemiddelet for likestilling, og vil være det viktigste for å skape et mer
245 inkluderende Norge. AUF vil forsvare opparbeidete rettigheter, som retten til streik og kollektive
246 avtaler, og jobbe for et mer inkluderende arbeidsliv – med plass til alle.

247 Trepartssamarbeidet er grunnsteinen i den norske modellen. En sterk og samlet fagbevegelse er
248 avgjørende for å skape trygghet for arbeidstakere i Norge. AUF er stolte av vår fagligpolitiske historie
249 og vil fortsette vårt arbeid for å skape sterke fagbevegelser, i Norge og i resten av verden.

250 Dagens arbeidsliv krever mer utdanning og kunnskap. Kunnskap er Norges viktigste ressurs AUF har
251 som mål at Norge skal skape verdens mest kunnskapsrike samfunn. Det gjør vi ved å satse på kvalitet i
252 hele utdanningsløpet fra barnehage til høyere utdanning. AUF vil forsvare fellesskolen og kjempe for
253 en skole som er mer sosialt utjevne. Utdanning er en rettighet.

254 **1.4 Noe å leve for**

255 Norge skal være en kulturnasjon som gir mennesker noe å leve for. Gjennom kulturen skapes
256 møteplasser, glede og samhold. Fattigdom i Norge i dag er ikke først og fremst at folk ikke har råd til
257 husly eller mat men at man ikke har råd til de samme opplevelsene som andre. AUF ønsker at
258 kulturlivet i enda større grad er sosialt inkluderende.

259 I Norge er vi kommet dit at mange kan velge tidsrikkdom i stedet for ytterligere pengerikdom. AUF
260 mener derfor at mer av lønnsveksten kan erstattes med mer fritid.

261 **1.5 Et mangfoldig og likestilt Norge**

262 Norge har alltid vært et mangfoldig samfunn. Dette har gjort Norge til et flottere, rikere og bedre land.
263 AUF vil verne om dette samfunnet. At det er ulikheter i folks bakgrunn, tradisjoner og meninger er en
264 styrke for Norge.

265 AUF krever nulltoleranse mot rasisme og diskriminering og kan aldri akseptere at det spilles på frykt
266 og fordommer.

267 Inkludering er en prosess som alle må være en del av. Alle må sammen tilpasse seg det mangfoldige
268 samfunnet. AUF ønsker ikke et samfunn hvor det snakkes om “oss” og “dem”. Vi vil skape et nytt “vi”
269 hvor det er plass til alle.

270 AUF vil ha et samfunn hvor alle har retten til å være seg selv, til å leve de liv en selv ønsker og selv ta
271 sine egne valg. AUF aksepterer ikke at kultur og tradisjon hindrer enn fra å ta individuelle valg.

272 Norge har blitt et velferdssamfunn fordi vi er et av verdens mest likestilte samfunn. Gjennom å sikre
273 begge kjønns deltagelse i arbeidslivet har Norge vært ledende i den internasjonale likestillingskampen.
274 Vi vil verne om de ordninger som gjør dette mulig. Samtidig er det langt å gå før Norge har full
275 likestilling. Derfor vil AUF kjempe for et samfunn hvor alle er like mye verdt.

276

277 **1.6 Grenseløs solidaritet**

278

279 AUFs kamp for rettferdighet stopper ikke ved landegrensene. Vårt mål er en verden i velferd, fri for
280 fattigdom og undertrykkelse. Det er en sammenheng mellom hva vi gjør her hjemme og våre visjoner

281 om en rettferdig verden. Vi kan aldri akseptere en politikk her hjemme som bidrar til økte globale
282 forskjeller. AUF ønsker utviklingsperspektiv også på vår nasjonale politikk.

283 Norge er et av verdens rikeste land. Det gjør at vi kan og bør gjøre mer for mennesker på flukt. AUF vil
284 jobbe for en mer human og rettferdig asylpolitikk.

285 AUF har valgt å engasjere seg i den internasjonale arbeiderbevegelse. Kun sammen med våre
286 kamerater i partier og fagbevegelse over hele verden kan vi nå våre mål om et mer bærekraftig og
287 rettferdig samfunn.

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312 **2. KLIMA OG MILJØ**

313 **2.1 En bærekraftig utvikling - Norge som miljøutstillingsvindu**

314
315 Livsgrunnlaget til millioner av mennesker står i fare på grunn av klimaendringene. Jordbrukets
316 vekstforhold endrer seg, øystater oversvømmes og verdens ferskvannsreserver er truet.
317 Urettferdigheten vi står overfor er at de fattigste rammes hardest av klimaproblemene, som den rike
318 delen av verden har skapt. Rike land har derfor et ekstra ansvar for å kutte våre utslipp av klimagasser
319 og å hjelpe andre land i å tilpasse seg til et mer uforutsigbart og ekstremt klima.

320
321 AUF er teknologioptimister. Vi tror ny kunnskap og ny teknologi er avgjørende for å komme nærmere
322 løsning på klimakrisa. Men ny teknologi alene er ikke nok, det trengs også naturvern, reduksjon i
323 forbruket, endringer i måten vi lever på. Norge trenger en politikk som ikke bare erkjenner og bremser
324 miljøproblemen, men som også bidrar til å reversere dem. Det er i dag nok mat til at alle kan spise seg
325 mette, og nok naturressurser til å bygge velfungerende og moderne velferdsstater i alle land. Miljø- og
326 fordelingspolitikk henger sammen.

327
328 Menneskehetens største utfordring er å utjevne de enorme forskjellene mellom mennesker og samtidig
329 forvalte jordas ressurser på en bærekraftig måte. De rike landene må kutte betraktelig i sitt forbruk,
330 samtidig som fattige land får vokse seg ut av fattigdom på en bærekraftig måte. Norge har bygd opp
331 mye av vår rikdom på eksport av fossil brensel. De gjør at vi har et ekstra stort ansvar for å gå foran
332 med store kutt innenlands. AUF mener at Norge bør jobbe for å bli et lavutslippssamfunn. AUF tror
333 Norge kan bli et land verden ser til for miljøvennlige løsninger, om vi setter inn en stor satsning på
334 fornybare energikilder og på renseteknologier for fossile energikilder. Vår økonomi og vårt
335 teknologinivå setter oss i en særegen posisjon til å kunne bygge en grønn industri, til å
336 energieffektivisere, til å kunne kutte drastisk i klimagassutslippene våre, til å la hensyn til naturen veie
337 tyngre, og til å gå foran med kutt i vårt unødvendige forbruk.

338
339 Uerstattelig og verdifull natur forsvinner i et voldsomt tempo. Utryddelsen av planter og dyr er en
340 trussel mot selve livsgrunnlaget vårt – naturen gir ren luft, rent vann, mat, mineraler, opplevelser og
341 energi. I tillegg til verdien for menneskene, har også naturen en egenverdi, som vi er nødt til å ta vare
342 på.

343 **2.2 Klimaendringene**

344
345 Kampen mot klimaendringene er internasjonal, og krever samarbeid og globale løsninger. AUF mener
346 Norge må i gå i front for å få på plass forpliktende internasjonale avtaler som redder miljøet. Norge
347 kan og skal være et eksempel på hvordan land kan kutte nødvendige tonn av eget klimagassutslipp.
348 Som en av verdens rikeste og mest stabile nasjoner har vi et særskilt ansvar. Norge skal være et globalt
349 utstillingsvindu for grønn industri.

350
351 AUF krever at Norge i internasjonale forhandlinger viser en større politisk vilje til å kutte i egne
352 klimagassutslipp. Økte bevilgninger må tilkomme til de klimatiltakene vi vet fungerer både nasjonalt
353 og internasjonalt. Situasjonen gjør at man uansett må satse på begge dele, da det er nødvendig på lang
354 sikt.

355 AUF støtter oppbyggingen av et nasjonalt klimafond som kan finansiere utslippskutt og CO₂-fangst i
356 industrien. Det er avgjørende at fondet tilføres tilstrekkelig kapital for å bidra til reelle utslippskutt og
357 nødvendig omstilling og teknologiutvikling. AUF vil doble CO₂-avgiften på norsk sokkel og øremerke
358 disse inntektene til klimafondet.

359 **AUF vil:**

- 360 • At Norge må kutte klimautslippene med minst 20 millioner tonn CO₂-ekvivalenter i forhold til
361 referansebanen.
- 362 • At Norge må satse enda mer på globale klimatiltak som regnskogprosjekter.
- 363 • At prisen på CO₂-utslipp må øke betydelig.
- 364 • At minst 2/3 av våre klimakutt skal tas innenlands.
- 365 • At det vedtas en norsk klimalov, som lovfester nasjonale klimamål som alle sektorer må
366 forholde seg til.
- 367 • At Norge skal gå i front for en internasjonal avtale som skal forhindre oljeboring i Arktis.

368

369 **2.3 Energi**

370

371 Norge behøver en mer helhetlig og forutsigbar energipolitikk. Sammenlignet med våre naboland har vi
372 kommet kort i helhetstenkningen innenfor energipolitikk. Vi har lave strømpriser, noe som gjør at vi i
373 mindre grad gir dette fokus. Men Vestens energikonsum må betydelig ned, og Norge har med sitt
374 energiforbruk ett stort ansvar for å kutte.

375

376 AUF mener folk i fremtidens Norge må kjenne til og ha råd til de energisparende
377 energieffektiviserende tiltakene som finnes. Organer som arbeider med informasjon og
378 støtteordninger for effektivisering må styrkes, og organisasjoner som forsker på nye miljøvennlige
379 løsninger må få økte midler. Det må finnes enkle og gode støtteordninger når næringsliv og
380 enkeltpersoner ønsker å bytte fra fossile til fornybare løsninger. Klimaendringene krever en mindre
381 kortsiktig og sektorbasert energipolitikk. AUF mener at om vi skal nå de målene vi har satt oss, og om
382 vi skal klare å gjennomføre de nødvendige endringene som kreves, må Stortinget hvert femte år vedta
383 en helhetlig energipolitisk plan.

384

385 **AUF vil:**

386

- 387 • At det etableres energieffektiviseringsmål med tiltak som blant annet gir støtte til informasjon
388 og til personer og bedrifter som vil gjennomføre energieffektivisering.
- 389 • At en øker satsningen på strømnnettbyggingen, med tanke på både forsyningssikkerheten og
390 som klimatiltak.
- 391 • At Stortinget hvert 5. år vedtar en helhetlig energipolitisk plattform.
- 392 • At produksjon og distribusjon av energi i all hovedsak skal være offentlig eid og underlagt
393 politisk styring.

394

395 **2.3.1 Fossil energi**

396

397 Norge har bygd seg rike på eksport av olje og gass. Fossil brensel er ingen fornybar ressurs og Norge
398 må forberede seg på omstilling fra fossil til fornybar. Som oljenasjon er Norge i dag eksportør av
399 klimaendringer. AUF ønsker ikke å åpne opp nye områder for olje- og gassvirksomhet, og ønsker å
400 redusere dagens oljeutvinningstempo betydelig. AUF mener derfor at regjeringen skal lage en
401 nedtrapping- og omstillingsplan for norsk oljeindustri.

402

403 Vi har pengene og teknologien til å kontrollere utslippene, og AUF mener derfor det må settes inn
404 straktiltak for å rense de store punktutslippene i Norge. AUF krever Co₂-deponering, Co₂-rensing og
405 elektrifisering av sokkelen.

406

407 AUF mener konsesjonsprosessen til petroleumsnæringen bør utredes, for å se på muligheten for å
408 finne mer demokratiske og bedre forankrede tildelinger. Det er ikke gitt at man skal ta ut all oljen en
409 finner og i det tempoet man praktiserer i dag. Det må stilles strengere krav til petroleumsnæringen, og
410 AUF krever mer offentlig innsyn i konsesjonsprosessene enn det man har i dag, og at TFO-ordningen

411 avskaffes.

412

413 AUF mener at dersom det skal bygges gasskraftverk i Norge så er det en forutsetning at det skal være
414 med full CO₂-håndtering fra dag en. Dette vil sammen med en offensiv satsing på andre miljøvennlige
415 energikilder bidra til at norsk kraftproduksjon kan skje med minimale CO₂-utslipp. AUF mener at de
416 allerede gitte konsesjonene for bygging av gasskraftverk skal trekkes tilbake dersom det ikke bygges
417 med full rensing, og vi mener at staten skal ta ansvar for finansieringen av CO₂-håndteringen.

418

419 For AUF er det et mål at Norge skal være selvforsynt med kraft fra fornybare energikilder, og at
420 energiforbruket vårt reduseres kraftig. Gjennom innenlands deponering av CO₂ vil de samlede
421 utslippene gå ned, da alternativet er at gassen brukes på andre måter som fører til større utslipp. AUF
422 mener at Norge må satse på forskning og ny teknologi for rensing av CO₂, slik at dette kan eksporteres
423 og brukes i andre land.

424

425 **AUF vil:**

426

427 • At alle eventuelle nye og alle eksisterende felt med fortsatt lang levetid skal elektrifiseres.

428 • At det stilles krav om nullutslipp av kjemikalier og oljesøl til sjø og luft.

429 • At det settes inn fullskala CO₂-rensing på de tre gasskraftverkene som eksisterer.

430 • At det er krav om fullskala CO₂-rensing fra dag en, på eventuelle nye gasskraftverk.

431 • At det ikke åpnes for bruk av mobile gasskraftverk.

432 • Opprette varig petroleumsfrie områder i Nordland 6 og 7, Troms 2 og de mest sårbare
433 områdene i Barentshavet, Nordsjøen og på Mørkekysten.

434 • At det lages en stortingsmelding om gradvis utfasing av oljeindustri innen 2050 og at det i
435 denne planen identifiseres hvordan ansatte i petroleumsnæringa kan omskoleres til arbeid i
436 nye næringer.

437 • At CO₂-avgiften på norsk sokkel femdobles, og at inntektene går til klimafondet.

438 • At fornybar energi og ENØK-tiltak brukes til å erstatte fossil energi.

439 • At statseide bedrifter ikke skal utvinne oljesand.

440

441 **2.3.2 Fornybar energi**

442

443 Norge er en vannkraftnasjon. Slik sett kan den store norske andelen av fornybar energi gi inntrykk av
444 at vi har hatt en storsatsning. Men tallene kommer ufortjent positivt ut for vår del, da dette ikke er en
445 miljøatsning fra nyere tid. AUF mener Norge har et betydelig større potensiale til å gå foran med de
446 klimavennlige energikildene, som et variert land med store ressurser. Fremtidens Norge er
447 fornybart, men vi trenger en mer helhetlig satsning.

448

449 AUF krever en større økonomisk satsning og helhetlig prioritering av fornybar energi. Det finnes flere
450 eksempler på land som gjennom bevisst satsing på grønne næringer har skapt nye arbeidsplasser og
451 snudd nedgangstendenser i økonomien. AUF mener grønn industri er fremtidens industri. AUF krever
452 en større kunnskapsoverføring av fornybar energi til andre land, og mener fattige land må prioriteres.

453

454 AUF støtter tanken om et bedre samspill mellom kraftressurser i Europa. Gjennom å bygge
455 overføringskapasitet mot utlandet og utruste eksisterende magasiner med reversible turbiner der der
456 er hensiktsmessig og miljømessig forsvarlig, kan Norge bruke vannkraft til å "balansere" den økende
457 produksjonen av vind- og solkraft i Europa. Dette er ideen om Norge som et grønt batteri for Europa.

458

459 AUF er positive til en massiv vindkraftutbygging og ønsker en fortgang i utbyggingen. For at dette skal
460 gå i ordnede former ønsker vi en nasjonal vindkraftplan som ivaretar lokale interesser og behovet for

461 uberørt natur samtidig som den kan har et helhetlig nivå på tvers av kommunegrenser.

462

463 AUF mener at klimaargument må veie tyngst når det forekommer konflikter mellom naturvern og
464 utbygging av fornybar energi. Det bør tas lokale naturvern hensyn, men vi må tåle inngrep som synes i
465 landskapet på grunn av satsing på fornybare energikilder. Det betyr at i spørsmål om utbygging av for
466 eksempel vassdrag, vindmølleparker, strømmaster, kraftledninger eller lignende skal klimahensynene
467 veie tyngre enn naturvern hensynene. Dette prinsippet må også gjelde i områder med konflikter
468 mellom reindriftsnæringen og utbygging av fornybar energi.

469

470 For å utvikle ny teknologi for fremtiden, er man avhengige av at staten tilrettelegger for pilot- og
471 demonstrasjonsanlegg. Dette kan gjøres på ulike måter, for eksempel gjennom direkte støtteordninger
472 eller ved å bygge ut anlegg og infrastruktur som ulike aktører kan benytte seg av. AUF mener derfor at
473 budsjettet til ENOVA må økes slik at de i større grad kan gi støtte til større pilot- og
474 demonstrasjonsanlegg.

475 **AUF vil:**

- 476 • At Norge må satse mer på fornybare energikilder, og i større grad deler vår kunnskap og
477 erfaringer i sektoren med andre nasjoner.
- 478 • Doble fornybarproduksjonen innen 2025. Veksten skal skje gjennom utbygging av vannkraft
479 og nye fornybare energikilder, herunder vind- bølge-, tidevanns- og saltvannskraft.
- 480 • Modernisere linjenettet til "next generation" og sikre økt overføringskapasitet som kan
481 håndtere økt energiproduksjon.
- 482 • At Norge skal fungere som et grønt batteri for Europa og bli en nettoeksportør av fornybar
483 energi.
- 484 • Ha en nasjonal vindkraftplan som sikrer en massiv vindkraftutbygging i Norge.
- 485 • At staten må kunne overstyre kommunene når det gjelder viktige fornybare
486 utbyggingsprosjekt.
- 487 • At støtten til bedrifter som driver forskning, utprøving, og utbygging av fornybar energi i
488 Norge økes.
- 489 • At Norge må etablere et eget støttesystem for umodne fornybarteknologier, som ikke er
490 konkurransedyktig i el-sertifikatmarkedet.
- 491 • Dagens påslag i nett-tariffen på 1 øre/kWh, som går til ENOVAs energifond må økes, og
492 pengene må gå til bedre støtteordninger for energieffektivisering i husholdninger og
493 næringslivet, samt bidra til at det etableres energirådgivningstjeneste i kommunene.
- 494 • Øke ENOVAs budsjett slik at de i større grad kan gi støtte til teknologiutvikling.
- 495 • Ha en gjennomgang av allerede eksisterende vannkraftverk for å se på mulighetene for
496 opprusting og bedre ytelse.
- 497 • At klima- og miljøspørsmål blir en større del av pensum i norsk skole, med mål om at flere
498 velger innovative, klimavennlige yrker.

499

500 **2.4 Mer miljøvennlige og framtidsrettede bygg**

501

502 Byggsektoren står for 40 % av verdens energiforbruk, og en betydelig andel av klimagassutslippene.
503 Mer fokus på miljø under valg og produksjon av byggevarer, oppføring, og drift av bygg gjennom
504 strengere statlige krav til byggenæringen, kan derfor være en del av løsningen på klimaendringene. I
505 forhold til kommende internasjonale krav vil Norge havne bakpå om vi ikke fører en mer offensiv
506 politikk på bærekraftige bygg. AUF mener energieffektivisering av eksisterende bygningsmasse og
507 nybygg må prioriteres, med et klart fokus på bruk av fornybar energi.

508

509 Det er mange alternativer til å bygge forurensende og klimafiendtlig. I dag finnes det blant annet
510 nullutslippsbygg, lavenergihus, passivhus, og plusshus. Hus som produserer miljøvennlig energi
511 eksisterer allerede i land som Sverige og Tyskland, og er med på å snu ett problemområde til å bli en
512 del av løsningen. AUF krever at myndighetene må legge til rette for plusshus, som sikrer
513 rammebetingelsene for levering av fornybar energi produsert på bygg. Innen 2014 må det bygges ett
514 statlig signalbygg for å fremme teknologimuligheter og miljøløsninger innenfor byggenæringen.

515
516 I dag brukes forurensende oljefyrer til oppvarming. AUF krever at alle forurensende fossile
517 energikilder til oppvarming av bygg forbys, og at samtlige oljefyrer utfases til fordel for pellets,
518 solceller, bioolje, biogass, solfangere, varmepumper og andre miljøvennlige oppvarmingskilder.
519 Myndighetene må starte med egne bygg, samt utforme gode støtteordninger til andre aktører som vil
520 ta i bruk fornybare oppvarmingskilder.

521

522 **AUF vil:**

- 523 • At det må stilles strengere miljøkrav i forskriftene til byggenæringen.
- 524 • At all fossil energi i byggsektoren fases ut innen 2020. Dette inkluderer bruk av fossil energi
525 som innsatsfaktor i fjernvarme og oljekjeler.
- 526 • At alle nybygg må være nullutslippsbygg innen 2020.
- 527 • Tilrettelegge for at det bygges flere plusshus, og at det bygges minst ett statlig signalbygg som
528 er plusshus innen få år.
- 529 • At samtlige utenriksstasjoner blir nullutslippsbygg innen 2020, for å fremme norske
530 bærekraftig byggestil internasjonalt.
- 531 • At når eksisterende bygningsmasse skal gjennomgå større rehabilitering skal rehabiliteringen
532 skje til nullutslippsbygg eller plusshus.
- 533 • At 50 % av all eksisterende bygningsmasse i offentlig eie skal være rehabilitert til
534 nullutslippsbygg innen 2030, og at alle nybygg må være nullutslippsbygg fra og med 2020.

535

536 **2.5 Transport**

537 Transportsektoren står for en betydelig andel av våre samlede klimautslipp og dersom vi skal redusere
538 disse må betraktelige utslippskutt skje her. Dette krever overgang til mer miljøteknologi og bedre felles
539 transportløsninger og mer kollektivtransport. Det er også nødvendig å planlegge næringsareal og
540 boligbebyggelse slik at behovet for transport og spesielt bilbruk i framtida blir mindre. AUFs visjon er
541 en helhetlig infrastruktur som reduserer klimautslipp samtidig som den binder landsdeler, regioner og
542 byer tettere sammen, og som kutter ned avstanden mellom kunnskapsinstitusjoner, arbeidsplasser og
543 boligområder. Det overordnede målet for plan- og samferdselspolitikken må være å utvide
544 byregionenes bo- og pendlerområder og å knytte regionene tettere sammen. AUF er positive til
545 veiprising/rushtidsavgift og mener det er spesielt aktuelt rundt de store byene.

546 Både myndigheter og næringsliv understreker viktigheten av å overføre gods fra veg til sjø og bane.
547 Dette er et helt sentralt grep for å få ned klimautslippene knyttet til godstransport, avlaste vegnettet og
548 gi næringsliv og folk et mer forutsigbart og fleksibelt transporttilbud. Skal vi lykkes med å få til dette
549 forutsetter det en mer helhetlig og langsiktig planlegging, utbygging av såkalte intermodale
550 knutepunkter og en gjennomgående prioritering av å utvikle bane og sjø som framkomstalternativer.
551 AUF anser det som særlig viktig å få opp planleggings- og utbyggingstempoet for jernbane og for
552 knutepunkter mellom veg, bane og sjø. Jernbanenettet og terminalkapasiteten må utbygges for å
553 kunne håndtere tredoblet godsmenge innen 2030

554 Nasjonal transportplan (NTP) er statens viktigste samferdselspolitiske styringsverktøy. Dette
555 dokumentet skal angi hovedtrekkene i regjeringas transportpolitikk, og gi en strategisk plan for
556 utvikling av infrastrukturen som ser veg, bane, sjø og luft i sammenheng. AUF ønsker å opprette en
557 samordnende planenhet for NTP direkte under Samferdselsdepartementet. Vi mener en slik enhet kan

558 tilrettelegge for bedre sammenheng mellom de ulike fagetatenes arbeid og gi grunnlag for mer
559 langsiktige prioriteringer som tar hensyn til behovene for å kutte klimautslippene. AUF er i mot
560 kapasitetsøkende utbygginger på de store lufthavnene, og mener Norge må jobben for å få ned den
561 internasjonale og nasjonale flytrafikken.

562 Innovasjon i samferdselssektoren utgjør et stort potensial for effektivisering, utslippsreduksjoner og
563 verdiskaping. AUF ønsker at staten arbeider strategisk med å kartlegge potensialet og stimulere til
564 innovasjon i transportsektoren.

565 Landstrøm til skip som ligger til kai, vil kunne redusere utslipp fra skipsfart. For på lang sikt å kunne
566 fase ut bruk av fossilt drivstoff i skipsfarten må det komme investeringer til testing og utvikling av
567 fornybare alternative drivstoff.

568

569 **AUF vil:**

- 570 • Ha en overordnet styring av arealbruk i kommunene med tanke på plassering av bosteds- og
- 571 næringsområder og transport. Arealplaner skal ha som mål å fortette rundt knutepunkt og
- 572 tilrettelegge for kollektivtrafikk, syklende og gående.
- 573 • Redusere arbeidsreiser med privatbil i storbyområdene gjennom storsatsing på
- 574 kollektivutbygging, parkeringsrestriksjoner i bykjernen og tilstrekkelige parkeringsmuligheter
- 575 ved kollektivknutepunkter.
- 576 • At det gis støtte til investeringer i et sammenhengende sykkelveinett.
- 577 • Gjennomgående prioritere utvikling av sjø og bane som framkomstalternativer.
- 578 • Opprette en samordnende planenhet for NTP direkte under Samferdselsdepartementet.
- 579 • Ta i bruk offentlig prosjektfinansiering av jernbaneutbygging for å øke forutsigbarheten og
- 580 utbyggingstempoet.
- 581 • Øke bruken av statlig plan der kryssende interesser fører til at planlegging av viktige
- 582 samferdselsprosjekter trekker for langt ut i tid.
- 583 • Ha et strategisk arbeid for å kartlegge potensialet og stimulere til innovasjon i
- 584 transportsektoren.
- 585 • Etablere et bredt anlagt program for trafikkforskning.
- 586 • At skipsfart underlegges strenge retningslinjer for utslipp på samme måte som andre
- 587 transportnæringer.
- 588 • At det satses ytterligere på bygging av biogassanlegg for produksjon av biodrivstoff.

589 **2.5.1 Kollektivtrafikk**

590 Alternativer til privatbilisme er svært viktig for at forflytning av mennesker skal kunne skje så
591 miljøvennlig som mulig. Gode buss-, trikk-, tog- og fergeforbindelser er avgjørende for at folk skal
592 kunne velge å benytte seg av miljøvennlige transportmidler.

593

594 I store byer og områder med mange mennesker og høy befolkningstetthet må kollektivtilbudene være
595 ekstra gode, da privatbilismen i disse områdene er spesielt stor, og belaster klimaet sterkt, på grunn av
596 mye bruk av bil til korte turer og unødvendige og liteeffektive kjøremønstre. Buss, trikk og andre
597 alternativer må være tilgjengelige, og ha lav pris, hyppige avganger og god tilgjengelighet. I de store
598 byene mener AUF at staten må inn på drift- og investeringssiden for å sikre tilbudet.

599

600 **AUF vil:**

601

- 602 • Ha 50 prosent kollektivrabatt for ungdom, studenter og lærlinger, og barnebillett opp til fylte
- 603 18 år. Samtlige må få utdelt bevis for dette på sitt skole, student eller lærlingekort.
- 604 • At fordelsbeskatningen på arbeidsgiverbetalt månedskort fjernes.

- 605 • At alle former for billettkjøp på all norsk kollektivtrafikk skal være mulig å utføre på mobil
- 606 senest i løpet av 2015.
- 607 • At en større del av inntektene fra bomringene skal gå til drift og investeringer i
- 608 kollektivtrafikk.
- 609 • Kollektivtransporten må prioriteres i trafikkbildet.
- 610 • Innføre kollektivfelt.
- 611 • Ha flere bilfrie områder i byene.
- 612 • At retningslinjene til belønningsordningen håndheves strengt.
- 613 • At det skal tilrettelegges for bilfrie bykjerner.
- 614 • Endre lovverket slik at minimum 40 % av inntektene fra alle bomprosjekter i storbyer går til
- 615 miljøformål, deriblant drift og investeringer i kollektivtrafikk.
- 616 • Innføre ungdomskort i hvert fylke med lik pris.

617 **2.5.2 Jernbane**

618 Den mest miljøvennlige måten å reise over lengre strekninger på er med tog. Jernbane er dessuten er

619 transportform som kjennetegnes av stor transportkapasitet sett i forhold til arealbruk, høy

620 trafiksikkerhet og evne til å frakte store volum raskt. AUF mener at jernbanen kan spille en helt

621 avgjørende og sterkere rolle i framtidens transportsystem. Det må derfor satses betydelig mer på

622 jernbane i tida framover. AUF vil derfor øke baneutbyggingens andel av samferdselsbudsjettet, og at

623 staten i tillegg tar i bruk andre radikale tiltak for å få opp opprustnings- og vedlikeholdstakten i

624 jernbanenettet.

625 AUF går inn for offentlig prosjektfinansiering over statsbudsjettet av større investeringsprosjekter i

626 jernbanenettet. I tillegg bør bompenger fra veg i større grad kanaliseres til baneutvikling, slik det er

627 hjemmel for i dagens lovverk. Videre vil vi at bane konsekvent skal prioriteres først på strekninger der

628 det er behov for opprustning av både veg- og baneløpet.

629 AUF vil styrke Jernbaneverkets plankompetanse gjennom rekruttering og oppbygging av

630 planseksjonen etter modell av Statens vegvesen. Videre vil vi at sammenslåing av Jernbaneverket og

631 Statens vegvesen utredes. Dette kan styrke den faglige kompetansen på området for jernbaneutvikling

632 og bidra til et plan- og utredningsarbeid hvor veg og bane i større grad ses i sammenheng.

633 AUF vil bygge høyhastighetsbaner i Norge. Vi må ha et hundreårsperspektiv for nye

634 jernbaneutbygginger, og baner dimensjonert for høyhastighet er framtidens transportform.

635 Langdistanse lyntog for flerbruk vil gi tidsbesparelser for person- og godstransport som vil gjøre

636 jernbanen svært konkurransedyktig sammenlignet med fly og vegbasert godstrafikk.

637 Høyhastighetsutredningen har vist at det vil lønne seg å drifte høyhastighetstog på visse strekninger i

638 Norge. Utbygging mot Gøteborg, Stockholm og København vil dessuten kunne gi norsk næringsliv

639 nødvendige nye og stabile grenseoverskridende transportalternativer. Høyere avgifter på innenlands

640 flytrafikk er nødvendig for å få reisende med fly over på mer miljøvennlige transportformer.

641 **AUF vil:**

- 642 • Øke den totale andelen av statsbudsjettet som går til samferdsel, og at denne økningen i all
- 643 hovedsak tilkommer utbygging, drift og vedlikehold i banenettet.
- 644 • At regjeringen bevilger penger til å ta igjen hele vedlikeholdsetterslepet på jernbanen i
- 645 østlandsområdet i løpet av neste NTP-Periode.
- 646 • Kanalisere bompenger fra veg til jernbaneutvikling.
- 647 • Styrke Jernbaneverkets plankompetanse gjennom rekruttering og oppbygging av
- 648 planseksjonen etter modell av Statens vegvesen.

- 651 • At bane konsekvent prioriteres først på strekninger der det er behov for opprustning av både
- 652 veg- og baneløpet, og at dette blir et overordnet premiss i NTP.
- 653 • At det vurderes hvorvidt midlertidig nedstenging av hele jernbanestrekninger vil kunne bidra
- 654 til raskere opprustning.
- 655 • Øke kapasiteten på banenettet gjennom flere og lengre krysningsspor.
- 656 • Øke jernbanekapasiteten i tettbebygde strøk gjennom bygging av dobbeltspor og ny tog tunnel
- 657 gjennom Oslo.
- 658 • Prioritere høyhastighetsbaner i Norge, der de strekningene som er mest samfunnsøkonomisk
- 659 lønnsomme bygges først.
- 660 • Innføre seteavgift på flystrekninger som skal bidra til å finansiere høyhastighetstog.
- 661 • At Nordnorgebanen utvides til Tromsø og Kolaribanen utredes for godstransport.
- 662 • Sørge for gjennomføring av regjeringens allerede vedtatte prioritering i NTP om utbygging av
- 663 Intercity-trianglet på Østlandet.

664 **2.5.3 Elbiler og hydrogenbiler**

665 I vårt langstrakte land med store avstander og spredt bebyggelse, vil det fremdeles være et betydelig
666 behov for biltransport. Parallelt med utbygging av kollektivtrafikken og utfasing av fossilt drivstoff, må
667 det satses stort på utslippsfrie biler og infrastrukturen rundt disse, for å få en mer miljøvennlig
668 bilisme.

669 **AUF vil:**

- 670 • At støtten til transnova økes betraktelig.
- 671 • Øke CO₂-komponenten i avgiftssystemet for biler.
- 672 • At det gis tilskudd til bygging av et betydelig antall hurtigladestasjoner og ladestasjoner for
- 673 elbiler.
- 674 • At det utarbeides en offentlig ladepunktstrategi for elbiler og ladbare hybridkjøretøy.
- 675 • At kjøpesentre og store boligkomplekser pålegges å ha ladestasjon for elbiler tilgjengelig på
- 676 minst 10 % av tilhørende parkeringsområder.
- 677 • At avgiftsfritaket for el-biler videreføres, og at terskel for avvikling av fritaket fastsettes til
- 678 tidligst 2021.
- 679 • Redusere HK-avgiften og øke CO₂-komponenten i bilavgiftssystemet, slik at det lønner seg å
- 680 velge biler med lavt utslipp.
- 681 • At minst 10 % av parkeringsplasser ved kjøpesentre og store boligkomplekser skal ha
- 682 ladestasjoner og hurtigladestasjoner for elbiler.
- 683 • At innkjøp av kjøretøy i offentlig sektor skal være el-, bio-, eller hybridbiler.

684 **2.6 Vern om naturen**

685 Menneskets forbruk av natur er økende og vi belaster naturen stadig mer. Økosystemer forandres og
686 blir ustabile og uforutsigbare. Arter trues og utrykkes i et tempo jorden ikke har sett på millioner av år.
687 Høsting av naturens ressurser må skje på naturens premisser. Både til havs og til lands må vi forvalte
688 naturressursene slik at de forblir fornybare og kan nyttes av framtidige generasjoner. Ødeleggelse av
689 leveområder er i dag den største trusselen mot norsk natur, og altfor ofte taper naturhensyn mot
690 utbyggingsinteressene. Truet og verdifull natur trenger umiddelbare og varige vernetiltak, for å sikre
691 det biologiske mangfoldet.

692
693 Norge er tilsluttet Bernkonvensjonen om vern av truede dyrearter som ulv, bjørn, jerv og gaupe. AUF
694 ønsker å bevare levedyktige stammer av de fire rovdirene i Norge. AUF vil øke dagens bestandsmål og
695 er motstander av lokalforvaltning av norske rovdyr.

696

697 **AUF vil:**

698

- 699 • Verne minst 5 prosent av den produktive skogen.
- 700 • At det utformes en marin verneplan som sikrer naturrikdommen i havet.
- 701 • At inngrep i villmarksområder begrenses.
- 702 • Det foretas en faglig solid registrering, kartlegging og overvåking av all natur gjennom et
- 703 nasjonalt arts- og naturtypeprosjekt.
- 704 • All vernet natur forvaltes etter bevaringsbiologiske prinsipper. Skjøtsel i verneområder skal
- 705 ivareta eller bedre forholdene for naturmangfoldet.
- 706 • Ha en helhetlig vassdragsverneplan og beholde vernede vassdrag.
- 707 • At det blir mer alvorlige konsekvenser for miljøkriminalitet.

708

709 **2.7 Jordbruk og fiske**

710

711 AUF mener produksjonen fra landbruket må bli mer miljøvennlig. Energikrevende maskiner må
712 begrenses og energieffektiviseres, bruk av kunstgjødsel og sprøytemiddel reduseres, og det må kuttes i
713 unødig bruk av kraftfor. AUF ønsker at Norge øker sin selvforsyningsgrad. Kortreist mat til eget
714 forbruk må prioriteres, og all subsidiering av norsk mateksport må fjernes. Matjord er en begrenset
715 ressurs, som ikke må bygges ned eller utarmes. Landbrukspolitiske virkemidler som sikrer at
716 avfallsressurser fra landbruket gjenbrukes og omdannes til biogass må benyttes i større grad.
717 AUF vil at det igangsettes ei styrt avvikling av pelsdyrnæringa, med tilbud om omstillingsmidler for
718 næringa.

719

720 AUF mener norsk fiskeri kan bidra til å forsyne verden med mat når vi blir flere mennesker. For å få
721 det til må fiskeriressursene høstes på en bærekraftig måte som sikrer matvaresikkerhet,
722 arbeidsplasser, og som gir best mulig utbytte for fremtiden. AUF krever at fiskekvotene tildeles slik at
723 kystflåten prioriteres. AUF mener at fordeling av kvoter må gjenspeile de ulike fangstmetodenes
724 ressurstilpasning og energiforbruk. AUF mener systemet med omsettelige kvoter må
725 stanses. AUF mener fiskeflåten ikke skal ha CO₂-fritak, men ønsker istedenfor å øke dagens
726 fiskarfradrag. Rømming, sykdom og forringing av økosystemer er et miljøproblem, og AUF vil ha
727 strengere krav til oppdrettsnæringen. Internasjonalt må Norge jobbe mot EUs utkastpåbud av fisk.

728 **2.8 Miljøgifter og avfall**

729

730 AUF mener stoffer som er skadelige for naturen som spres igjennom kosmetikk, elektrisk utstyr og
731 lignende må merkes bedre, og at det må jobbes for ett internasjonalt forbud mot prioriterte miljøgifter.
732 Bevilgningene til sedimentopprydding må økes til minst 400 mill. kroner årlig for å få til en rask og
733 tilfredsstillende opprydding i norske havner og fjorder. Det må benyttes de faglig sett beste metoder,
734 definert av bredt sammensatte fagmiljøer. Arbeidet må omfatte både opprydding og ny lagring.

735 Det er viktig med en drastisk reduksjon i nordmenns søppelmengde. I 2009 kastet hver nordmann
736 420 kilo søppel, og cirka halvparten ble sortert ut for gjenvinning. Vi lever i for stor grad i et bruk- og
737 kastsamfunn, og må i større grad legge om til reparering, gjenbruk, og alternativ bruk av søppel. Økt
738 sortering og gjenvinning gir tydelig miljø- og klimagevinst. Norsk gjenvinning sparer 3,9 millioner
739 tonn CO₂ hvert år, og er det er mulig å spare ytterligere. For å få ned de norske CO₂-utslippene mener
740 AUF at det må bli obligatorisk med kildesortering i alle norske kommuner og i næringslivet. I tillegg
741 må det legges til rette for muligheten til å kildesortere mer avfall enn hva som er mulig i dag. AUF vil
742 innføre panteordninger på flere produkter.

743 Nordmenn kaster store mengder med mat hvert år, som havner samme sted som annet avfall. Om man
744 hadde brukt dette avfallet på produksjon av biogass og biodiesel i stede så kunne man spart miljøet for
745 rundt 50 000 tonn klimagassenheter. AUF mener derfor at staten skal pålegge alle kommuner å samle
746 inn biologisk avfall fra alle husholdninger, institusjoner og bedrifter som selger eller produserer mat.

747 For å gjøre gjenvinningen mest mulig effektiv er det avgjørende at det skjer i Norge. Derfor bør det
748 bygges flere biogass anlegg i Norge.

749 **AUF vil:**

- 750 • Innføre kildesortering i hele landet med et minstekrav om sortering av papir, plast og
751 restavfall.
- 752 • Innføre matsortering i kildesorteringen slik at matavfall i større grad kan utnyttes i
753 produksjon av biogass.

754 **2.9 Mineralforekomster**

755 Presset på norske mineralressurser har økt de siste årene, og flere selskaper ønsker tilgang til norske
756 mineralforekomster. Samtidig ser vi eksempler på at det i søkte prosjekter ikke legges opp til en
757 bærekraftig behandling av avfallet fra gruvedriften. AUF mener det må settes strengere krav om
758 alternativ avfallshåndtering og kjemikaliebruk i næringen, slik at mineralnæringen kan bli en næring
759 for fremtida. I likhet med olje mener AUF mineraler er fellesskapets eiendom og vi mener store deler
760 av verdiene skal tilfalle fellesskapet slik som oljerikdommen.

761

762 Verdifullt materiale blir behandlet som avfall og skaper store miljøproblem i stedet for at resursene
763 blir brukt til beste for samfunnet. Mineralstrategien må ha som en sentral målsetting å etablere et
764 økonomisk og juridisk rammeverk som sikrer alternativ bruk av avgang og gråberg

765 **AUF vil:**

766

- 767 • At minimering av gruveavfall fra gruvedrift får sterkere vekt gjennom utredninger for god
768 utnyttelse og alternative bruksområder.
- 769 • At gruveavgangen må deponeres slik at det kan utnyttes i fremtiden.
- 770 • At det innføres forbud mot sjødeponi.

771

772

773

774

775

776

777

778

779

780

781

782

783

784 **3. UTDANNING OG KOMPETANSE**

785 **3.1 Våre mål med skolen**

786
787 **Målet.** Det overordna målet for AUFs kunnskapspolitik er å utjevne mulighetene for å delta i
788 samfunnet på en aktiv, kompetent og skapende måte. Vårt viktigste prinsipp i skolepolitikken er derfor
789 lik rett til utdanning. Utdanning skal være et offentlig ansvar og en rettighet for alle, ikke et
790 privilegium for de få. Å gå på skole skal være gratis og fritt for egenandeler, og skolen må tilpasses den
791 enkeltes behov. En særlig innsats må gjøres for elever som har dårlige forutsetninger for å fullføre og
792 oppnå gode resultater. Alle elever skal ha en reell mulighet til å lykkes i skolen.

793 **Menneskesynet.** Vårt grunnleggende menneskesyn er at alle alltid har mulighet til å lære mer og
794 utvikle seg. Når en elev ikke lærer eller dropper ut av skolen, er dette etter vårt syn uttrykk for at
795 skolen og undervisningen ikke er god nok. Som samfunn plikter vi å rette opp i mangler ved skolen
796 som gjør at enkeltmennesker forhindres i å utvikle seg og lykkes faglig.

797 **Personlige ambisjoner og fellesskap.** AUFs skolepolitikk ser ikke motsetninger mellom
798 personlige ambisjoner og suksess på den ene siden, og felles målsetninger og likeverd på den andre.
799 Samarbeid og fellesskap er det som gir best grunnlag for at alle kan nå lengst mulig som enkeltelever.
800 Og et variert og tilpasset tilbud, medbestemmelse og muligheter for den enkelte til å oppnå sine
801 personlige mål, styrker fellesskapet. Det er ingen motsetning mellom en skole for alle, og en skole med
802 gode faglige resultater.

803 **Kunnskapsskole.** Det norske samfunnet trenger stadig mer kunnskap, og den enkelte vil bli møtt av
804 stadig skjerpede krav til kompetanse og omstillingsevne. Skoler med gode faglige resultater er også de
805 skolene som best lykkes i å utjevne sosiale forskjeller. AUF mener derfor at alt som skjer i den norske
806 skolen må ha fokus på kunnskap og læring. Samtidig ønsker vi en mer praktisk og variert undervisning
807 som tar utgangspunkt i et bredt syn på hva som er viktig kunnskap og kompetanse. AUF vil ha en skole
808 som dyrker ulike elevers talent og interesser.

809 **Mangfold og respekt.** Skolen er en viktig arena for å fremme respekt og forståelse. AUF vil ha en
810 skole preget av mangfold, hvor mennesker med forskjellig livssyn og sosial bakgrunn går i en og
811 samme skole. Vi mener den offentlige fellesskolen best kan ivareta dette mangfoldet.

812 **Demokrati.** AUF mener skolen må gi elevene best mulig forutsetninger for å bli aktive borgere i et
813 levende demokrati. Skolen må tilrettelegge for og oppmuntre til engasjement og deltakelse i
814 skolehverdagen og samfunnet forøvrig.

815 **Likeverd.** Yrkesbakgrunn og hvor mye utdanning foreldrene har, betyr fremdeles mye for hvor godt
816 den enkelte elev lykkes i skolen. AUF mener derfor at nye og sterkere tiltak må settes inn for å gjøre
817 mulighetene til å lykkes reelt like for alle elever. Prinsippet om likeverd krever tydeligere prioriteringer
818 i skolepolitikken og at noen elever må gis en særlig ressursmessig prioritet.

819 **Kvalitet.** Den offentlige skolen er avhengig av å fornye seg i takt med elevene, samfunnet for øvrig og
820 arbeidslivet. De viktigste ressursene for å styrke skolen er dyktige og motiverende lærere, fleksible og
821 allsidige skoleanlegg, ansvarlige og engasjerte elever og lokalsamfunn og skoleeiere som tar ansvar
822 også for det faglige innholdet i skolen. Elever, foreldre, lærere og skoleledelse må i fellesskap finne
823 fram til de beste læremetodene og organisering av skolehverdagen. Lokalt næringsliv og bedrifter må
824 knyttes tettere inn i opplæringa der det er naturlig, og elever og foreldre må få delta i beslutninger som
825 tas.

826 **AUFs 5 prinsipper for skolen er at:**

827 1) Skolen skal gi lyst og mulighet til å tilegne seg kunnskap.

828 2) Skolen skal utjevne sosiale forskjeller.

829 3) Skolen skal gjøre elevene til kritiske mennesker, med evne til å ta selvstendige valg.

- 830 4) Skolen skal gjøre elevene i stand til å møte morgendagens arbeidsliv.
831 5) Skolen skal bidra til å skape felles tilhørighet og et felles kunnskapsgrunnlag.

832 **3.2 Tidlig læring – barnehager og SFO**

833 En god barndom varer hele livet. Barnehagen er det første leddet i utdanningsprosessen, og er viktig
834 for sosialisering, språklæring og integrering. AUF vil at alle barn får muligheten til å gå i barnehage.
835 Utbygging av barnehager med makspris for alle har vært en viktig reform. AUF mener fokus videre må
836 ligge på god og likeverdig kvalitet i alle barnehager. Barnehagelovens anbefaling om bemanningskrav i
837 barnehage på en voksen per tre barn under tre år og en voksen per seks barn over tre år, må lovfestes.
838 Det er viktig at flest mulig familier benytter seg av barnehagetilbudet, slik at alle barn får ta del i den
839 gode starten på utdanningsløpet barnehagen er.

840 Samarbeid mellom barnehagen og skolen bør styrkes slik at overgangen for barna blir lettere.
841 Rammeplanen for 1.klassinger bør kobles sammen for å sikre kontinuitet. AUF mener det må tas
842 initiativ for å inkludere nye grupper barn i barnehagen. SFO er også et viktig ledd i arbeidet med å
843 legge til rette for og ivareta barns læring i tidlig alder. AUF ønsker derfor nasjonal makspris for SFO og
844 gratistilbud, først i områder med levekårsutfordringer. Pedagoger skal ha større kunnskap i å tidlig
845 oppdage lese- og skrivevansker, konsentrasjonsvansker og eventuelle funksjonshemminger som kan
846 påvirke utvikling hos barn.

847 AUF vil rekruttere flere menn til å jobbe i barnehagesektoren. Vi mener en representativ arbeidsplass
848 er et gode i seg selv, samtidig som det også er et viktig at barn fra tidlig alder opplever menn og
849 kvinner som likeverdige omsorgspersoner og rollemodeller. AUF støtter opp om initiativene som er
850 tatt for å rekrutterer flere menn til barnehagene, særlig nettverket "Menn i barnehagen"(MiB). AUF
851 ønsker også en moderat kvotering av menn i ansettelsesprosessen i barnehagene.

852 **AUF vil:**

- 853 • Fokuserer på mer kvalitet i barnehagene, ved å utdanne og ansette flere pedagoger.
- 854 • At det ikke skal kunne tas utbytte fra private barnehager.
- 855 • Innføre gratis kjernetid i barnehager, først i områder med levekårsutfordringer
- 856 • At barn skal ha krav på normal ferie/fri, og at barn har krav på
- 857 normalarbeidsdag/normalarbeidsuke.
- 858 • Innføre makspris for skolefritidsordningen og universelle gratistilbud, først i områder med
- 859 levekårsutfordringer.
- 860 • Fjerne kontantstøtten i sin helhet.
- 861 • Rekruttere flere menn til barnehagen, blant annet gjennom moderat kvotering.
- 862 • Innføre opptak til barnehager to ganger per år.
- 863 • Øke kompetansen blant SFO-ansatte, spesielt med fokus på pedagogikk.
- 864 • At det gjennom arbeidserfaring, kurs og etter- og videreutdanning skal være mulig å oppnå
- 865 tittelen førskolelærer. Man skal gjennom realkompetanse ha opparbeidet seg samme
- 866 kompetanse som gjennom en treårig førskolelærerutdanning.

867 **3.3 Fellesskolen**

868

869 **3.3.1 En god offentlig skole**

870

871 Skolen er den viktigste fellesarenaen vi har i det norske samfunnet og må være et offentlig ansvar. En
872 offentlig fellesskole som er preget av kvalitet, fellesskap og like muligheter for alle kan best ivareta alle
873 elevens behov, og bidra til å ivareta og videreutvikle et norsk samfunn preget av likeverd og stor tillit og
874 tilslutning til de felles institusjonene. AUF vil ha en skole der elever med forskjellige livssyn og sosial
875 bakgrunn går i samme skole. Vi er derfor motstandere av religiøse privatskoler.

876 AUF vil videreføre det strenge regelverket for tildeling av driftsstøtte til private skoler. Flere
877 privatskoler vil undergrave skolens rolle som møtested for barn og unge med ulik bakgrunn, og svekke
878 ressursgrunnlaget for de offentlige skolene. På grunn av hendelser hvor privatskoler ikke følger
879 lovverket godt nok, vil AUF ha strengere tilsyn og kontroll av private skoler. På den måten kan staten
880 bedre vurdere enkeltskoler for godkjenning og trekke inn godkjenningen hvis skolene bryter med
881 statlige retningslinjer.

882 Den offentlige skolen er ikke uten forbedringspotensial. AUF ønsker at det skal finnes et mangfold av
883 pedagogiske alternativer innenfor den offentlige skolen og at forsøksordninger skal benyttes i
884 forskningsøyemed. Ved å lage en så god offentlig skole at det blir det naturlige førstevalget for alle
885 elever, vil de private tilbudene bli overflødige.

886
887 Skolen må sikres tilstrekkelig ressurser til å kunne møte framtidens krav til skolebygg, utstyr,
888 undervisning og pedagogisk personell. AUF er mot prinsippet om at pengene følger eleven.
889 Stykkprisfinansiering fører til en ødeleggende og markedsorientert konkurransekultur mellom skoler
890 og er dessuten svært distriktsfiendtlig. Skolen skal kunne satse på å utvikle et best mulig tilbud for sine
891 elever, ikke å gjennomføre undervisningstilbudet for flest mulig elever for minst mulig penger.

892 Tilpasset opplæring er et viktig prinsipp i fellesskolen. AUF mener det er viktig å gi lærerne rom for
893 virkelig å realisere idealet om mest en undervisning som er mest mulig tilpasset den enkelte elev. Vi
894 vil derfor ha en norm for lærertetthet og ha flere yrkesgrupper inn i skolen. Flere lærer må dessuten få
895 rett, plikt og anledning til å ta etter- og videreutdanning innen læringsstrategisentrert undervisning.

896 **AUF vil:**

- 897 • Slå ring om den offentlige fellesskolen og ønsker ikke kommersielle privatskoler.
- 898 • At den statlige finansieringen av religiøse privatskoler opphører.
- 899 • At det stilles strengere krav til dagens privatskoler og at tilsyn og kontroll av de eksisterende
900 privatskoler skjerpes.
- 901 • At den offentlige skolen sikres tilstrekkelige ressurser til å møte de krav som stilles til en topp
902 moderne og allsidig undervisning.
- 903 • At stykkprisfinansiering ikke brukes som finansieringsmodell i den offentlige skolen.
- 904 • Innføre nasjonale regler om lærertetthet som sikrer et forholdstall mellom elever og lærere i
905 grunnskolen på maksimum 18. Normen skal være på skolenivå og ikke til hinder for fleksibel
906 organisering av undervisninga.
- 907 • At læreplanarbeidet og fagutforming i størst mulig grad ligger hos nasjonale
908 skolemyndigheter.
- 909 • At oppholdet i opplæringsretten mellom 21 og 25 år sløyfes for tilrettelegge for kvalifisering av
910 ungdom som ikke har gjennomført videregående opplæring på normert tid.
- 911 • I større grad åpne for at ungdomsskoleelever kan ta fag ved videregående skoler, og at elever
912 ved videregående skoler kan ta fag på høyskoler eller universitet.
- 913 • Ha strengere sanksjoner mot kommuner som bryter opplæringsloven.

915 **3.3.2 Den gode læreren**

916
917 AUF mener at lærerutdanningen og antall lærere i skolen er en avgjørende del av
918 utdanningspolitikken. Man skal styrke lærerutdanningen, samtidig som man skal øke opptaket. Det
919 må jobbes aktivt for å gjøre læreryrket mer attraktivt og at den offentlige lærerlønningen økes.

920
921 Lærerutdanningen bør ha et stort innslag av praktiske fag i klasseromsledelse og foreldrekontakt. For å
922 skape rom til en større prioritering av de viktigste lærerverktøyene og en mer konkret fagsatsning
923 kreves det at fagene i generell pedagogikk som i dag tar svært mye av studentenes tid, prioriteres ned.

924 For å gjennomføre disse tiltak bør lærerutdanningen gjøres 5-årig og en bedring av opplegget for
925 praksis. Det bør være lengre sammenhengende praksisperioder.

926

927 **AUF vil:**

928

929 • Lærerutdanningen legges opp mer målrettet i det enkelte fag med tilpasset pedagogikk.

930 • Praksisinnslagene i utdanningen styrkes.

931 • Lærerutdanningen utvides med ett år.

932 • At den offentlige lærerlønnen skal økes.

933 **3.3.3 Gratisprinsippet**

934

935 Gratis skole er en forutsetning for lik rett til utdanning. AUF mener at elever og lærlinger ikke skal
936 være avhengige av tilleggsjobber eller foreldrenes økonomi for å dekke utgiftene som følger med den
937 videregående utdanningen. AUF vil at alle elever og lærlinger skal motta et utstyrsstipend som er
938 tilstrekkelig og dekker alle utgifter til nødvendig utstyr gjennom hele utdanningsløpet. Alle elever skal
939 ha mulighet til å gå på den linjen de vil uavhengig av økonomi. AUF vil ha en ny vurdering om
940 gratisprinsippet i skolen for å kartlegge bruk av egenbetaling.

941

942 På grunn av trange skolebudsjetter nedprioriterer skolene undervisning utenfor klasserommets fire
943 vegger eller skoler krever egenbetaling av elevene til ekskursjoner, på tross av gratisprinsippet. Dette
944 fører til ulovlig praksis på en del skoler, ulikhet mellom skoler og utfordrer til dels gratisprinsippets
945 legitimitet. Det er behov for en nasjonal løsning for å sikre at alle elever får en motiverende og
946 virkelighetsnær opplæring som også delvis finner sted utenfor klasserommet. Det må settes av midler
947 som sikrer at alle elever får likeverdig tilbud om ekskursjoner som del av undervisningen.

948 **AUF vil:**

949 • At utstyrsstipendet tilpasses utgiftene på de ulike studielinjene i tråd med
950 gratisskoleprinsippet.

951 • At det utarbeides tydeligere standarder for hvilket utstyr en skole kan kreve av elevene.

952 • At alle elever skal ha et likeverdig tilbud om ekskursjoner i løpet av utdanningsløpet, og at
953 gratisprinsippet ivaretas gjennom tilstrekkelige bevilgninger.

954 • At bortestipend skal beregnes etter normal avstandslinje. Altså avstanden mellom huset og
955 skolen på veien.

956

957 **3.3.4 Likestilling i skolen**

958 Norske skoler er pålagt å jobbe med likestilling, men denne oppgaven blir ofte forsømt. Når likestilling
959 tas opp, er det ofte med utgangspunkt i pensum i bestemte fag. Det er dessverre for lite
960 likestillingsfokus når det gjelder problemstillinger i skolen. I rådgivingen blir tema så som
961 kjønnsstereotype i nokså liten grad diskutert med elevene. Dette til tross for at Norge har et av verdens
962 mest kjønnsdelte arbeidsmarkeder.

963 Skolehelsetjenesten er nedprioritert over mange år. Det påvirker også ungdoms likestillingssituasjon.
964 Uten tilstrekkelige midler har ikke skolene mulighet til å følge opp problemstillinger som
965 spiseforstyrrelser, sexpress og seksuell trakassering.

966 I skolen ser vi en stadig tydeligere tendens til at guttene gjør det dårligere enn jentene. Jentene gjør
967 det bedre enn guttene i nesten alle fag, og gutter faller oftere ut av skolen enn jenter. Det må jobbes
968 aktivt for at begge kjønn skal oppleve likt læringsutbytte. Skolens pedagogiske opplegg må
969 gjennomgås.

970 **AUF vil:**

- 971 • Styrke skolehelsetjenesten og øremerke penger til arbeid med likestillingsrelaterte
- 972 problemstillinger, seksuell trakassering, mobbing, spiseforstyrrelser, sexpress og andre
- 973 psykiske utfordringer i hverdagen.
- 974 • Sette fokus på kjønnsdimensjonen ved frafall og sette inn frafallstiltak spesielt mot gutter.
- 975 • At skolene skal gjennomgå sine pedagogiske opplegg med henblikk på hvordan det kan
- 976 tilpasses bedre.
- 977 • Innføre nasjonale ressursnorm for skolehelsetjenesten.

978 **3.3.5 Opptak til videregående skole**

979

980 Et mangfoldig skolemiljø betyr at forskjellige studieretninger er på samme skole. Rene

981 yrkesskoler og rene allmennfaglige skoler er uheldig. AUF mener at videregående skoler skal

982 være mest mulig blandet med hensyn til studieretninger.

983 AUF ønsker et opptakssystem som ivaretar alle elvers rett til å gå på nærskolen sin, og som sørger for

984 mangfoldige skolemiljø med tanke på elevenes sosial bakgrunn og ferdigheter. Rent karakterbasert

985 opptak vil gjøre at det kun er karakterene til hver enkelt elev som bestemmer hvilken skole eleven skal

986 komme inn på. Friheten elever med gode karakterer får, vil innebære en tilsvarende tvang for elever

987 med svakere karakterer. AUF vil derfor legge nærskoleprinsippet til grunn for inntak til videregående

988 opplæring, og at dette skal også gjelde på tvers av fylkesgrensen. Det bør fortsatt ligge til fylkene å

989 bestemme sine inntaksordninger.

990 **3.3.6 Nasjonale prøver og testing**

991

992 AUF er positive til kunnskapskartlegging i skolen. Vi støtter derfor nasjonale prøver under

993 forutsetningen at disse sikrer en god tilbakemelding til skolen, foreldrene og elevene. Disse skal være

994 et redskap for skolene og skoleeierne. Offentliggjøring av resultatene vil legge til rette for rangering av

995 skoler, og skal derfor ikke skje. AUF vil begrense omfanget av ekstraordinære og lokalt initierte tester

996 og dokumentasjonskrav, fordi dette stjeler dyrebar undervisningstid fra lærerne og skaper økt

997 byråkrati i skolen.

998 **AUF vil:**

- 999 • At resultatet av nasjonale prøver ikke skal offentliggjøres.
- 1000 • At alle lokale tester og dokumentasjonstiltak tidstestes av skolemyndighetene lokalt.

1001

1002 **3.3.7 Vurderingsformer og rettferdige karakterer**

1003

1004 AUF ønsker vurderingsformer som gir elevene gode og forståelige tilbakemeldinger om hva de er gode

1005 på og hva de kan gjøre for å bli bedre, som gir stort rom for å prøve og feile, og som gir et helhetlig

1006 bilde av elevenes kompetanse. AUF ønsker mer bruk av mappe som underveisvurdering. Det bør også

1007 gjennomføres nasjonale forsøk der dokumentasjonsbasert vurdering erstatter den tradisjonelle

1008 eksamensordningen.

1009

1010 AUF har tillit til at de aller fleste lærere i skolen utfører lærergjerningen profesjonelt, og praktiserer

1011 rettferdig karaktersetning i tråd med retningslinjer gitt av sentrale myndigheter. Samtidig vil

1012 karaktersetning alltid innebære en grad av skjønn, og dette gjør at ulike lærer kan gjøre ulike

1013 vurderinger av en og samme elev, selv om de tar utgangspunkt i de samme vurderingskriteriene. Vi

1014 mener det er en utfordring når det i enkelte tilfeller forekommer det som blir oppfattet som urimelig

1015 forskjellsbehandling av elever, såkalt trynefaktor. Derfor er det viktig å ha mekanismer som gjør at

1016 alle elever har gode muligheter til å klage på karakterer og få rettet prøver anonymt av en annen lærer

1017 ved uenighet om karakter. AUF ønsker i tillegg at elevene skal ha krav på ny prøve, eller

1018 ekstraoppgaver for å få et rettferdig vurderingsgrunnlag, dersom det er gyldige grunner eller foreligger
1019 dokumentasjon. En slik ordning vil være rettferdig overfor elever og vil gi lærere bedre
1020 vurderingsgrunnlag.

1021

1022 **AUF vil:**

1023

1024

- At det ikke innføres karakterer i barneskolen.

1025

- At muntlig deltakelse i timen skal inngå i den helhetlige sluttvurderingen.

1026

- At elever ved uenighet om karaktersettingen skal ha rett til å be om å få rettet prøver

1027

anonymt på nytt av en annen lærer.

1028

- At ledelsen ved hver enkelte skole jobber systematisk for å sørge for en konsekvent og

1029

rettferdig vurderingskultur som er i tråd med sentrale retningslinjer.

1030

- At skoleeiere følger nøye med på samsvaret mellom standpunkt-karakterer og eksternt satt

1031

karakterer ved alle skoler.

1032

- At elev- og lærlingeombudet gis adgang til å følge karaktersetting ved den enkelte skole og

1033

påpeke overfor myndighetene eventuelle inkonsekvenser og mangler.

1034

3.3.8 En helhetlig skoledag

1035

1036

AUF vil ha en skole for hele mennesker, det vil si som ivaretar elevenes faglige, sosiale, fysiske og
1037 psykiske utvikling og behov. Dette er en skole som verdsetter både teoretiske og praktiske ferdigheter,
1038 og evnen til å uttrykke seg estetisk. Vårt mål er en helhetlig skoledag som bidrar til å redusere sosial
1039 forskjeller og gjør at alle elever er motiverte, opplever mestring og lærer mer.

1040

1041

God ernæring gir bedre læring. Gratis frukt og grønt til alle elever er derfor et viktig element i en mer
1042 helhetlig skoledag. Det styrker folkehelsen, bidrar til sosial utjevning, mer konsentrerte elever og mer
1043 læring. AUF vil utvide ordningen til å gjelde alle trinn og alle skoleslag i den norske skolen. Vi vil også
1044 innføre et gratis måltid i løpet av skoledagen i ungdomsskolen.

1045

1046

Fysisk aktivitet skal være en integrert del av den helhetlige skolehverdagen. AUF vil derfor forsvare at
1047 det gis karakter i kroppsøving på lik linje med andre ordinære fag, og ha minimum én time fysisk
1048 aktivitet i skolen hver dag. For å stimulere til økt treningsglede skal den ekstra fysiske aktiviteten være
1049 unntatt karaktervurdering. AUF vil ha en skole hvor alle elever oppøver holdninger og ferdigheter som
1050 er viktige for et aktivt liv med bedre helse, færre sykdommer og skader. Lavterskel idrettstilbud bør i
1051 større grad, og i samarbeid med lokale idrettslag- og foreninger, knyttes opp mot og integreres i skole
1052 og SFO.

1053

1054

AUF ønsker en skole hvor kunnskap tilegnes gjennom varierte og praktiske arbeidsformer. Dette åpner
1055 for at flere elever får spille på sine styrker og interesser og stimulerer til økt faglig mestring og
1056 framgang. Praktiske valgfag i ungdomsskolen er et viktig tiltak fra den rødgrønne regjeringa og må
1057 følges tett opp av lokale og sentrale skolemyndigheter. Det er viktig å sørge for at valgfagene fungerer
1058 som forutsatt og blir tatt på alvor av lærere og elever. AUF vil at det praktiseres ordinær
1059 karaktervurdering i valgfagene.

1060

Entreprenørskapsopplæring gir muligheter for gode og virkelighetsnære arbeidsmåter i skolen, og kan
1061 bidra til økt mestring og motivasjon. AUF vil at alle elever skal ha mulighet til å gå på skoler hvor
1062 entreprenørskap er en integrert del av undervisningen, og at det satses systematisk på å få flere elever
1063 til å delta i elevbedrifter.

1064

1065

AUF vil kjempe for estetiske ferdigheters rettmessige plass i skolen, både som en integrert del av
1066 undervisningen i andre fag, som valgfag og som egne obligatoriske fag. AUF vil utvide kulturskole-
1067 tilbudet og knytte det tettere opp til skolene. Alle barn som ønsker det, bør kunne gå på kulturskole. Vi
1068 vil at det skal settes krav til faglig nivå, bredde og kapasitet, og innføre makspris.

1069

1070 **AUF vil:**

- 1071 • At ordningen med gratis frukt og grønt utvides til å gjelde for alle elever i norsk skole, og at det
- 1072 innføres ett gratis daglig måltid for alle elever i ungdomsskolen.
- 1073 • At alle barn i offentlig barneskole, 1.-7. trinn, skal ha rett til offentlig finansiert skolemilk.
- 1074 • At det innføres minimum én time fysisk aktivitet i skolen hver dag.
- 1075 • At det praktiseres ordinær karaktervurdering i valgfagene på ungdomstrinnet.
- 1076 • At alle elever skal ha mulighet til å gå på skoler hvor entreprenørskap er en integrert del av
- 1077 undervisningen.
- 1078 • At det opprettes elev- og lærlingeombud for videregående og grunnskolen i alle fylker
- 1079 • At finansieringen av Ungt Entreprenørskap er av en slik størrelse at den bidrar til å gjøre
- 1080 entreprenørskapsopplæring til en realitet i alle deler av landet.
- 1081 • Utvide kulturskoletilbudet, fastsette konkrete krav til innhold, bredde og kvalitet, samt sette
- 1082 en maksgrense for egenbetaling.
- 1083 • Innføre to nye skoletimer i uka i grunnskolen.
- 1084
- 1085

1085 **3.3.9 Leksefri skole**

1086 AUF mener det er en viktig målsetning å bekjempe sosiale forskjeller gjennom utdanning. Lekser
1087 favoriserer elever med ressurssterke foreldre, som kan få hjelp til skolearbeidet hjemme. For å gi alle
1088 elever like muligheter mener AUF derfor at når heldagsskolen er innført, skal elevenes skolearbeid
1089 utføres i ordinær skoletid. Da vil man få mulighet til å jobbe selvstendig med oppgaveløsning og utvikle
1090 gode studieteknikker samtidig som alle elever vil få mulighet til hjelp av kvalifisert personell.

1091

1092 **3.4 Skolemiljø**

1093

1094 **3.4.1 Skolebygg og inneklima**

1095

1096 Den rødgrønne regjeringen har de siste årene gjennomført en storstilt opprustning av norske
1097 skolebygg. Likevel finnes det fremdeles skolebygg rundt om i landet som er i dårlig stand og som har et
1098 dårlig inneklima. AUF er ikke fornøyd før alle elever i Norge har et arbeidsmiljø som er av topp
1099 standard. AUF mener at arbeidstilsynet skal føre tilsyn med skolemiljø, og at storsatsningen på
1100 oppussing av skolebygg må videreføres. Ordningen med rentefrie lån må utvides slik at
1101 vedlikeholdsarbeidet kan fortsette. I spesielle tilfeller bør kommuner kunne låne midler på tross av
1102 høye lån fra før.

1103 **3.4.2 Mobbing**

1104

1105 AUF aksepterer ikke mobbing i skolen. I dag er mobbing, rasisme og seksuell trakassering dessverre en
1106 del av skolehverdagen for mange – og det må aldri bagatelliseres. AUF mener at den viktigste nøkkelen
1107 til å bekjempe dette problemet, er en proaktiv skoleledelse og trygge og oppmerksomme lærere. AUF
1108 vil at alle skoler skal lage handlingsplan mot mobbing, rasisme og seksuell trakassering. AUF vil ha
1109 flere miljøarbeidere inn i skolen, for å avlaste lærere og gi bedre rom for utenomfaglige aktiviteter.
1110 AUF mener at det må bli satt mer fokus på mobbing i fagplanene for samfunnsfag og religion, livssyn
1111 og etikk for å bevisstgjøre elever om konsekvensene a mobbing og hvordan mobbing kan forebygges.

1112

1113 AUF vil at skoleeier årlig skal gjennomføre en kontroll for å kartlegge det psykososiale læringsmiljøet
1114 på skolen og blant elevene. Ved å gjøre dette vil det være lettere for skoleeier å sette i gang konkrete
1115 tiltak for å forbedre det psykososiale miljøet på skolen. Skolene plikter å løse problemer med mobbing
1116 lokalt, men dersom det har gått så langt at noen må flyttes er det den som blir utsatt for mobbing som
1117 skal ihensyntas.

1118 **3.4.3 Rådgivingstjenesten**

1119
1120 God rådgivning er avgjørende for elevers motivasjon, trivsel og ønske om å fullføre et utdanningsløpet.
1121 Rådgivingstjenesten i norsk skole må derfor styrkes ved å stille krav til formell kompetanse ved
1122 ansettelse av rådgivere, og tjenesten må være kjent og tilgjengelig for alle elever. Sentrene for
1123 karriereveiledning i hvert fylke må i større grad brukes til å styrke karriereveiledningen ved ungdoms-
1124 og videregående skoler. Rådgivere må ha plikt og anledning til jevnlig å oppdatere seg på tilbudene og
1125 de faglige kravene ved videregående skoler, lærebedrifter, fagskoler og høyere læresteder. Etter særlig
1126 fokus må ligge på å styrke utdanningsrådgivernes kjennskap til krav, innhold og metoder i yrkesfaglige
1127 opplæringsløp.

1128
1129 **AUF vil:**

- 1130 • At det skal være en sosialpedagogisk rådgiver og en yrkes- og utdanningsrådgiver i skolen.
- 1131 • At tidsressursen per rådgiver må økes til minimum en 100 % stilling per 200 elev.
- 1132 • Ha et særlig fokus på å styrke utdanningsrådgiveres kjennskap til de yrkesfaglige
- 1133 opplæringsløpene gjennom utplasseringer, fagseminarer og krav om faglig oppdatering.
- 1134 • At det stilles krav om relevant utdanning tilsvarende minimum 60 studiepoeng for alle
- 1135 rådgivere.
- 1136 • Øke samarbeidet mellom rådgivere og videre utdanningsinstitusjoner.

1137 1138 **3.4.4 Seksualundervisning**

1139 I dag er kvaliteten på seksualundervisningen i skolen varierende. AUF mener at
1140 seksualundervisningen trenger et løft og at den må få større plass i læreplanen. Det skal utarbeides
1141 eget undervisningsmateriell som skal gi rom for diskusjon av seksualitet, seksuell legning og tema
1142 knyttet til dette. Skolen bør hente inn fagarbeidere som jobber med seksualitet for å opplyse barn og
1143 unge om slike tema og problemstillinger.

1144 **AUF vil:**

- 1145 • Tilby valgfri klamydiatest hver høst fra 10.klasse til endt videregående skole.

1146 **3.5 Yrkesfag**

1147 Den norske fag- og yrkesutdanninga har lange og sterke tradisjoner, og norske fagarbeidere er blant de
1148 best utdannede i verden. Dette er helt avgjørende for den norske økonomien og vår felles velferd.
1149 Nesten uansett hvilken utfordring AUF ønsker å ta tak i, så er satsing på yrkesfagene en viktig del av
1150 løsningen. Vi trenger blant annet spesialiserte snekkere til å bygge framtidens miljøvennlige hus,
1151 dyktige og ansvarsbevisste helsefagarbeidere som tar vare på oss etter hvert som vi blir stadig eldre,
1152 proffe anleggsarbeider når vi skal bygge driftssikker jernbane i rekordfart og kreative elektrikere som
1153 har kompetanse til å løse problemer underveis når vi skal utvikle morgendagens grønne
1154 energiproduksjon.

1155
1156 Den norske opplæringen for fagarbeidere har vært sett på som en foregangsmodell, samtidig ser AUF
1157 også behov for nytenking og endring. Å bekjempe frafall, få til en mer relevant opplæring og øke
1158 rekrutteringen, er de største utfordringene yrkesfagene i dag står overfor. AUF ønsker at
1159 fagopplæringen blir mer fleksibel og foregår på flere arenaer, blant annet gjennom utprøving og
1160 vurdering av alternativer til dagens 2+2-modell og veksling mellom bedrift og skole allerede fra første
1161 skoledag. Fellesfagene må yrkesrettes samtidig som vi ikke firer på kunnskapskravene. Utformingen av
1162 eksamen må legges til rette for dette. Vi mener også at langsiktige tiltak må treffes for å sikre at utstyr
1163 som brukes i yrkesfaglig opplæring er bedre tilpasset virkeligheten i dagens og morgendagens
1164 arbeidsliv.

1165
1166 Som ledd i arbeidet med å få en mer praksisnær og oppdatert skolebasert fagopplæring vil AUF at
1167 lektor II-ordningen utvides, gjøres mer attraktiv og brukes i større utstrekning. Partene i arbeidslivet
1168 bør gjennom de nasjonale fagrådene sikres en større innflytelse over utformingen av fagopplæringen
1169 og innretningen av fag- og svenneprøven. Ansvar for å bestemme generelle kunnskaps- og
1170 ferdighetskrav skal fortsatt ligge hos offentlige myndigheter.
1171 Lærebedrifter som tar inn lærlinger med behov for særskilt tilrettelagt opplæring må få økt tilskudd og
1172 oppfølging. Rådgivningstjenesten må ha et større fokus på mulighetene som ligger i
1173 lærekandidatordninga og bruke denne mer aktivt i sin rådgivning.

1174
1175 **AUF vil:**

- 1176 • At skolene skal måtte legge til rette for at elever blir tilbudt opplæringsløp som gjør at elevene
- 1177 kommer tidligere ut i lære
- 1178 • At fellesfagene i yrkesforberedende studieprogrammer skal ta utgangspunkt i yrkesfagets
- 1179 egenart og tilpasses dette
- 1180 • At det skal bli enklere for elever som følger studieforberedende utdanningsprogram på
- 1181 videregående å bytte til yrkesforberedende utdanningsprogrammer
- 1182 • At lærekandidatordninga skal brukes mer aktivt for å forhindre frafall i skolen, men ikke
- 1183 gjøres søkbar.
- 1184 • At elever med fullført yrkesfaglig opplæring skal regnes som generelt studieforberedt.

1185 1186 **3.5.1 Læringer**

1187
1188 For AUF er det et selvsagt krav at yrkesfagelever skal ha samme rett som alle andre elever til å fullføre
1189 den utdanningen de har valgt. At mange ikke får læreplass, kombinert med at dagens alternative vg3-
1190 løp i skolen fungerer dårlig, innebærer i praksis at mange i dag ikke har det. Derfor ønsker AUF å
1191 lovfeste alle yrkesfagelevers rett til å fullføre utdanningen sin på en måte som gjør at de settes i stand
1192 til å oppnå fag- og svennebrev. En slik lovfesting skal styrke statlige og lokale skolemyndigheters
1193 ansvar for å sørge for at alle yrkesfagelever får et fullverdig, motiverende og faglig tilfredsstillende
1194 utdanningstilbud.

1195
1196 AUF vil ha en nasjonal dugnad mellom det private og offentlige for å få flere lærlingplasser. Det må
1197 legges til rette for flere lærlingplasser, både i det private og det offentlige, ved at lærlingtilskuddet økes.
1198 På toppen av det ordinære lærlingtilskuddet vil AUF innføre en samfinansieringsordning hvor alle
1199 bedrifter betaler et lærlingebidrag til en felles pott. Potten skal i sin helhet utbetales til bedriftene som
1200 tar inn lærlinger. Dette er en rettferdig ordning fordi private og offentlige virksomheter inviteres til å
1201 bidra til en fagopplæring som alle nyter godt av. Og den vil også bidra til å styrke til de økonomiske
1202 insentivene for å ta inn lærlinger. I tillegg skal kommunene og fylkeskommunene i anbudsrunder
1203 prioritere vare- og tjenesteleverandører som er godkjente lærebedrifter og har tatt inn lærlinger.

1204
1205 Læretida er for mange ungdommer det første møtet med arbeidslivet. AUF ønsker at dette skal bli en
1206 positiv og lærerik tid. Oppfølgingen av lærlinger må styrkes slik at flere fullfører læretiden. AUF vil at
1207 Fagopplæringsnemnda skal drive med mer tilsynsvirksomhet enn det som er tilfelle i dag.

1208
1209 AUF mener at lærlinger må få egne lærlingebevis som gir de samme rettighetene som elever og
1210 studenter til rabatter på kultur- og kollektivtilbud, lån og stipend og muligheten til å benytte seg av
1211 skolehelsetjenesten. Læringer må også få den samme retten til politisk fravær.

1212
1213 Organisasjonsgraden blant lærlinger er lav og AUF vil derfor jobbe for at flere lærlinger organiserer
1214 seg.

1215
1216 **AUF vil:**

- 1217 • At yrkesfagelever som har fullført to år i skole skal sikres læreplass eller tilsvarende
- 1218 løp mot fagbrev.
- 1219 • At lærlingtilskuddet økes.
- 1220 • At det opprettes en samfinansieringsordning for læreplasser.
- 1221 • At staten setter strengere krav til antall læreplasser både i departementer, statlige foretak,
- 1222 selskaper og andre virksomheter.
- 1223 • At oppfølgingen av lærlinger skal styrkes, gjerne i form av regionale lærlingeombud
- 1224 • Jobbe for at flere lærlinger skal organisere seg
- 1225 • At tilsynet av lærlingebedriftene skal sikre at lærlingene får den undervisningen de har krav på
- 1226 og ikke blir utnyttet av arbeidsgiver
- 1227 • At godkjente lærebedrifter som har tatt inn lærlinger skal prioriteres ved offentlige innkjøp og
- 1228 anbudsrunder
- 1229 • Erstatte tilbudet om vg3 i skole med et toårig, praksisnært opplæringsløp.
- 1230 • At offentlige virksomheter skal ha 1 lærling per 100 ansatte.
- 1231 • At lærlinger sikres lærlingebevis med samme fordelene som et studentbevis.
- 1232 • At kommuner skal ta inn 1 lærling per hver 1000 innbygger.

1233

3.6 Sidemål

1234

1235

1236 Norge har to målformer, og begge er en viktig del av den norske kulturarven og må tas vare på.

1237 Sidemålsundervisningen bør gjennomgås for å se hvordan den kan styrkes, spesielt med tanke på å

1238 bedre elevenes holdninger til sidemål. Gjennom lesing vil elevene få større språkforståelse. Større

1239 deler av pensum og litteraturen i norskfaget bør være på sidemål, og det bør brukes ny litteratur i

1240 større grad. Det er dessuten nødvendig å gjennomgå læreplanen for å frigjøre mer tid til det viktigste i

1241 norskfaget, nemlig grunnleggende lese- og skriveferdigheter i begge målformer

1242 Sidemål må fortsatt være en integrert del av norskfaget. AUF vil at elever i skolen fremdeles skal

1243 vurderes med egen karakter i norsk sidemål, og at sidemål opprettholdes som trekkfag til eksamen i

1244 videregående. Sidemålsundervisningen skal komme tidligere inn i grunnskolen

1245

3.7 Samisk

1246

1247 Samisk er et offisielt språk i Norge, og i de tre nordligste fylkene et administrasjonsspråk sidestilt med

1248 bokmål og nynorsk. Tross en positiv utvikling de siste årene, er de samiske språkene truet. I et land

1249 som Norge må vi klare å bevare vår minoritet. For å sikre en bevaring og styrking er det viktig at flere

1250 elever får muligheten til å få opplæring i og på samisk. Samisk historie og kulturkunnskap må også

1251 styrkes i de samiske og norske læreplanene.

1252 AUF vil:

- 1253 • At det gis mulighet til å velge samisk som sidemål på ungdomsskole- og videregående nivå i
- 1254 områder med samisk tilknytting.
- 1255 • Samisk kulturkunnskap og historie får en større del i de samiske og norske læreplanene.
- 1256 • Ha flere og bedre læremidler på samisk i alle utdanningsnivåer.
- 1257 • Jobbe for samisk og finsk språktilbud ved alle videregående skoler i alle samiske og finske
- 1258 områder, også ved hjelp av fjernundervisning.

1259 3.8 Internasjonalisering

1260 Verden er i endring, og det internasjonale samfunnet får nye politiske og økonomiske tyngdepunkt.

1261 Dette har betydning for et lite land og språkområde som Norge, og den norske skolen er avhengig av å

1262 utvikle seg i takt med slike endringer. I dag er det bred enighet om at økende økonomisk, kulturell og

1263 politisk samhandling med land som Kina, Russland og Brasil stiller krav til kompetanse i nye

1264 verdensspråk, områdekunnskap og kulturforståelse. Rundt om i landet finnes det også gode eksempler
1265 på initiativ for å etablere opplæringstilbud i viktige nye verdensspråk.

1266 I dag er det under 1 prosent av elevene som har andre språk enn spansk, fransk eller tysk som andre
1267 fremmedspråk i løpet av ungdomsskolen og videregående opplæring. Det er også kun en liten andel av
1268 elevene som er på utveksling i løpet av tida i videregående skole, og det er fremdeles sosiale og
1269 geografiske forskjeller når det gjelder hvem som reiser ut.

1270 AUF mener at det i et tiårsperspektiv bør være naturlig for en norsk videregående elev å velge kinesisk,
1271 arabisk eller russisk som fremmedspråk, og vi vil derfor ha en tiårig tiltaksplan for nye verdensspråk i
1272 skolen administrert av Fremmedspråksenteret. AUF mener videre at det er ønskelig at flere elever tar
1273 utvekslingsopphold i utlandet og vil stimulere og legge til rette for at flere gjør det i løpet av
1274 videregående opplæring. AUF vil at alle høyere utdanningsinstitusjoner skal se på virkemidler og
1275 ordninger for å få utvekslingsstudenter fra flere land og regioner til Norge.

1276 **AUF vil:**

- 1277 • Innføre annet fremmedspråk i barneskolen fra og med femte årstrinn.
- 1278 • At kinesisk skal være blant de tre største fremmedspråkene i norsk videregående skole innen
1279 10 år.
- 1280 • At arabisk og kinesisk tilbys i alle fylker både som fellesfag og programfag.
- 1281 • At Fremmedspråksenteret får i oppgave å samarbeide med andre aktører i opplæringen om å
1282 skape interesse hos et norsk forlag for å produsere lærebøker i kinesisk, russisk og arabisk,
1283 både for ungdomstrinnet og videregående skoler.
- 1284 • At kinesiske studium og kinesisk fagdidaktikk tilknyttet praktisk pedagogisk utdanning blir
1285 opprettet ved høyere læresteder.
- 1286 • At arbeidstiden i skolene blir tilrettelagt slik at ukvalifiserte lærere i kinesisk og arabisk kan
1287 følge didaktikkundervisning i engelsk eller fremmedspråk parallelt med stilling i skolen.
- 1288 • At det skal arbeides aktivt og tas flere initiativ for å få plass utvekslingssamarbeid med skoler
1289 særlig i BRICS-landene, og at det i høyere utdanning igangsettes prøveprosjekt der studenter
1290 som har fullført en grad i disse landene får omgjort studielånet til stipend.
- 1291 • At flere yrkesfagelever får mulighet til å ta deler av utdanningen gjennom programmer som
1292 Leonardo da Vinci-programmet.

1293 **3.9 Fagskoler**

1294
1295 Fagskolene kommer til å spille en stadig viktigere rolle i et kunnskapssamfunn preget av stort
1296 omstillingstempo, fokus på livslang læring og økende og endrede kompetansebehov. AUF vil ha en
1297 nasjonal plan for utvikling av fagskolenivået som sikter mot å tilrettelegge for tydelige karriere- og
1298 læringsveier med utgangspunkt i fag- og yrkesopplæring. En likeverdig tilgang til relevante
1299 utdanningstilbud for de som har praktiske yrker vil være med på å øke statusen og rekrutteringen til
1300 fag og yrker som vi som samfunn avhenger av. Studietilbud som utvikles i samarbeid med arbeidslivet
1301 må gis forutsigbar finansiering og offentlige og ideelle tilbydere må prioriteres i en opptrappingsplan.

1302 **3.10 Høyere utdanning og forskning**

1303 Høyere utdanning og forskning er en av samfunnets viktigste institusjoner. AUF har fire mål for sin
1304 politikk for høyere utdanning og forskning:

- 1305 1. Utदानne en kunnskapsrik og produktiv arbeidsstyrke
- 1306 2. Legge til rette for god og innovativ forskning
- 1307 3. Stimulere til aktiv og kritisk deltakelse i samfunns- og arbeidsliv.
- 1308 4. Utjevne forskjeller

1309 **3.10.1 Lik rett til utdanning**

1310 Høyere utdanning skal være tilgjengelig for alle. Lik tilgjengelighet er riktig ut i fra
1311 rettferdighetsprinsipper, og viktig for å fange opp alle talentene. Uansett utgangspunkt skal alle ha
1312 mulighet til å gjennomføre høyere utdanning. Utdanningen skal være gratis og studielånet skal være
1313 stort nok til å kunne studere på heltid. For å sørge for at studenter har en god nok økonomi må
1314 studielånet prisjusteres til 1.5 G, og at det må satses kraftig på bygging av studentboliger.
1315 Studentboliger og annen studentvelferd skal drives av studentstyrte studentsamskipnader i samspill
1316 med det offentlige.

1317
1318 AUF vil gjennomføre en strukturreform i høyere utdanning med sikte på å samle landets universiteter
1319 og høyskoler til 8-12 flercampusinstitusjoner. Hensikten er å sikre bedre samarbeid, arbeidsdeling,
1320 faglig konsentrasjon og et fortsatt desentralisert utdanningstilbud.

1321 **AUF vil:**

- 1322 • At studenter skal få studiestøtte fra lånekassen i 11 måneder.
- 1323 • At delvis sykemelding skal være et reelt alternativ hvis dette kan sikre utdanningsmulighetene
- 1324 for studenten.

1325 **3.10.2 Likestilling i akademien**

1326
1327 Kvinner er sterkt underrepresentert i akademien. Kun 20 prosent av lederne ved universiteter og
1328 høyskoler i Norge er kvinner. Dersom det går i samme tempo som det har gjort til nå, vil det ta 75 år
1329 før det er 50 prosent kvinnelige (høyere) vitenskapelig ansatte. Det er ikke bra nok. Når det over så
1330 mange år har vært kjønnsforskjeller ved de norske vitenskapelige miljøene, er det på tide å innføre
1331 radikal kjønnskvote. Kjønnskvote skal finne sted til universitetene har minst 40 % kvinner
1332 blant de vitenskapelige ansatte.

1333
1334 Universitetene må også pålegges å se på hvilke strukturer som skaper disse kjønnsforskjellene. Det er
1335 en utfordring at et kjønn er sterkt underrepresentert på en del studier. Universitetene og høyskolene
1336 har et samfunnsansvar for å utdanne det samfunnet etterspør. AUF ønsker en så representativ
1337 studentmasse som mulig, og vil derfor innføre kjønnspoeng og likestillingsstipend på studier der et
1338 kjønn er representert med under 30 prosent.

1339

1340 **AUF vil:**

- 1341 • Innføre radikal kjønnskvote ved ansettelser til vitenskapelige stillinger ved universitetene.
- 1342 • Pålegge universitetene å gjennomgå egne strukturer, med mål om å fjerne mekanismene som
- 1343 ekskluderer kvinner.
- 1344 • At universitetene skal drive et aktivt holdnings- og rekrutteringsarbeid for å skape en mer
- 1345 likestilt arbeidsplass.
- 1346 • Gi ekstra bevilgninger til institusjoner som ansetter kvinnelige forskere ved institusjoner med
- 1347 lav kvinneandel.
- 1348 • At universitetene må ha en kritisk vurdering av utlysingsprofil – utlysningstekst, søke
- 1349 bredere og mer eksternt, oppfordre søkere av underrepresenterte kjønn om å søke, ha både
- 1350 mannlige og kvinnelige kontaktpersoner i utlysningen.
- 1351 • At universiteter og høyskoler tilbyr karriereplanlegging, nettverkssamlinger og tettere
- 1352 oppfølging av kvinnelige vitenskapelig ansatte.

1353

1354 **3.10.3 Studiepoeng og foreldrepermisjon**

1355 I dag er det en selvfølge at kvinner tar utdanning og deltar i arbeidslivet. Flere kvinner enn menn tar i
1356 dag høyere utdanning.

1357 For AUF er det et viktig mål at vi skal ha en politikk som gjør det mulig for både menn og kvinner og
1358 kombinere omsorg for barn og arbeid. At kvinner i dag er mer likestilt med menn må ikke være et

1359 hinder for ønsket familieetablering, og vi ønsker å innføre flere insentiver for at unge skal ha mulighet
1360 til å etablere familie under utdanning.

1361 Flere unge par utsetter familieetablering til etter endt utdanning og et par år i arbeid slik at de får
1362 opptjente rettigheter i folketrygden, som blant annet rett til foreldrepenger. I noen tilfeller er det
1363 vanskelig å holde arbeidslinja, da mange uteblir fra arbeid i opptil flere år etter utdanning for å være
1364 hjemme med barn. Dette er spesielt uheldig for kvinners stilling på arbeidsmarkedet og for arbeidet
1365 med å oppnå likelønn. For å styrke arbeidslinja og kvinners deltakelse i arbeidslivet vil AUF at reglene
1366 for opptjening av foreldrepenger endres til også å gjelde høyere utdanning.

1367 **AUF vil:**

- 1368 • Studiepoeng skal gi rett til foreldrepenger.
- 1369 • Ordningen skal gjelde både mor og far.

1370

1371 **3.10.4 Høyskolene**

1372 Høyskolene skal tilby yrkesrettede utdanninger av høyeste kvalitet. Norge trenger flere sykepleiere,
1373 førskolelærere, ingeniører, lærere og andre faggrupper som krever høy kompetanse.

1374 AUF mener at høyskolenes primære oppgave er å tilby yrkesrettede utdanning. Mange høyskolars
1375 ønske om å bli universitet kanalisere ressurser vekk fra den yrkesrettede utdanningen og over mot
1376 stipendiatplasser og forskning, dette går på bekostning av studentene.

1377 God forskning krever gode forskningsmiljøer og en samling av kompetanse. Når forskerne og
1378 ressursene spres for tynt utover rammes kvaliteten på utdanningen og på forskningen. Alle typer
1379 utdanning kan ikke tilbys overalt. AUF mener at de forskjellige høyskolene bør spesialisere seg i de
1380 fagene de er gode i. På bakgrunn av NOKUTs vurderingen bør utdanningsansvar fordeles mellom de
1381 forskjellige høyskolene. Studieprogrammer som ikke er gode nok bør legges ned.

1382 **AUF vil:**

- 1383 • Endre NOKUT sine retningslinjer slik at ikke opprettes flere universiteter i Norge.
- 1384 • At høyskolene må tildeles et nasjonalt ansvar for ulike utdanninger, slå sammen kreftene og
1385 skape større robuste læringsmiljøer ved høyskolene.

1386 **3.10.5 Universitetene**

1387 Norske universiteter kan tilby den beste utdanningen og produsere den beste forskningen i verden. For
1388 å oppnå dette er det nødvendig med en fornuftig arbeidsdeling mellom universitetene. For å beholde
1389 verdensledende forskningsmiljøer bør derfor universitetene søke å spesialisere seg. Alle studieprogram
1390 bør ikke tilbys overalt, men knyttes til de universitetene som er flinkest på det respektive området.

1391 For å bli best må oppfølgingen av hver enkelt student styrkes. Det må tilbys seminarundervisning i alle
1392 fag. Det må bevilges mer midler til rådgivningstjenestene ved hvert fakultet/institutt, man bør
1393 videreføre ForVei (Forberedende veiledning) som kan føre til bedre veiledning og høyere
1394 studieprogresjon. Alle studenter skal bli kalt inn til samtale med rådgiver minst én gang i semesteret.
1395 Vurderingsformene bør være flere og hyppigere enn en eksamen på slutten av semesteret.

1396 Undervisningen på universitetene skal være forskningsbasert. Det betyr imidlertid ikke at
1397 underviserne selv må være forskere. Med stor arbeidsmengde kan mange forskere oppleve at de ikke
1398 får viet forelesningene den oppmerksomhet og forberedelser de krever. For å lette arbeidsbyrden på
1399 forskerne og heve kvaliteten på forelesningene bør det satses mer på ansettelser av
1400 universitetslektorer. Universitetslektorer er faglige sterke og holder seg oppdatert på den aktuelle
1401 forskningen.

1402 For mye av bevilgningene til universitetene blir i dag gitt på grunnlag av avlagte studiepoeng. Når
1403 midlene de forskjellige instituttene har rådighet er avhengig av hvor mange studenter de greier å

1404 tiltrekke seg, skapes uforutsigbarhet. Dett går utover forskningen og hindrer universitetene fra å tenke
1405 langsiktig og helhetlig. AUF mener derfor at basisbevilgningene til universitetene må økes betraktelig.

1406 Vi vet ikke alt om fremtiden, men noe vet vi. Vi vet hvilke fagfelt vi trenger flere utdannet i. Antallet
1407 studieplasser på de forskjellige programmene bør styres mer med hensyn til hvilken arbeidskraft og
1408 kompetanse vi trenger i fremtiden.

1409 Forskjellige veier inn i høyere utdanning er bra for den enkelte og for samfunnet. AUF mener at
1410 fagbrev bør regnes som generelle studiekompetanse. I de studieprogrammer som i dag krever bestemte
1411 forkunnskaper fra den videregående skole, bør det opprettes forkurs i regi av universitetet som gir den
1412 kompetanse. Forkursene skal kreve generell studiekompetanse og erstattet dagens ordning med å ta
1413 opp fag som privatist i den videregående skolen.

1414 **3.10.6 Forskning**

1415 Iboende i mennesket er trangen etter å forstå. Vår kunnskap om naturen, og vår evne til å manipulere
1416 den står bak de største menneskelige fremskritt. Vår velstand og levestandard hadde vært umulig uten
1417 vitenskapen. Som en velstående nasjon har vi ansvar for å bidra til den kollektive
1418 kunnskapsutviklingen.

1419 Det krevende med forskning, og bevilgningen til den, er at man aldri vet hva som kommer ut i den
1420 andre enden. Man vet aldri hva forskeren finner. Samtidig som vi skal satse innen bestemte områder,
1421 må vi verne om forskernes frihet til å forske på det de vil. Mye av grunnforskningen i Norge skjer på
1422 universitetene. AUF mener at grunnbevilgningen til universitetene må økes. Fagmiljøene må
1423 konsentreres, og sentre for innovasjon bør opprettes i nærhet til disse. Forskningsparken i Oslo og
1424 ordningen med senter for fremragende forskning er gode modeller.

1425 Kunnskapen skal være tilgjengelig for alle. Tilgangen på vitenskapelige publikasjoner må
1426 demokratiseres. AUF mener at all forskning som er finansiert av det offentlige skal være gratis
1427 tilgjengelig for alle. En database som NORA (Norwegian Open Research Archives) bør fullfinansieres
1428 av det offentlige.

1429 **AUF vil:**

- 1430 • At tre prosent av statsbudsjettet skal gå til forskning og høyere utdanning.
- 1431 • At all offentlig finansiert forskning skal være gratis tilgjengelig for alle.

1432

1433

1434

1435

1436

1437

1438

1439

1440

1441

1442

1443 **4 ARBEID, ØKONOMI OG FORDELING**

1444

1445 **4.1 Velferd og frihet**

1446

1447 AUF ønsker et samfunn der ressurser og valgmuligheter er jevnt fordelt. Samfunn med små
1448 økonomiske forskjeller mellom folk er bedre for alle. De er preget av mer tillit, mindre kriminalitet og
1449 vold, bedre fysisk og psykisk helse, bedre barnevelferd og høyere yrkesdeltagelse.

1450

1451 Vårt mål er et samfunn der mennesker er frie til å utfolde seg, skape og leve som de vil, og der
1452 familiebakgrunn ikke avgjør hvilke muligheter du har. Økonomisk og sosial trygghet gir evne til å
1453 velge, og muligheter å velge mellom. Jevn fordeling er derfor en forutsetning for at alle skal kunne
1454 leve i frihet.

1455

1456 Fordelingen av ressurser er også et spørsmål om makt. Det mest demokratiske er at makt er jevnt
1457 fordelt. Det er derfor et demokratisk mål å redusere de økonomiske forskjellene mellom folk, og å
1458 hindre at selskaper, sektorer eller særinteresser får uforholdsmessig kontroll over samfunnsutviklinga.

1459

1460 AUF mener fellesskapet bør beskytte enkeltmennesket. Derfor er vi for en velferdsstat med ordninger
1461 som omfatter alle, en sterk fagbevegelse og reguleringer som reduserer ulikheter, urettferdighet og
1462 forhindrer kriser som ellers oppstår i en ukontrollert markedsøkonomi.

1463

1464 Velferdsordninger som alle bidrar til, og som alle dekkes av, sikrer oppslutningen om
1465 fellesskapsløsningene, gir verdighet og kvalitet på ordningene. Velferdsordningene skal gjøre alle folk
1466 mindre avhengige av markedet og sikre et sosialt sikkerhetsnett for de som faller ut av arbeidslivet.
1467 Ingen skal tvinges til å arbeide når de ikke kan, eller oppleve å bli sosialt ekskludert gjennom fattigdom
1468 eller lavinntekt.

1469

1470 At folk arbeider er velferdsstatens bærebjelke, og AUFs mål om å redusere forskjeller i samfunnet og gi
1471 alle like muligheter kan ikke oppnås uten et inkluderende, organisert og rettferdig arbeidsliv. Det er et
1472 overordnet politisk mål å holde arbeidsledigheten lav og videreføre gode ordninger for at mennesker
1473 kan komme raskt tilbake i jobb dersom de blir arbeidsledige. Unge er en utsatt gruppe på
1474 arbeidsmarkedet, og det er viktig å sørge for at den ressursen unge mennesker representerer blir
1475 benyttet, og at disse får flere muligheter og sterke rettigheter i arbeidslivet.

1476

1477 Kamp mot fattigdom er en av arbeiderbevegelsens viktigste kamper. I Norge er fattigdom mer enn ikke
1478 å få mat eller husly. Opplevelsen av ikke å ha ressurser til å delta i samfunnet på lik linje med resten av
1479 befolkninga, er å være fattig. Den relative fattigdommen for de som har minst, blir verre når folk flest
1480 stadig har mer.

1481

1482 **4.2 Arbeidslivet**

1483

1484 **4.2.1 Et inkluderende arbeidsliv**

1485

1486 Å være i arbeid og ha en inntekt å leve av gir muligheter for aktiv samfunnsdeltakelse. Det gir
1487 verdighet og selvspekt samtidig som det skaper trygghet til å kunne realisere mål og drømmer. Å
1488 havne utenfor arbeidslivet kan derfor oppleves som dramatisk av den det rammer, og samfunnet som
1489 helhet er dessuten avhengig av at flest mulig er i jobb, betaler skatt og bidrar til verdiskapningen. Det
1490 er sløsing med ressurser at mennesker går arbeidsledige, og et arbeidsliv med høy deltagelse og
1491 produktivitet er en forutsetning for vår felles velferd. Deltakelse i yrkeslivet er en forutsetning for
1492 inkludering, fellesskap og sosial utjevning.

1493 Det er et politisk ansvar å tilrettelegge for at flere enn i dag kan bidra og at flere står i jobb. AUF kan
1494 aldri akseptere at mennesker som ønsker å arbeide ikke slipper til. Derfor ønsker vi moderat kvotering

1495 for personer med flerkulturell bakgrunn, og som et middel for å jevne ut det kjønnsdelte
1496 arbeidsmarkedet. I tillegg må mennesker med nedsatt funksjonsevne gis større muligheter til å delta
1497 aktivt i arbeidslivet.

1498 NAV er vårt viktigste verktøy både for å hjelpe mennesker ut i jobb og holde folk i arbeid, og må
1499 styrkes. Gjennom offentlige tiltak som tilrettelegging, omskolering og tilskudd til videreutdanning skal
1500 flere komme ut i arbeidslivet. De som av ulike grunner likevel ikke kan jobbe, må det være rom for i
1501 velferdssamfunnet, og disse skal ivaretas og sikres offentlige ytelser det går an å leve av. Mennesker
1502 uten arbeid trenger trygghet, stabilitet og langsiktighet, ikke kutt i trygder og ytelser.

1503 **AUF vil:**

- 1504 • Styrke NAV sin kapasitet til å tilby kvalifiserende og langsiktige tiltak som hjelper mennesker
1505 ut i arbeidslivet
- 1506 • Innføre en tiltaksgaranti for langtidsledige
- 1507 • Innføre et permanent system for utdanningsvikariat og utdanningspermisjon.
- 1508 • At arbeidsledige og uføre skal sikres trygder og ytelser som er til å leve av og gir et verdig liv
- 1509 • Opprettholde like gode sykelønnsordninger som i dag, som sikrer full lønn.
- 1510 • At NAV samarbeider tett med skolene, rådgivningstjenesten og oppfølgingstjenesten for å
1511 fange opp unge som av ulike grunner står utenfor skole og arbeidsliv.
- 1512 • Støtte opp om prosjekter som hjelper innvandrere inn i arbeidslivet.

1513 **4.2.2 Et likestilt arbeidsliv**

1514 AUF vil ha et likestilt arbeidsliv der innsats og prestasjoner avgjør hva som er oppnåelig for den
1515 enkelte. Grunnet en godt utbygd velferdsstat og sterke ordninger som gjør det mulig å kombinere
1516 familie og arbeid, er norsk arbeidsliv preget av høy yrkesdeltakelse blant både kvinner og menn.
1517 Imidlertid er norsk arbeidsliv også preget å være kjønnsdelt, det vil si at skeivfordelingen av kvinner og
1518 menn mellom bestemte typer yrker er sterk. Fordi det er forskjell i lønn, arbeidsvilkår, arbeidstid og
1519 mulighetene til å jobbe seg oppover i de ulike yrkene, er spørsmål om hvordan vi organiserer
1520 utdanningssystemet vårt og hvor kvinner og menn velger å jobbe også et spørsmål om likestilling. AUF
1521 vil gjøre noe med både årsakene til og konsekvensene av disse skeivhetene, gjennom likelønn, løft for
1522 lavlønnsyrker, kamp mot ufrivillig deltid og rekrutteringstiltak. Vi mener det er riktig å prioritere ett
1523 kjønn når dette er nødvendig for å skape full likestilling.

1524 Likestillingspolitikken baner veien for utjevning av lønnsforskjeller mellom kvinner og menn.
1525 Tiltakene som foreslås skal hindre diskriminering og fremme likestilling i arbeidsliv og familie.

1526 **AUF vil:**

- 1527
- 1528 • At lavlønnsgrupper løftes ved lønnsoppgjørene.
- 1529 • At det gjennomføres målretta tiltak, blant annet kvotering, for å styrke
1530 rekrutteringsmangfoldet til omsorgs-, og undervisnings- og forskningsyrker der
1531 kjønnsfordelingen kan sies å være svært skeiv.
- 1532 • Ha åpenhet om lønn og lønnsbetingelser på arbeidsplassen.
- 1533 • Sikre lønnsstatistikk knyttet til kjønn og stillingsgrupper på virksomhetsnivå.
- 1534 • Innføre plikt for arbeidsgiver til å opplyse om lønn ved mistanke om diskriminering.
- 1535

1536 **4.2.3 Ung i arbeidslivet**

1537 Unge er en gruppe som har vanskelig for å få innpass på arbeidsmarkedet, og er sårbare både for
1538 useriøse arbeidsgivere og for konjunkturedganger som fører med seg arbeidsledighet. Ungdom er
1539 overrepresentert blant de arbeidsledige, og AUF vil jobbe for at flere unge kan komme i arbeid. Vi vil
1540 dessuten at kunnskap om det norske arbeidslivet og fagorganisering, kjennskap til partene i

1541 arbeidslivet og arbeidstakerrettigheter skal formidles til alle elever i videregående skole som en del av
1542 den obligatoriske undervisningen. Partene i arbeidslivet bør involveres direkte i utformingen og ta
1543 ansvar for gjennomføringen av en slik skolebasert formidling. LOs Sommerpatrulje er kanskje det
1544 viktigste enkelttiltaket for å spre kunnskap om rettigheter og plikter i arbeidslivet og avdekke
1545 uakseptable forhold der ungdom jobber. AUF vil holde fram med å støtte helhjertet opp om og bidra til
1546 denne institusjonen.

1547 **AUF vil:**

- 1548 • Styrke Kvalifiseringsprogrammet og gi ungdom samme stønad som andre deltagere
- 1549 • Opprette tjenesten NAV Ung, som kan tilby informasjon og tiltak spesielt rettet mot unge.
- 1550 • Styrke ungdomsgarantien slik at den trer i kraft fra tre måneder.
- 1551 • Opprette flere trainee-plasser og opplæringsjobber i offentlig sektor for å gi flere unge relevant
1552 yrkeserfaring.
- 1553 • Gjøre kunnskap om norsk arbeidsliv, trepartssamarbeidet og fagorganisering til en
1554 obligatorisk del av undervisningen i ungdomsskolen og i videregående skole.

1555 **4.2.4 Lønn og arbeidsvilkår**

1556 Hvor og hvordan lønn forhandles og bestemmes har avgjørende betydning for inntektsfordelingen i et
1557 land. Kollektive og sentrale lønnsforhandlinger mellom nasjonale arbeidsgiver- og
1558 arbeidstakerorganisasjoner står sentralt i norsk arbeidsliv. Dette bidrar til at lønnsveksten i forskjellige
1559 sektorer og områder i arbeidslivet er forholdsvis lik, og at arbeidstakerne står sterkere enn de ville
1560 gjort dersom de forhandlet lønn hver for seg. Dessuten gir det mulighet til å prioritere lavlønsgrupper
1561 i lønnsoppgjørene. En forutsetning for at vi har det slik er en bred og sterk fagbevegelse. Svekket
1562 fagbevegelsen, svekkes de elementene ved lønnsdannelsen som bidrar til små lønnsforskjeller. Dette er
1563 én av grunnene til at AUF er for en sterk fagbevegelse med store hovedsammenslutninger.

1564 Mange toppledere har inntekter som er mye høyere enn arbeidstakerne ellers, i tillegg kommer
1565 bonusordninger og andre særskilte fordeler som kun gagnar de på toppen. AUF mener det er
1566 uanstendig med særdeles høye lønninger. Lønninger i offentlige bedrifter og foretak skal ikke være
1567 lønnsledende. Staten må være tydelig på dette i selskaper vi har eierinteresser i. Styremedlemmer som
1568 ikke følger eiersignaler og ikke aktivt bidrar til moderate lederlønninger bør skiftes ut.

1570 Norske topplederstillinger er ofte svært høyt betalte. AUF er motstander av at lederen i et stort selskap
1571 kan drive med nedbemanning mens han eller hun selv kan sitte på 20-30 årsverk sammenlignet med
1572 norsk snittlønn.

1573 **AUF vil:**

- 1574 • At sentrale og kollektive forhandlinger fremdeles skal være hovedregelen i norsk arbeidsliv.
- 1575 • At ansatte i aksjeselskaper gis forkjøpsrett på aksjeposter ved emisjoner eller børsnoteringer.
- 1576 • Ha et moderat lønnsnivå i offentlige virksomheter og at toppledere maksimalt skal kunne tjene
1577 10 ganger mer enn den lavest lønnede.
- 1578 • At statseide bedrifter og offentlige virksomheter ikke praktiserer urimelige bonusordninger for
1579 ledere.

1580 **4.2.5 Et trygt og rettferdig arbeidsliv**

1581 Arbeiderbevegelsens kamp for et rettferdig arbeidsliv er ikke over, og i et arbeidsliv i stadig endring må
1582 nye utfordringer møtes. AUF står på fagbevegelsen og arbeidstakernes side i kampen mot enhver form
1583 for brutalisering av arbeidslivet, og aksepterer ikke svekkelse av faglige rettigheter,
1584 fagforeningsknusing eller utnytting av arbeidstakere. Økt arbeidspress, nedbemanning og profittjag,
1585 kombinert med stadig større internasjonal konkurranse, setter tryggheten i arbeidslivet på prøve.

1586

1587 Fagbevegelsen med LO i spissen ivaretar interessene og rettighetene til arbeidstakerne i Norge og er
1588 avgjørende for verdighet, stabilitet og ordnede forhold i det norske arbeidslivet. Samtidig er de også
1589 viktige samfunnspolitiske aktører og demokratiske medlemsorganisasjoner som fungerer som talerør
1590 på vegne av flere mennesker enn noen andre organisasjoner. AUF mener høy organisasjonsgrad i det
1591 norske arbeidslivet er et utvetydig gode, og vil derfor sikre fagbevegelsen gode vilkår og jobbe for økt
1592 organisasjonsgrad og fortsatt organisasjonsfrihet. I et seriøst norsk arbeidsliv er det uakseptabelt at
1593 enkelte arbeidsgivere forsøker å hindre ansatte i å organisere seg eller nekter å inngå tariffavtaler. AUF
1594 ønsker at fagforeningene, som representative organisasjoner, skal ha påtalerett for å bedre kunne
1595 ivareta sine medlemmers rettigheter. Dette skal også gjelde ved brudd på arbeidsmiljølovens
1596 bestemmelser om sosial dumping, midlertidige ansettelse og innleie.

1597
1598 AUF mener det norske trepartssamarbeidet er den beste måten å utvikle arbeidslivet videre på, og vil
1599 jobbe for å påse at både offentlig og privat sektor følger til enhver tid gjeldende lov- og avtaleverk og
1600 behandler arbeidstakere med respekt. AUF vil forsvare arbeidsmiljøloven og styrke den for sikre retten
1601 til fast ansettelse, rett til heltid, forutsigbar lønn og trygghet ved sykdom. Videre ønsker AUF strenge
1602 regler knyttet til åpningstider, arbeidstid, bruk av vikarbyråer og midlertidige ansettelse.

1603
1604 **AUF vil:**

- 1605 • Styrke fagbevegelsens rolle i arbeidslivet, og videreføre trepartssamarbeidet og
- 1606 frontfagsmodellen.
- 1607 • Øke skattefradraget for fagforeningskontingent betydelig og stimulere til at flere velger å
- 1608 fagorganisere seg.
- 1609 • Bevare en sterk arbeidsmiljølov som ivaretar arbeidstakerne.
- 1610 • Styrke Arbeidstilsynet gjennom økte bevilgninger og utvidede sanksjonsmuligheter.
- 1611 • Innføre påtalerett for representative organisasjoner.
- 1612 • Lovfeste retten til heltidsstilling, og stramme inn bruken av midlertidige ansettelse.
- 1613 • At staten aktivt skal stimulere til flere forsøk med 30-timer arbeidsuke i privat og offentlig
- 1614 sektor.
- 1615 • Forsvare normalarbeidsdagen.
- 1616 • Lage en egen franchise-lov, som skal regulere bruken av franchise og bidra til å styrke
- 1617 arbeidstakernes medbestemmelsesrett og arbeidsmiljø.

1618 **4.2.6 Arbeidsinnvandring og sosial dumping**

1619 Arbeidslivet blir mer og mer internasjonalt, og mennesker krysser landegrensene for å søke arbeid.
1620 Frihet, likhet og solidaritet kjenner ingen landegrensene, derfor mener AUF at arbeidstakeres
1621 rettigheter skal anerkjennes uansett hvor en befinner seg i verden, og at norske bedrifter må gå foran i
1622 dette arbeidet. Behovet for arbeidskraft i Norge vil bare øke i årene fremover, og arbeidsinnvandring
1623 kan være med på å dekke vårt behov for kompetente arbeidere. Det må bli enklere for utenlandske
1624 arbeidstakere å få godkjent utdanningen sin i Norge.

1625 Norge har store utfordringer med sosial dumping. Arbeidstakere, særlig fra Øst-Europa, blir i mange
1626 tilfeller systematisk utnyttet og underbetalt av norske arbeidsgivere. Uansett rettigheter i
1627 opprinnelsesland kan ikke AUF akseptere at mennesker som kommer til Norge for å arbeide skal få
1628 dårligere vilkår enn sine norske arbeidskamerater. Utenlandske arbeidstakere må få tilbud om
1629 realkompetansevurdering og kvalifiseringstiltak som blant annet språkopplæring.

1630 **AUF vil:**

- 1631 • At alle arbeidsinnvandrere skal få norskopplæring, samt kurs i rettigheter og plikter i det
- 1632 norske arbeidslivet
- 1633 • Gjøre det lettere å få godkjent utenlandske utdanninger
- 1634 • At utenlandske arbeidstakere som jobber i Norge skal ha norske lønns- og arbeidsvilkår

- 1635
- Gi utenlandske arbeidstakere rett til realkompetansevurdering og kvalifiserende opplæring.

1636 **4.3 Nyskaping og næring**

1637 Velferdsstaten er avhengig av et arbeidsliv som er aktivt og nyskape. Verdiskapingen skjer både i
1638 privat og offentlig sektor. Den norske modellen kjennetegnes av et produktivt og omstillingsdyktig
1639 næringsliv, noe som gir oss et globalt konkurransefortrinn, og gjør Norge til et verdiskapende land
1640 med en stolt historie og solide, tradisjonsrike næringer. For AUF er det viktig at det offentlige legger til
1641 rette for verdiskaping i Norge, slik at eksisterende næringer kan utvikle seg og nye næringer vokse
1642 fram. Det norske næringslivet er verdensledende på en rekke områder, blant annet innenfor maritim
1643 og marin sektor, energi, reiseliv og miljøteknologi. Dette er mye på grunn av den norske
1644 samfunnsmodellen med offentlig eierskap, koordinert lønnsdannelse og gode rammevilkår for
1645 næringslivet, som sammen med naturlige konkurransefortrinn og kompetent arbeidskraft har gjort
1646 Norge til en næringslivsnasjon å regne med.

1647
1648 Det er mye vi ikke vet om fremtidas næringsliv. Nye næringer vil oppstå, mens andre vil
1649 forsvinne. Det vi vet er at innovasjon, teknologi og grønn omstilling vil bli avgjørende. AUF mener det
1650 ikke nødvendigvis er noen konflikt mellom miljøhensyn og hensynet til arbeidsplasser. Norsk industri
1651 er en viktig alliert i miljøkampen. Norsk industri er en teknologidriver og AUF ønsker å arbeide hardt
1652 for at norsk industri kan bli i landet og videreutvikle seg. Derfor må hensynet til arbeidsplasser veie
1653 tungt i omstillingsprosessen til en miljøvennlig industri.

1654
1655 Norsk arbeidsliv hverken kan eller bør konkurrere på lave lønninger eller svake
1656 arbeidstakerrettigheter. Derfor må vi som nasjon sørge for å være best mulig rustet til
1657 å møte fremtida med en offensiv og innovativ næringspolitikk, der kunnskap, forskning og kompetanse
1658 står i fokus. Samtidig må vi satse enda mer på en høyt utdannet og innovativ arbeidsstyrke som står
1659 klar til å møte morgendagens behov. Det skal være lett å være gründer i Norge, vi må gi rom for de
1660 gode ideene og tørre å satse.

1661
1662 **AUF vil:**

- 1663
- Øke bevilgningene til nyskaping og innovasjon
 - At alle større kommuner skal ha et kontor for gründervirksomhet og nyskaping
 - At universitetenes innovasjonsprogrammer styrkes
 - At en større andel av midlene som forvaltes av SIVA og Innovasjon Norge gis til bedrifter i etableringsfasen
 - Jobbe for at også offentlig sektor får ta del i støtteordninger for nyskaping
 - Satse sterkt på forskning innenfor miljøteknologi, som for eksempel forskning på bruk av kompetanse fra petroleumsnæringen over til andre næringer.
 - At det sørges for en økning av fastlandsindustriens produksjon som tilsvarer nedtrappingen av petroleumsnæringen.
 - At avgifter som skal fungere som incentiv til å satse fornybart, må være så høye at det faktisk medfører endring.

1677 **4.3.1 Offentlig eierskap**

1678
1679 I Norge har vi en aktiv stat med betydelige eierandeler i næringslivet, som blir brukt til å oppnå
1680 overordna samfunns mål. Staten er en god og langsiktig eier, og AUF mener at et sterkt og aktivt
1681 offentlig eierskap fortsatt er viktig for å ivareta samfunns hensyn og en bærekraftig samfunnsutvikling.

1682 Dette virkemidlet blir utfordret av konkurranseutsetting, delprivatisering og fristilling. AUF mener at
1683 det er en uheldig utvikling at politikernes mulighet for styring blir redusert, og at mer blir overlatt til
1684 markedet. Dette fører ikke til bedre og mer nyskape. AUF vil derfor styrke det

1685 offentlig eierskapet. Det bidrar til norskbasert virksomhet og et nasjonalt eierskapsmiljø, slik at
1686 hovedtyngden av beslutningene i næringslivet blir tatt av personer med lokal innsikt og som påvirkes
1687 av utviklingen i det norske samfunnet. Det er viktig at det foregår næringsvirksomhet i Norge, slik at vi
1688 ikke bare blir et filialland der produksjonen er flyttet til lavkostland. Dette bidrar offentlig eierskap til,
1689 samtidig som det gjør det lettere å oppnå samfunns mål som likhet i fordelingen av tjeneste- og
1690 velferdstilbud, opprettholdelse av arbeidsplasser og spredt bosetning.

1691 Målet må ikke bare være et sterkt offentlig eierskap i nøkkelbedrifter, men også å ha et aktivt eierskap.
1692 Vi trenger politikere som er villige til å styre, og som har evne til å ta kontroll. Det er derfor viktig at
1693 det offentliges representanter i styrene er godt skolerte og forholder seg lojalt til eiersignaler fra staten.

1694 **AUF vil:**

- 1695 • Styrke det offentlige eierskapet og jobbe for at staten skal inn som eier i flere nøkkelbedrifter
- 1696 • Stille sterkere krav til staten som eier, blant annet med konkretiseringer innenfor begrensning
- 1697 av lederlønninger, selskapers ansvar i utlandet, og klimatiltak.
- 1698 • At selskaper med staten som eier skal være ledende i sin bransje på lavutslipp og utvikling av
- 1699 klimareducerende teknologi
- 1700 • Styrke statseide bedrifter sitt samfunnsansvar
- 1701 • At naturressurser og infrastruktur skal være i offentlig eie.

1702 **4.3.2 Likestilling i næringslivet**

1703
1704 Næringslivet har lenge hatt et forbedringspotensial når det kommer til likestilling og
1705 inkludering. Hele åtte av ti styrerepresentanter i aksjeselskap er menn. 72 prosent av aksjeselskapa
1706 har bare mannlige styrerepresentanter. Dette er ikke bra nok. Når det kommer til lederposisjoner, er
1707 situasjonen enda verre. Det er kun 15 prosent kvinner som har en kvinne som daglig leder i
1708 aksjeselskap.

1709 I allmennaksjeselskapene har man kommet lengre etter lovfestingen av 40 prosent kvinneandel i alle
1710 ASA-styrer. AUF mener næringslivet i større grad må bli mer representativt, og at vi må ta i bruk
1711 sterkere virkemiddel enn i dag. Derfor ønsker vi å innføre kvotering i offentlige bedrifter og AS som
1712 har en årlig omsetning på over 5 millioner kroner. Når resten av samfunnet nærmer seg likestilling, kan
1713 ikke næringslivet bli hengende etter.

1714 **AUF vil:**

- 1715 • At det lovfestes at det skal være minimum 40 % av hvert kjønn i styrer i AS som har en årlig
- 1716 omsetning på over 15 millioner kroner.
- 1717 • At det minimum skal være 40 % av hvert kjønn i styrene i offentlige bedrifter.

1718 **4.4 Økonomisk politikk**

1720 **4.4.1 Skattesystemet**

1721 For å betale for vår felles velferd betaler vi skatt. Skole, helse, eldreomsorg og utdanning er ting vi
1722 betaler for i fellesskap. Skattesystemet er et redskap som skal sikre en rettferdig fordeling, trygge
1723 offentlige inntekter, høy sysselsetning og verdiskaping.

1724 Skattesystemet skal sørge for at de som tjener mest betaler mest, og at de som tjener minst betaler
1725 mindre. AUF mener det bør lønne seg å jobbe framfor å leve av oppsparte penger og vil derfor øke
1726 skatten på passiv kapital. Samtidig bør de som har lavest lønn betale mindre ved at man øker
1727 bunnfradraget. Det bør ikke gis skattefradrag for renter på kredittkortgjeld og forbrukslån.

1728 For å møte utfordringene fellesskapet stilles overfor er det nødvendig å balansere veksten i offentlig og
1729 privat sektor. AUF vil ivareta dagens velferdsnivå og utvikle og fornye den offentlige velferden, slikt at
1730 alle skal få flere, bedre og billigere tjenester. Vi mener derfor det er nødvendig å øke det generelle
1731 skattnivået noe. Det er rom for at de som har mest bidrar mer til fellesskapet enn det de gjør i dag.

1732 **AUF vil:**

- 1733 • Øke bunnfradraget for inntektskatten til 2 G, og redusere satsene for de med lavest inntekt.
- 1734 • Øke frikortgrensen, og justere den i takt med lønns- og prisutviklingen.
- 1735 • Innføre et tredje innslagspunkt for toppskatt.
- 1736 • Øke skatten på avkastning av kapital- og finansinvesteringer.
- 1737 • Gjeninnføre ekstra arbeidsgiveravgift på lønn over 16 G.
- 1738 • Øke den generelle skatteinngangen.
- 1739 • Det nederste innslagspunktet for toppskatt må aldri ligge under en gjennomsnittlig
1740 industriarbeiderlønn.

1741 **4.4.2 Statens Pensjonsfond- Utland**

1742
1743 Norge har sikret seg betydelig kapital i Pensjonsfondet Utland. Denne er tiltenkt å bidra til å dekke
1744 pensjonsutgiftene i framtida, og å gi rom for aktiv motkonjunkturpolitikk i dårlige tider. Pengene
1745 brukes i henhold til handlingsregelen og AUF mener det er viktig at intensjonene bak handlingsregelen
1746 ivaretas.

1747
1748 **AUF vil:**

- 1749
- 1750 • At det oljekorrigerede strukturelle underskuddet på statsbudsjettet først og fremst brukes på
1751 investeringer i infrastruktur, grønn energi, forskning eller liknende framtidnyttige formål.
- 1752 • At riksrevisjonen igjen skal drive kontroll med Pensjonsfondet.
- 1753 • At Statens pensjonsfond utlands etiske retningslinjer bør skjerpes betraktelig og at
1754 investeringer trekkes ut ved betydelige brudd.
- 1755

1756 **4.4.3 Finanssektoren**

1757 Finanskrisen i 2008 og den finanspolitiske krisen i 2011 har vist at økonomien ikke er, og ikke bør
1758 skilles fra politikken. En rekke utviklingstrekk har i årene fra 1970-tallet gått i feil retning.
1759 Finanssektorens profitt som andel av verdiskapningen har økt og næringslivseiere har økt sin
1760 fortjeneste på bekostning av alminnelige arbeidstakere. Samtidig har hyppigheten av bank og
1761 valutakriser vært høy, og økende siden begynnelsen av 70-tallet. Privatisering og kutt i offentlige
1762 tjenester, mangel på reguleringer, en svekket fagbevegelse og fri flyt av kapital har vært blant årsakene.
1763 Resultatet er at millioner av mennesker i Europa og i USA i dag står uten jobb, bolig og frihet til å leve
1764 et liv etter eget ønske.

1765
1766 Finanssektoren tjener i dag mye, og AUF ønsker å utrede muligheten for å innføre en aktivitetsskatt i
1767 sektoren. Egenkapitalkravet for banker i Norge har siden bankkrisen på 80-90-tallet vært rimelig, og
1768 bør om noe vurderes økt.

1769 **AUF vil:**

- 1770 • Utrede muligheten for en aktivitetsskatt i finanssektoren.
- 1771 • Innføre omsetningsavgift på finanstransaksjoner.
- 1772 • Stille krav om at banker over en viss størrelse skiller ut meglerhus og verdipapirspekulasjon
1773 fra bankvirksomheten
- 1774 • At banker skal betale for risikoen de påfører samfunnet gjennom en moderat avgift på gjeld
1775 utover egenkapital og sikrede innskudd.

- 1776 • Ha regler for avlønning av ansatte i finansinstitusjoner som demper incentivene for
1777 finansaktiviteter med svært høy risiko og spekulativ kunderådgivning.
1778 • Jobbe for at det gjennom EU/EØS-regelverket skal bli mulig å stille de samme kravene til
1779 utenlandske bankers virksomhet i Norge som overfor norske banker.
1780 • At alle nye finansinstrumenter må forhåndsgodkjennes av finanstillsynet.

1781 4.4.4 Markedsmakt

1782
1783 Vi er alle forbrukere, men vår mulighet til selv å kontrollere og å sette oss inn i detaljene om det vi
1784 kjøper er begrenset og i mange tilfeller prisgitt tilbyderens interesser. Store nasjonale og
1785 internasjonale selskaper blir stadig mektigere aktører på markedet. Vi er ikke tjent med en utvikling
1786 der store kjeder får stadig mer makt over dagliglivet vårt. AUF ønsker et sterkt lovverk som i større
1787 grad tjener forbrukernes beste. Innføre plikt for tjenestetilbydere innen blant annet
1788 telekommunikasjon, strøm, bank og forsikring om å opplyse om virksomhetens billigste
1789 tjenestealternativ ved forespørsel fra kunde ved telefonsalg.

1790 AUF vil:

- 1791
1792 • Ha offentlig innsyn i, og åpenhet rundt forhandlingene matkjedene har med leverandørene.
1793 • Regulere inkassobransjens satser slik at de er rimelige.
1794 • Forbrukerombudets nettsider med prisinformasjon bør utvides til å gjelde flere varer og
1795 tjenester.

1796 4.4.5 Privat gjeld

1798 Økt privat låneopptak er en betydelig utfordring. Lav rente og ustrakt formidling av kreditt fører til at
1799 folk i gode tider utvikler forbruksvaner og tar opp lån som de ikke nødvendigvis har evne til å håndtere
1800 på lengre sikt. Et tydelig varsko om dette problemet er økningen i antall personer i Norge som havner i
1801 den såkalte luksufella, hvor langvarig kredittfinansiert forbruk resulterer i gjeldsproblemer, tap av
1802 bolig, personlige konkurser og svekket livskvalitet.

1803 De store mulighetene til å benytte seg av kredittkort har ført til at flere unge starter sitt voksne liv med
1804 kredittgjeld. Uansvarlig markedsføring og formidling av lettvinnt kreditt fører til at flere får forbrukslån
1805 og kreditt som privatøkonomien egentlig ikke tåler. Den enkelte har selv et ansvar for sine valg, men
1806 banker og andre finansaktører må imidlertid tillegges en sterkere plikt til å kartlegge den enkeltes
1807 betalingssevne, samt ansvar for å gi riktig, fullstendig og forståelig informasjon om betingelsene for sine
1808 kreditt- og lånetilbud.

1809 Dagens kredittformidling må reguleres strengere og offentlig tilsyn styrkes. Dette er viktig for å
1810 forhindre at flere mennesker mister sin økonomiske frihet og for å sikre ryddige og stabile forhold i
1811 den norske økonomien.

1812 AUF vil:

- 1813 • At norske tilsynsmyndigheter får et tydeligere lovfestet ansvar for å ivareta forbrukernes
1814 interesser og rettigheter i finansmarkedene.
1815 • At ingen banker eller aktører skal kunne utstede kredittkort med mindre kunder aktivt ber om
1816 det.
1817 • Gjøre det ulovlig å kreve at kunder må motta kredittkort som en betingelse for tilgang til ulike
1818 tjenestetilbud.
1819 • Stramme inn reglene for markedsføring av forbrukslån og kredittkort.
1820 • Stille strengere krav om at kreditttilbydere må synliggjøre kostnadene for kundene ved
1821 benyttelse av kredittkort og forbrukslån.
1822 • Sette lovregulerte tak for hvor mye forbruksgjeld en enkeltperson kan ta opp.

- 1823 • Etablere et gjeldsregister.
- 1824 • Ha privatøkonomi inn i skolen.
- 1825 • At det offentlige skal tilby bedre rådgiving og oppfølging til personer som har havnet i en
- 1826 vanskelig situasjon grunnet for høy gjeldsstifting.

1827 **4.5 Bolig**

1828

1829 Alle har rett til en trygg og god bosituasjon, og bolig er en sentral del av fordelingspolitikken.

1830 Siden 1970-tallet til i dag har boligprisene økt betraktelig sammenlignet med den generelle

1831 prisutviklingen. Dette har fordelingsmessige konsekvenser, mange - særlig ungdom - opplever en

1832 vanskelig situasjon i boligmarkedet. AUF vil ha en boligpolitikk som gir folk mulighet til selv å velge

1833 hvor de vil bo. Boligpolitikken skal gjennom å dempe prisveksten og øke utbyggingstakten stimulere til

1834 at alle har mulighet til å komme seg inn på boligmarkedet, samtidig som vi adresserer

1835 miljøutfordringene i byggesektoren.

1836 Sosial boligbygging vil bidra til at flere får mulighet til å oppfylle sin boligdrøm. Livsløpsbolig gir folk i

1837 alle aldre mulighet til å bo i egen bolig, samt at den universelle utforminga gir folk med nedsatt

1838 funksjonsevne mulighet til å eie egen bolig der de selv ønsker.

1839

1840 I dag er det kommunens ansvar å føre en aktiv tomtepolitikk og sørge for at det er tilstrekkelig med

1841 areal til nybygging. I de store byene, særlig på det sentrale østlandsområdet, er det stort press på areal,

1842 og i de kommende årene er det ventet en betraktelig befolkningsvekst i disse områdene. Tomtepolitikk

1843 og boligbygging kan derfor ikke alene være et kommunalt ansvar.

1844 AUF mener at leietakernes vilkår er sentralt for en rettferdig boligpolitikk. Tilbudet av leieboliger er

1845 viktig for mange, som studenter, og leieprisene avgjørende for personers evne til å spare penger til

1846 framtidig boligkjøp.

1847 Rundt 11. 000 mennesker er i dag bostedsløse i Norge. AUF mener bostedsløse raskt må bistås med å

1848 få et sted å bo, før det stilles krav om deltagelse på ulike programmer eller attføring, etter "Bolig-først"-

1849 prinsippet. Bostedsløse bør kun henvises til hospits i ytterst få tilfeller, og disse må ikke brukes som en

1850 sovepute for å hjelpe bostedsløse med å skaffe et permanent hjem.

1851

1852 **AUF vil:**

- 1853 • Samle ansvaret for tomte- og boligpolitikken under én statsråd.
- 1854 • Opprette en statlig finansiersordning for kjøp/ikke-salg av tomter i pressområder.
- 1855 • At forkjøpsretten i boliglovverket benyttes slik at 10 % av all boligmasse i nye sameier og
- 1856 borettslag tilfaller kommunene for kommunalt utleie.
- 1857 • At forvaltning av kommunal eiendom alltid skal ligge direkte under politiske
- 1858 beslutningsorganer.
- 1859 • Heve inntektsgrensen for Husbankens bostøtte og utvide Husbankens lånerammer kraftig, slik
- 1860 at flere innvilges startlån.
- 1861 • At Husbankens rente skal følge den til enhver tid laveste renten i boliglånsmarkedet.
- 1862 • Gjøre Husbankens startlansordning bedre tilgjengelig ved å fjerne bosted som faktor for
- 1863 lånebeløp.
- 1864 • Opprette en tilskuddsordninger for bygging av utleieboliger og ungdomsboliger i regi av
- 1865 kommuner, boligbyggelag, stiftelser, ideelle organisasjoner og private.
- 1866 • At det bygges minst 3000 nye studentboliger i året, og at studentboliger alltid skal være eid og
- 1867 administrert av de lokale studentsamskipnadene.
- 1868 • Avvikle rentefradrag for boliglån utover 4 millioner per låntager.
- 1869 • At en større del av ligningsverdien av primærbolig og fritidseiendom medregnes i
- 1870 formueskatten.

- 1871 • Videreføre skatt på gevinst ved salg av sekundærbolig og fjerne unntakene for denne skatten.
- 1872 • Øke beskatningen av sekundærboliger og sette kvadratmetersatsen for sekundærboliger til 80
- 1873 % av beregnet kvadratmeterpris.
- 1874 • ”Bolig-først”-prinsippet legges til grunn for å hjelpe bostedsløse.
- 1875 • At kommunene tilbyr billigere tomter til utbyggere som bygger rimelige utleieboliger for
- 1876 ungdom.
- 1877 • At det bør innføres minimumskvote for rimelige ungdomsboliger i nye boligprosjekter.

1878 **4.6 Barnefattigdom**

1879 Fattigdom er et fenomen som er skapt av voksne. Derfor er det urettferdig når barn rammes. Et
 1880 økende antall barn lever i dag i familier som tjener under fattigdomsgrensa. Fattigdom som rammer
 1881 barn er ekstra ille fordi det er en stor risiko for at fattigdommen kan gå i arv. Det må legges vekt på å
 1882 sørge for at barna i familien har like muligheter som sine jevnaldrende, og får delta på sosiale arenaer
 1883 og fritidsaktiviteter. AUF mener kommunene bør innføre opplevelseskort med rabatter på fritidstilbud
 1884 for barn som lever i lavinntektsfamilier.

1885
 1886
 1887 AUF mener ungdom, som lever i lavinntektsfamilier med sosialhjelp, ikke skal ha sin inntekt
 1888 medregnet, slik at familien ikke får avkortet sosialhjelpen hvis barna tar sommerjobb, sparer i BSU, får
 1889 konfirmasjonsgaver eller liknende.

1890 **AUF vil:**

- 1891 • At ungdoms personlige økonomi ikke skal medregnes når lavinntektsfamilier får utregnet
- 1892 sosialhjelp og andre stønader utregnet
- 1893 • At kommunene innfører opplevelseskort for barn i lavinntektsfamilier.

1894 **4.7 Barnetrygden**

1895 Barnetrygden har lenge ikke vært oppjustert i takt med lønns og prisutviklingen. Mellom 30-45 000
 1896 personer kunne vært løftet ut av fattigdom om barnetrygden reguleres opp fra 1996- nivå. AUF foreslår
 1897 derfor å doble barnetrygden, og sikre at den justeres jevnlig i takt med grunnbeløpet i folketrygden.
 1898 AUF ønsker at barnetrygden fremdeles skal være universell, men for å få en bedre fordelingsmessig
 1899 profil bør barnetrygden skattlegges på lik linje med vanlig inntekt.

1900 **AUF vil:**

- 1901 • Double barnetrygden og skattlegge den.

1902 **4.8 Sosialhjelpen**

1903 I dag er det stor forskjell på nivået på sosialhjelp til livsopphold i ulike kommuner og systemet for å
 1904 regne ut hvor mye man bør få utbetalt er komplisert. Dette fører til at de aller fleste
 1905 sosialhjelpsmottakere i dag lever som fattige. NAV bruker også uforholdsmessig mye tid på å utregne
 1906 individuelle nivå på ytelser, framfor å bistå brukerne med å komme seg ut i jobb eller videre på
 1907 arbeidsavklaring. AUF mener at ingen skal tvinges ut i jobb gjennom en lav sosialhjelp og foreslår en
 1908 nasjonal løsning for minsteinntekt til livsopphold på et anstendig nivå i tråd med anbefalinger fra
 1909 SIFO.

1910
 1911
 1912 Enkle ting kan også gjøres for å redusere opplevelsen av å være fattig. AUF mener at det bør legges
 1913 vekt på at mottakere av sosialhjelp ikke stigmatiseres, og foreslår at NAV innfører tiltak som
 1914 rekvisisjoner ved hjelp av anonyme elektroniske kort.

1915 **AUF vil:**

1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969

- Innføre nasjonale minstesatser for sosialhjelp basert på reelle beregninger av levekostnader.

1970 **5. HELSE OG OMSORG**

1971 **5.1 Et godt og gratis helsetilbud for alle**

1972 AUF ønsker et helsesystem i Norge som skaper en frisk og trygg befolkning, hvor alle får den hjelpen
1973 de trenger til rett tid, uavhengig av hvilken bakgrunn eller økonomiske kår de kommer fra. De som har
1974 behov for behandling skal få dekket sine helsebehov uavhengig av bosted og økonomi.

1975
1976 Det må være en av fellesskapets viktigste oppgaver å bekjempe slike helseforskjeller. En likere
1977 inntektsfordeling, et inkluderende arbeidsliv, et velfungerende utdanningssystem og et rent miljø er
1978 derfor også elementer i en helhetlig helsepolitikk.

1979 Vi vil bevare og styrke det offentlige helsevesenet. Et avansert og høyteknologisk helsevesen krever
1980 imidlertid en grad av spesialisering og sentralisering. Den hjelpen folk trenger jevnlig og ofte, skal
1981 være tilgjengelig i nærmiljøet, men pasienter som krever mer avanserte behandlinger må akseptere
1982 noe lengre reisetid til spesialiserte sykehus med mer kunnskap og ressurser. AUF mener pasientenes
1983 behov og hensynet til kvalitet må gå foran lokalpolitiske hensyn eller hensyn til lokale arbeidsplasser.

1984 AUF mener konkurranseutsetting og privatisering av helsetjenester er uforenlig med ambisjoner om et
1985 godt, gratis og spesialisert helsetilbud, og mener derfor at dette bør unngås i størst mulig grad. Mer
1986 kommersiell tenking rundt helse og omsorgstjenester vil kunne svekke kvaliteten, og føre til økte
1987 sosiale helseforskjeller. AUF ønsker at tannhelsetjenesten skal likestilles med de øvrige helsetjenestene
1988 vi har i Norge, og må inn i samme egenandelssystem.

1989

1990 **5.2 Folkehelse**

1991 For AUF er det ikke nok å lindre sykdom, men vi vil også forhindre at folk blir syke i utgangspunktet.

1992 AUF mener det er en fellesskapsoppgave å legge til rette, slik at flest mulig får god helse. Vi vil løfte
1993 fram det forebyggende folkehelsearbeidet.

1994 **AUF vil:**

- 1995 • At samfunnets infrastruktur må legge til rette for mer hverdagsmosjon, ved at gang- og
1996 sykkelveier prioriteres sterkere.
- 1997 • At parker og markagrensa må beskyttes, og at byrom gjøres mer attraktive.
- 1998 • Prioritere et rikt og tilgjengelig kulturliv for alle.
- 1999 • Ha bedre merking av sunn mat, slik at forbrukere lettere kan velge riktig.
- 2000 • Begrense biltrafikk og annen aktivitet som gir farlig forurensning.
- 2001 • Bruke skatte- og avgiftssystemet aktivt for å gjøre usunn mat dyrere og sunn mat billigere.
- 2002 • At tannhelsetjenesten skal bli en del av folketrygden og inngå under frikortordningen når
2003 maksbeløpet er overskredet.
- 2004

2005 **5.3 Spesialhelsetjenesten**

2006 I årene fremover vil Norge ha et stort behov for flere hender i pleie- og omsorgssektoren. For å oppnå
2007 dette må vilkårene for ansatte i helsesektoren bedres. Ansatte i helsesektoren må sikres
2008 heltidsstillinger og bedre muligheter for faglig utvikling og kompetanseheving, slik at det blir mer
2009 attraktivt å gjøre helsefaglige yrkesvalg. For å sikre pasienters trygghet under behandling og
2010 opphold ved pleieinstitusjoner vil AUF at det skal stilles krav om fremvisning av vandelsattest.

2011 For at alle som trenger behandling på sykehus skal få den faglig beste behandlingen i verdensklasse vi
2012 ønsker, er det nødvendig med en arbeidsdeling og spesialisering mellom sykehusene. Det er derfor
2013 nødvendig med en nasjonal sykehusplan, som ser på arbeidsdelingen mellom sykehusene i hele landet.
2014 Det er viktig at denne planen også innlemmer det psykiske helsevernet.

2015

2016

2017 **5.4 Helsearbeid i nærmiljøet**

2018 Tiltak må settes i verk for å styrke den generelle folkehelsen i befolkningen. For å drive mer
2019 forebyggende helsearbeidet er det viktig å nå folk tidlig. AUF mener derfor lokale helseinstitusjoner
2020 må rustes opp, for å være mer tilgjengelige for tidlig behandling og veiledning.

2021 Fastlegeordningen er en god ordning som sikrer befolkningen trygghet for legehjelp når det er
2022 nødvendig, og er samtidig en sikkerhet for at pasienter får riktig helsehjelp til riktig tid. Det er viktig at
2023 fastlegene ikke har flere pasienter enn det som kan faglig forsvares. På legevakten må ventetiden være
2024 minimal, og kunne gis til alle døgnets tider. Ingen pasienter som oppsøker legehjelp skal måtte vente
2025 mer enn syv dager. Kommunen bør ha større styring med fastlegene. Ingen fastleger skal kunne
2026 reservere seg mot å gi tjenester som pasientene har rett på, som for eksempel henvisning til abort eller
2027 prevensjon. AUF vil at alle skal tilbys en gratis legesjekk en gang hvert tredje år.
2028

2029 **5.5 Unges helse**

2030 En av de beste måtene å skape et godt helsemiljø blant barn og unge på er ved å styrke
2031 skolehelsetjenesten på alle utdanningsnivåer. Dette er et lavterskeltilbud som bør være mer synlige i
2032 skolehverdagen, og som må drive mer informasjonsarbeid, samt drive mer oppsøkende helsearbeid for
2033 å fange opp de som trenger hjelp. AUF mener sosialrådgiveren og helsesøster på alle skoler burde kalle
2034 inn samtlige elever til en uformell prat ved skolestart, for å fange opp mulige helseplager tidlig.
2035 Helsesøsterutdanningen må sørge for at man er kompetent til å møte de utfordringene som følger
2036 med.

2037 Helsestasjoner for ungdom er ett sted unge kan få hjelp med ulike helseutfordringer, uten at foreldre,
2038 fastlege eller foresatte kobles inn. Ungdommene får et lavterskeltilbud som kan ha en stor
2039 forebyggende effekt. AUF mener slike ungdomsstasjoner må få midler til å bli mer synlige og bli mer
2040 tilgjengelig for ungdom, samt ha tilstrekkelig med behandlere tilknyttet til tilbudet.

2041

2042 **AUF vil:**

- 2043 • Legge til rette for flere mannlige helsesøstre gjennom kampanjer, videreutdanning og
2044 kjønnskvotering.

2045

2046 **5.6 Psykisk helse**

2047 Det må gjøres en større innsats for forebygging og oppfølging av unge mennesker som sliter med
2048 depresjoner, forholdet til egen kropp, forholdet til egne legning, selvbilde, gruppepress, en
2049 familiesituasjon i endring og andre psykiske plager.

2050 Psykisk helse er et område det snakkes lite om, og har blitt et tabubelagt område. AUF vil skape større
2051 åpenhet og øke kompetansen hos befolkningen rundt dette temaet. Her er skolen en viktig arena, og
2052 AUF mener psykisk helse skal være en viktig del av skolen, både i barne-, ungdoms- og
2053 videregående skolen.

2054 AUF mener unge aldri skal vente i kø på psykisk behandling, og tidlig få behandlingstilbud og
2055 oppfølging. Skolehelsetjenesten og helsestasjoner for ungdom er viktig i det forebyggende arbeidet.

2056 Et mer samordnet hjelpeapparat på tvers av kommunene må på plass for å sikre folk med psykiske
2057 problemer god hjelp på et tidlig tidspunkt. Det må finnes nærme og gode koordinerte
2058 behandlingstilbud, og AUF mener støtten til distriktpsykiatriske sentre må økes.

2059 AUF mener det er nødvendig med ett større arbeid med tilrettelegging etter avsluttet behandling, med
2060 assistanse til utdanning, bolig og arbeid. Det må særlig satses på oppfølging av pasienter med barn, og
2061 AUF mener psykiaritjenesten må øke sitt fokus på barn av psykisk psyke.

2062 Ved ulykker og katastrofer i samfunnet vil det være ekstra behov for psykisk krisehjelp. God krisehjelp
2063 kan forebygge utviklingen av langvarige psykiske problemer hos de berørte. Kommunene må settes
2064 tilstrekkelig i stand til å kunne sette sammen gode tverrfaglige team, som kan bistå og eventuelt foreslå
2065 langvarig behandling.

2066 **AUF vil:**

- 2067 • At det blir større åpenhet knyttet til psykisk helse, og at det satses på forebyggende og
2068 holdningsskapende arbeid.
- 2069 • At man må få på plass tilstrekkelig med behandlingssentre og døgnplasser for psykisk syke
- 2070 • At det ansettes flere kommunale psykologer i primærhelsetjenesten.
- 2071 • At man kan beholde sin faste behandler i opp til fem år etter at man fyller 18.
- 2072 • At alle som oppsøker hjelp raskt får gratis tilbud om vurderingssamtaler og den eventuelle
2073 prosessen videre.
- 2074 • At pasienter i psykiatrien skal kunne ha faste personer å forholde seg til.
- 2075 • At andelen helsesøstre i den norske skolen økes, og at man har tilgang på fagfolk innen psykisk
2076 helse i skolen.
- 2077 • Ved henvisning til psykolog skal ikke ventetiden til første vurderingstiden være lengre enn 1
2078 måned.
- 2079 • At helsesøster skal kunne henvise til utredning hos BUP.
- 2080 • Styrke hjelpeapparatet for etterlatte ved selvmord.
- 2081

2082 **5.7 Spiseforstyrrelser**

2083 Ungdom i dag har et stort press på seg. Forventinger fra familie, venner og skole er store. I tillegg
2084 legger reklame, mote, film- og musikkindustrien stort press på unge folk. Det er tradisjonelt jenter det
2085 stilles høye krav til og som stiller høye krav til seg selv. Dette presset kan føre til psykiske lidelser.

2086 Den største psykiske lidelsen blant unge jenter mellom 13 og 25 år er spiseforstyrrelser. Det er vanlig å
2087 skille mellom tre typer spiseforstyrrelser: Anoreksi, Bulimi og overspising. Tradisjonelt har det vært
2088 unge jenter som rammes av spiseforstyrrelser. Anoreksi og bulimi er om lag ti ganger hyppigere hos
2089 kvinner enn hos menn. Den siste tiden har vi også sett at gutter i økende grad rammes av
2090 spiseforstyrrelser. Sannsynligvis er det mange menn som lider av en spiseforstyrrelse uten å ha blitt
2091 diagnostisert.

2092 Å utvikle spiseforstyrrelser er svært alvorlig. Det er assosiert med en rekke andre psykiske plager som
2093 depresjon og angst. Anoreksi er en av de psykiske lidelsene med høyest dødelighet. Gutter rammes
2094 også av spiseforstyrrelser, og trenden er økende. Gutter og spiseforstyrrelser er i dag et tabubelagt
2095 område ettersom spiseforstyrrelser tradisjonelt sett oppfattes som "kvinnelidelser". Dette er noe vi i
2096 dag vet for lite om, det eksisterer for lite kunnskap og forskning på området. Dette er alarmerende når
2097 vi vet at mange gutter og menn i dag rammes av tradisjonelle spiseforstyrrelser, samtidig som flere og
2098 flere blir sykkelig opptatt av trening, ernæring og muskler - noe som også omtales som megareksi.

2099 Ungdommer i enkelte idrettsmiljøer er ekstra utsatt for spiseforstyrrelser. Idrettsgrener som opererer
2100 med vektklasser er sliter spesielt med dette fenomenet, men problemet eksisterer også i andre
2101 idrettsmiljøer slik som turn og langrenn. AUF mener idretten selv har et ansvar for å ta et oppgjør med
2102 denne ukulturen og iverksette tiltak. I tillegg ønsker vi en kritisk gjennomgang av de nedre
2103 vektklassene for idretter som opererer med vektklasser.

2104 AUF ønsker også å sette i gang en nasjonal kampanje om likestilling og kjønnsroller, med fokus på
2105 spiseforstyrrelser, i skolen. Det er viktig å få frem at kjønnsrollene slik de fremstilles i media ikke
2106 nødvendigvis bidrar til et mer likestilt samfunn.

2107 Skal man kunne forebygge spiseforstyrrelser trenger vi en skolehelsetjeneste og psykisk helsetjeneste i
2108 god stand. Derfor må dette kapittelet sees i sammenheng med kapittelet om psykisk helse og
2109 skolehelsetjenesten.

2110

2111 **AUF vil:**

- 2112 • Regjeringen setter i gang en nasjonal holdningskampanje om likestilling og kjønnsroller, med
2113 fokus på spiseforstyrrelser, i skolen.
- 2114 • Regjeringen tar initiativ til å gjøre kjønnsroller og likeverd som en del av pensum i skolen og
2115 lærerutdanninga.
- 2116 • En kritisk gjennomgang av de nedre vektklassegrensene for idretter som opererer med
2117 vektklasser.

2118 **5.8 Barnevern**

2119 AUF mener det er et offentlig ansvar å ta vare på barn som blir utsatt for omsorgssvikt, overgrep eller
2120 har atferdsvansker. Det er viktig at det kommunale barnevernet har god nok kompetanse og kapasitet
2121 slik at barnets og familiens beste blir ivaretatt. Dette er vanskelig å oppnå i mange små kommuner,
2122 derfor må disse oppfordres til interkommunalt og tverrfaglig samarbeid.

2123
2124 Det statlige barnevernet opplever et stort trykk på sine institusjoner og beredskapshjem, og mangelen
2125 på fosterhjem er prekær. Barnevernet i kommunene må derfor styrkes både juridisk og økonomisk slik
2126 at det har mulighet til å forebygge og komme tidlig inn i familier som trenger bistand.

2127

2128 **AUF vil:**

- 2129 • Styrke det kommunale barnevernet, og oppfordre til interkommunalt og tverrfaglig samarbeid.
- 2130 • Fjerne bruken av anbud og utfase kommersielle aktører i barnevernet innen 2020.
- 2131 • Gjøre fosterhjemsordningen mer attraktiv gjennom økte økonomiske rammer og
2132 holdningskampanjer, samt gjøre prosessen kortere.
- 2133 • Hvis barnevernet anbefaler det, skal det være mulig for barn over 16 år å få bostøtte til tross
2134 for at de ikke oppfyller kravet om avstand fra foreldres hjem.
- 2135 • Styrke barnevernets døgnerberedskap.
- 2136 • Ha flere menn i barnevernet.

2137 **5.9 Reproductiv helse**

2138 **5.9.1 Graviditet**

2139 Det er viktig med god og tett oppfølging til alle gravide, men spesielt av unge mødre. Alle gravide skal
2140 oppleve at de får ett tilstrekkelig tilbud, og at de får den tryggheten de har krav på. Det er behov for
2141 flere jordmødre på lokale helsestasjoner og helsesentre. AUF vil at alle gravide som ønsker det får
2142 tilbud om gratis ultralyd innen uke 12.

2143

2144 **5.9.2 Prevensjon**

2145

2146 AUF ønsker at jenter i Norge opptil 25 år skal få tilbud om «Rosa resept». Denne ordningen innebærer
2147 at man får ønsket prevensjonsmiddel gratis. Dagens ordning gjør at kvinner som ønsker ordinære p-
2148 piller kun får 100 kroner i avslag i kvartalet. Jenter som av ulike årsaker ikke kan bruke disse
2149 prevensjonsmidlene, blir nødt til å betale full pris. Derfor vil AUF at ordningen utvides til å gjelde
2150 hormonspiral, kobberspiral, p-sprøyte, p-stav og lignende. AUF vil at det skal være gratis kondomer
2151 tilgjengelig for elever på alle ungdomsskoler, på videregående skoler, på folkehøgskoler og på høyre
2152 utdanningsinstitusjoner. Å forhindre uønsket graviditet og kjønnsykdommer er et felles ansvar for
2153 både gutter og jenter.

2154

2155

2156 **5.9.3 Uønsket graviditet**

2157
2158 For AUF er det et mål å hindre flest mulig uønskede graviditeter. Vi mener bedre seksualundervisning
2159 i skolen er viktig i dette arbeidet. AUF vil ha vil åpne for selvbestemt abort fram til uke 16. AUF krever
2160 at organisasjoner som gir råd til kvinner som vurderer å ta abort og samtidig jobber mot abort, ikke
2161 skal få statsstøtte.

2162
2163 **5.9.4 Adopsjon**

2164 Antallet norske par og enslige som søker adopsjon har økt med over 50 prosent det siste året. I flere
2165 kommuner blir adopsjonssøknader liggende i over et år før de tas opp til behandling. Flere av søkerne
2166 risikerer å overskride aldersgrensene for adopsjon i løpet av hele prosessen. AUF mener dette er
2167 uheldig, og at det trengs en styrking av saksbehandlingsskapasiteten i kommunene, at det trengs flere
2168 samarbeidsland og at det i hovedsak er parets alder ved adopsjonsprosessens start som bør ligge til
2169 grunn.

2170 Vi mener adopsjonsformidling bør være en offentlig oppgave. En viktig premiss for all
2171 adopsjonsformidling er å sikre barns rettigheter, og at man ikke inngår samarbeidsavtaler med land
2172 preget av korrupsjon og menneskehandel. Adopsjonsstøtten har de siste årene stått stille, den bør økes
2173 til 1G.

2174 Norge har i dag ingen samarbeidsland som godkjenner homofile adopsjonsforeldre. Dette fører til at
2175 selv om homofile er gitt retten til å søke adopsjon, har de i praksis ikke muligheten. AUF mener at
2176 staten må jobbe aktivt for å skaffe flere samarbeidsavtaler om adopsjon med land som godkjenner
2177 homofile som adopsjonsforeldre.

2178
2179 I dag kreves det bekreftelse fra en norsk godkjent adopsjonsorganisasjon på at den kan formidle barn
2180 til søkeren, for at søknaden om forhåndssamtykke til adopsjon kan tas til behandling. Siden ingen land
2181 i dag åpner for adopsjon til homofile ektepar i utlandet, får ikke homofile søkere denne bekreftelsen.
2182 AUF mener at denne praksisen må endres, slik at søknader om forhåndssamtykke skal tas til
2183 behandling før organisasjonen tar stilling til om de kan formidle barn til søkerne. Dermed vil det
2184 komme fram at homofile par er like gode omsorgspersoner som heterofile par. En slik endring vil også
2185 være av stor betydning for enslige søkere.

2186
2187 **5.9.5 Surrogati**

2188
2189 AUF deler manges frykt for en tingliggjøring av barn og kvinner, for kvinners psykiske helse, og for
2190 uforutsette komplikasjoner under og etter fødsel.

2191
2192 Vi ønsker derfor ikke å bidra til å legitimere surrogati under noen omstendigheter. Å gjøre surrogati
2193 lovlig vil føre til flere etiske og praktiske utfordringer. Surrogati reiser vanskelige spørsmål som for
2194 eksempel hvem som skal betale for eventuelle komplikasjoner før og etter en surrogatfødsel, og hvilke
2195 psykiske ettervirkninger dette gir for surrogatmoren. AUF mener også dette kan bidra til å legitimere
2196 den utbrakte bruken av betalt surrogati, der barn og kvinners kropp gjøres til varer på et marked.

2197
2198 AUF er derfor i mot å endre dagens lovverk knyttet til surrogati. I stedet for å åpne for surrogati i
2199 Norge mener AUF det er viktigere å styrke adopsjonsordningen. Likevel skal alle barn som lever i
2200 Norge ha de samme rettigheter, og ikke rammes av foreldres valg.

2201
2202 **5.9.6 Assistert befruktning**

2203 Over 40.000 strever med å få barn i Norge i dag, og i mange tilfeller setter økonomien en stopper for
2204 ønskebarnet. Prisen kan komme opp mot 19.500 for tre forsøk i det offentlige. Ingen annen

2205 helsetjeneste i Norge har så høy egenandel som assistert befruktning. En slik egenandel kan for mange
2206 være for høy til at de har råd til å gjennomføre denne behandlingen.

2207 Statistikk viser at mange barnløse par lykkes på både 4. og 5. forsøket. Dette betyr at mange velger en
2208 privat løsning når de har brukt opp sine 3 offentlige forsøk. Men det er et valg bare noen får har, siden
2209 det koster opp til 40-50.000 kroner eller mer for et forsøk i det private. Det betyr at muligheten for å
2210 få sitt ønskebarn er størst for de som tjener mest.

2211 AUF mener at det må gjøres noe med denne sosiale ulikheten og ønsker at flere ufrivillige barnløse
2212 skal få muligheten til å få sitt ønskebarn. Vi mener at staten må gi ufrivillig barnløse i Norge et
2213 likeverdig og likestilt behandlingstilbud gjennom å innføre gratis behandling med assistert
2214 befruktning, slik de har gjort i Danmark. Frem til en slik endring er mulig ønsker vi at antall offentlige
2215 forsøk som staten dekker økes fra tre til fem og at egenandelen fjernes.

2216 AUF mener at man bør likestille kvinner og menns arveanlegg, eggdonasjon med sæddonasjon, og at
2217 dagens lovforbud oppheves.

2218 **5.9.7 Omskjæring av gutter**

2219
2220 Av hensyn til religionsfrihet og råderett over egen kropp ønsker AUF at det skal innføres 15 års
2221 aldersgrense for rituell omskjæring av guttebarn

2222 **5.10 Seniorhelse**

2223
2224 Antallet eldre i befolkningen kommer til å øke betraktelig i løpet av de neste årene. Det er bra at folk
2225 lever lenger, og AUF mener de eldre er en ressurs i samfunnet. Eldre har ofte stor kompetanse og
2226 kunnskap en i mye større grad må benytte seg av. AUF vil legge til rette for flere tilbud som eldre kan
2227 benytte seg av, men også tilbud som ser på eldre som en ressurs.

2228
2229 Livsglede og en aktiv alderdom må bli en større del av det viktige forebyggende fysiske og psykiske
2230 helsearbeidet blant eldre. AUF mener at et tett samarbeid mellom frivilligheten, skole, barnehage og
2231 sykehjem bør styrkes ute i kommunene, da dette bringer stor glede for både eldre og unge. Det bør
2232 også legges til rette slik at eldre kan hjelpe og bistå andre eldre.

2233
2234 AUF mener valgfriheten hos eldre er viktig, og kommunene må dermed tilby ulike hjelpetiltak. Alle
2235 som trenger sykehjemsplass eller heldøgns omsorgstilbud skal få dette, og de som ønsker å bo hjemme
2236 skal få tilbud om gode hjemmetjenester. AUF mener også det er viktig å bygge flere omsorgsboliger og
2237 legge til rette for bokollektiv for eldre, slik at de kan få mulighet til å styre sin egen hverdag lengre.

2238
2239 **AUF vil:**

- 2240 • Styrke aktivitetstiltak, som for eksempel senioruniversiteter.
- 2241 • At eldre må få større valgfrihet i egen hverdag.
- 2242 • Ha full sykehjemsdekning.
- 2243 • Ha større satsning på å rekruttere unge til utdanning innenfor eldreomsorgen.
- 2244 • At det i større grad blir et tett samarbeid mellom frivilligheten, kultur-, utdanning- og
- 2245 omsorgssektorene i kommunen.
- 2246 • Ha flere aktivitørstillinger i eldreomsorgen, og gi eldre i institusjon et bedre dagtilbud
- 2247 • Ha gratis trygghetsalarm til alle som ønsker det

2248 2249 2250 **5.11 HIV/AIDS**

2251
2252 Straffelovens paragraf 155 kriminaliserer hiv-positives seksualliv, og hiv-positive lever også under
2253 strenge reiserestriksjoner. AUF mener det er viktig å sikre rettighetene til hiv-positive, og at dersom

2254 det ikke foreligger reell fare for smitte, bør de ikke underlegges spesialregler.

2255

2256 Den norske straffeloven forbyr i praksis hiv-positives seksualliv, uavhengig av om begge parter er
2257 informerte om diagnosen. FN-organet UNAIDS har flere ganger kritisert slik politikk, og slår fast at
2258 kriminalisering ikke har noen forebyggende effekt, og at det ikke bidrar til å hindre spredning. Tvert
2259 imot kan kriminalisering føre til mindre åpenhet rundt egen sykdom, og at færre tester seg om de
2260 mistenker smitte.

2261

2262 **5.12 Rusmisbruk**

2263 **5.12.1 Alkoholmisbruk**

2264 Alkoholmisbruk er det største rusproblemet i Norge. Mange dør årlig av skadene fra alkoholmisbruk,
2265 og mange lider psykiske påkjenninger på grunn av de belastningene det påfører familien. AUF vil ha en
2266 alkoholpolitikk som er solidarisk med de som lider av alkoholmisbruket. Antall skjenkesteder og
2267 skjenketider bør følge faglige råd for i størst mulig grad unngå vold og rusmisbruk. Alkoholutsalg på
2268 skjenkesteder bør ikke tillates før kl. 12:00.

2269

2270 **AUF vil:**

- 2271 • At tilbudet til pårørende av alkoholmisbrukere utvides og styrkes
- 2272 • At det gjennom skolen og kampanjer opplyses mer om skadevirkningene av alkohol

2273 **5.12.2 Narkotikamisbruk**

2274 Narkotikamisbruk er med på å gjøre livet vanskelig både for enkeltmennesker og deres pårørende.
2275 AUF mener fokuset i arbeidet mot rusmidler må være på det forebyggende arbeidet i skolen og i
2276 ungdomsmiljø for å kunne ta tak i utfordringer så tidlig som mulig. Holdningsskapende arbeider det
2277 mest effektive tiltaket for å motvirke rusmisbruk. AUF er imot legalisering av narkotiske midler.

2278 AUF vil sikre at flere rusmisbrukere får en verdig og effektiv behandling. I dag må mange
2279 rusmisbrukere vente i månedsvis for å få hjelp. Det er viktig å få redusert ventetiden, og alle som er
2280 motivert for behandling må få det når de trenger det. Vi må også ha et bedre tilbud til tidligere
2281 rusmisbrukere, når de er ferdig med behandling. Det må etableres lavterskeltilbud for arbeidstrening,
2282 og NAV i samarbeid med kommunene må jobbe bedre med å følge opp tidligere rusmisbrukere slik at
2283 disse får et dagtilbud eller en jobb, og kan bidra i samfunnet slik de ønsker.

2284 Samfunnet må legge til rette for at narkotikaavhengige, som andre pasientgrupper, tilbys
2285 behandlingsopplegg og legemidler som kunnskapsmessig har vist å gi gode resultater. Studier viser at
2286 behandling med heroin vil være til hjelp for en liten gruppe mennesker. For disse menneskene kan
2287 behandling med heroin bety bedre rusmestring, bedre helse, mindre kriminalitet og mulighet for
2288 langsiktig oppfølging. AUF mener derfor at man bør åpne opp for heroinassistert behandling for de
2289 aller tyngste brukerne.

2290 Vi trenger et større fokus på rehabilitering i behandling av rusavhengige mennesker. Fengselsstraff er
2291 lite hensiktsmessig. For rusmisbrukere er det viktig med et sterkt støtteapparat, og rask behandling.
2292 AUF mener det er viktig å behandle rusmisbrukere med en større grad av verdighet.

2293

2294 **AUF VIL:**

2295

- 2296 • Sørge for at unge rusmisbrukere får bedre oppfølging.

2297

2298 **5.12.3 Brukersteder for rusavhengige**

2299

2300 I større kommuner hvor antall rusmisbrukere er høyt, mener AUF at det bør etableres brukersteder for
2301 rusavhengige. Innretningen av eksisterende sprøyterom bør endres til å bli brukersteder der ansatte
2302 jobber for å knytte kontakt mellom brukerne og det øvrige hjelpeapparatet. Brukerstedene bør ha tett
2303 samarbeid eller samlokaliseres med lavterskel helsetiltak og sørge for at det er tilgang til sikkert

2304 brukerutstyr, som sprøyter, askorbinsyre mv. Målet med brukerstedene må være å forebygge
2305 infeksjoner og helseskader og motivere brukere til å starte i behandling.

2306 **5.12.4 Tobakk**

2307 Tobakk er et stort helseproblem. AUF vil jobbe for et tobakksfritt samfunn. AUF mener det er viktig at
2308 det settes fokus på tobakksbruk, og at tobakksavgiftene bør opprettholdes på et høyt nivå. Røykfrie
2309 soner i samfunnet er et viktig tiltak. Avgiftene bør i større grad representere de sosiale, helsemessige
2310 og økonomiske skadevirkningene tobakksprodukter og rusmidler påfører.

2311 **AUF vil:**

- 2312 • Opprettholde høye tobakksavgifter og fortsette med kampanjer mot tobakk, særlig retta mot
2313 unge.

2314

2315

2316

2317

2318

2319

2320

2321

2322

2323

2324

2325

2326

2327

2328

2329

2330

2331

2332

2333

2334

2335 **6. DEMOKRATI OG DELTAKELSE**

2336 **6.1 Demokrati og deltakelse**

2337 Demokratiet og folkestyret er den beste måten for mennesker sammen å styre samfunnsutviklinga. Vår
2338 bevegelse er en demokratibevegelse, som har løftet fram stadig flere til å ta del i utforminga av
2339 morgendagens samfunn. Likestilling er en avgjørende faktor for å fordele makt og innflytelse og AUF
2340 mener at likestilling innenfor alle samfunnsområder er et kriterium for et åpnere og mer rettferdig
2341 samfunn.

2342 For AUF er det ikke nok at alle har like rettigheter. Like muligheter til å påvirke handler om deltagelse.
2343 AUF vil derfor skape et demokrati hvor alle deltar i beslutninger i sin hverdag. Det er ikke
2344 engasjementet som mangler, men arenaer hvor folk kjenner at de kan delta på egne premisser.
2345 Mulighet for folk til å organisere seg i organisasjoner og fagorganisasjoner er sentralt for å veie opp
2346 mot kapitalkreftene i vårt samfunn.

2347 Demokrati handler ikke bare om valg. I et demokratisk samfunn må makt være noenlunde jevnt
2348 fordelt. Prosesser må være åpne og rettferdige. Det må være anledning til å få innsyn i og kontrollere
2349 de som har og utøver makt.

2350 Privatisering og anbudsutsetting fører til mindre demokratisk styring, og de ansatte sine rettigheter
2351 blir svekka. De folkevalgte får også sin handlefrihet innskrenket. AUF er imot privatisering og
2352 konkurranseutsetting av velferdsgodene.

2353 AUF ønsker et samfunn hvor alle har like muligheter til innflytelse og påvirkning. AUF ønsker ikke at
2354 posisjoner og verv skal gå i arv, eller styres av økonomiske forutsetninger.

2355
2356 I et levende demokrati er debatt og ordskifte helt sentralt. Alle har rett til å ytre seg, og alles meninger
2357 må få komme fram i samfunnsdebatten. Vi må tåle å høre det ubehagelige. Alle må også tåle å bli
2358 motsagt, og tåle å høre at andre er uenige. AUF vil si ifra der vi mener andre tar feil. Å ta til motmæle
2359 mot ekstremisme er å ta ansvar for fremtiden. AUF mener politikere og ledende
2360 samfunnspersonligheter har et særskilt ansvar for hvilke ord de bruker, og hvilke holdninger de er med
2361 på å skape.

2362
2363 Arbeiderbevegelsens historiske prosjekt er å gi alle grupper i samfunnet mulighet til å delta på lik linje.
2364 Vi vil gi alle frihet til å definere sin egen identitet, og å velge hvilket liv man selv vil leve, uten å la seg
2365 stoppe av sosiale kår, kjønn, etnisitet, religion eller legning.

2366
2367 Alle har et ansvar for å si ifra der hvor noen opplever diskriminering eller forskjellsbehandling. AUF
2368 ser på det som vår plikt å ta kampen mot strømninger som undergraver de demokratiske frihets og
2369 likhetsidealene vi tror på. Vi kjemper mot alle former for ekstremisme, fremmedfiendtlighet og vold.

2370
2371 Ekstreme ideologier og politiske bevegelser må ikke få vokse i stillhet. For å bekjempe ekstremisme
2372 må vi konfrontere disse bevegelsene, og å møte dem til debatt og på den politiske arenaen. AUF er
2373 tilhengere av å bevare hatparagrafen, den såkalte rasismeparagrafen, i straffeloven.

2374 2375 **6.2 Ungdomsengasjement**

2376 2377 **6.2.1 Elevdemokrati**

2378
2379 AUF mener at elevrådskontakt på hver skole skal få opplæring i elevdemokrati og elevmedvirkning.
2380 Elevrådene skal få en grundig opplæring i hvordan de kan påvirke både administrative og pedagogiske

2381 avgjørelser i skolen. Sammen med skoleledelsen og elevrådskontakten skal de sammen lage forpliktete
2382 strategier for elevmedbestemmelse, som skal utformes hver høst.

2383 **AUF vil:**

- 2384 • At antall politiske fraværsdager justeres opp fra 10 til 20.
- 2385 • Beholde tid til elevrådsarbeid og læringen om elevdemokrati i timeplanen.

2386 **6.2.2 Fraværsføring**

2387

2388 AUF vil ha en fraværsordning som legger til rette for engasjement blant elevene og som er mer presis
2389 enn i dag, og ønsker derfor ei ny fraværsordning. Denne ordningen skal benyttes på alle videregående
2390 skoler og av alle arbeidsgivere.

2391

2392 **AUF vil:**

- 2393 • At alt fravær skal føres.
- 2394 • At fraværet deles inn i følgende seks kategorier:
 - 2395 1. Helse og velferdsgrunner
 - 2396 2. Arbeid som tillitsvalgt
 - 2397 3. Politisk arbeid
 - 2398 4. Hjelpearbeid
 - 2399 5. Lovpålagt oppmøte
 - 2400 6. Representasjon i arrangement på nasjonalt og internasjonalt nivå.

2401 **6.2.3 Ungdomsråd**

2402

2403 Ungdomsråd er en arena der barn og unge kan engasjere seg og uttrykke sine meninger, uavhengig av
2404 politisk ståsted. AUF mener det er viktig å kanalisere de unges engasjement til noe større, slik at det
2405 kan komme til uttrykk. AUF mener barn og ungdom skal ha en arena å spille sitt politiske engasjement
2406 på og vil derfor lovfeste organ for barne- og ungdomspåvirkning i kommuner og fylker. Det er viktig at
2407 rådene sikres demokratisk forankring, blant annet gjennom valg fra skolene.

2408 **AUF vil:**

- 2409 • Lovfeste organ for barne- og ungdomspåvirkning.
- 2410 • Gi organene representasjon i kommunestyrene med tale- og forslagsrett.
- 2411 • At det avsettes tid og ressurser i kommuneadministrasjonen til å følge opp ungdomsråd o.l.
- 2412 • At det avsettes midler som ungdomsorganene selv forvalter.
- 2413 • Ha barn og unges kommunestyre i alle kommuner.

2414

2415 **6.3 Valg og representasjon**

2416 **6.3.1 Høyere valgoppslutning**

2417

2418 Det er et demokratisk problem at store deler av Norges befolkning ikke deltar ved valg. Legitimiteten
2419 til det politiske systemet i et demokrati er nært knyttet til hvor stor andel av folket som velger å bruke
2420 sin rett til å stemme og dermed bestemme hvem som skal styre. Det må derfor jobbes aktivt for å øke
2421 valgoppslutningen i befolkningen, særlig blant unge velgere.

2422

2423 Dagens valgdagsordning gir kommunene rom til å gjennomføre valg på søndagen og på den offisielle
2424 valgdagen som er mandag. Denne ordningen bør innføres i alle kommuner. Det bør også være
2425 anledning til å stemme på alle større videregående skoler, bibliotek, eldreinstitusjoner og andre
2426 offentlige bygg. AUF mener hensynet til hemmelig valg og personvern veier så tungt at det ikke bør
2427 gjennomføres elektroniske valg utenfor valglokalet.

2428 AUF vil innføre 16-årig stemmerett ved kommune- og fylkesvalg for å øke ungdoms innflytelse i
2429 politikken. Grensen for valgbarhet skal være den samme som stemmerettsalderen. Myndighetsalderen
2430 i Norge skal fortsatt være 18 år.

2431 For å øke oppslutningen ved valg i områder hvor valgoppslutningen er lav, spesielt i områder med
2432 minoriteter, bør det settes i verk tiltak med ”demokratiambassadører” hvor hele nabolag systematisk
2433 skoleses i demokratiarbeid og rettigheter.

2434 **AUF vil:**

- 2435 • Innføre todagens valg i alle kommuner, der søndag og mandag er de to valgdagene.
- 2436 • At det skal være mulig å stemme på alle større videregående skoler og offentlige knutepunkt.
- 2437 • Sette i verk prosjekt med demokratiambassadører

2438

2439 **6.3.2 Makt mellom kjønn**

2440 Fortsatt er det mange flere menn som innehar de største vervene i politikken. Kvinner utgjør halve
2441 befolkningen, og bør derfor utgjøre halve den utøvende makten. AUF vil ha mer konkrete tiltak for å
2442 oppnå lik maktfordeling mellom kvinner og menn i politikken.

2443 **AUF vil:**

- 2444 • At det er minst 40 % av hvert kjønn på alle kommunevalglistene, fylkesvalglistene og
2445 stortingsvalglistene.
- 2446 • At det er minst 40 av hvert kjønn på de forhåndskumulerte plassene på alle
2447 kommunevalglistene og fylkesvalglistene.
- 2448 • At byråd og fylkesråd må ha minst 40 % av hvert kjønn

2449 **6.3.3 Deltakelse**

2450
2451 I tillegg til de politiske partiene er folk engasjerte i andre organisasjoner. AUF mener man må
2452 anerkjenne at mye av det folkelige samfunnsengasjementet har nye uttrykksformer og må kanaliseres
2453 på flere måter enn det det gjøres i dag.

2454

2455 **AUF vil:**

- 2456
- 2457 • At private forslag kan fremmes for Stortinget dersom de har 100.000 underskrifter
- 2458 • At det gjøres tilsvarende forsøk med ”folkets interpellasjon” i kommunestyre og fylkesting

2459

2460 **6.4 Kommuner og styreform**

2461 **6.4.1 Kommunestruktur**

2462 Kommunene er grunnsteinene i den norske velferdsstaten. Det er viktig at alle kommuner har
2463 ressurser til å rekruttere folk med riktig kompetanse både innenfor helse, utdanning og tekniske fag. I
2464 mange tilfeller vil sammenslåing av kommuner kunne heve kvaliteten på de offentlige tjenestene, fordi
2465 større fagmiljøer vil tiltrekke seg mer kompetanse. Større kommuner vil gjøre det mulig for
2466 kommunene å beholde ansvaret for viktige velferdsoppgaver, dette ansvaret øker viktigheten av og
2467 engasjementet rundt lokalpolitikken. AUF ønsker ikke tvangssammenslåing av kommuner basert på
2468 kun befolkningstall, men etter en helhetlig vurdering av hva som er best for tjenestetilbudet.

2469 **AUF vil:**

- 2470 • Ha en ny kommunestruktur, som sikrer velferdstilbudene til innbyggerne i hele landet.
- 2471 • At en ny kommunestruktur må baseres på lokale ønsker og eksisterende samarbeid. Går ikke
2472 dette åpner AUF for det kan brukes tvang.

- 2473 • I en periode innføre ytterligere økonomiske incentiver for å oppfordre til
2474 kommunesammenslåing.

2475 **6.5 Åpenhet og innsyn**

2476 Innsyn i hvordan myndigheter bruker sin makt er viktig slik at befolkningen skal kunne kontrollere
2477 myndighetene. Også i næringslivet bør mest mulig være offentlig, slik at korrupsjon og smøring kan
2478 avdekkes. AUF mener at det er viktig at også enkeltpersoner har et åpent forhold til eierskap, styreverv
2479 og skatt. Stor grad av åpenhet er ikke bare viktig for å forebygge korrupsjon eller maktmisbruk.
2480 Åpenhet i samfunnet vil skape et samfunn med stor grad av tillit mellom befolkning og myndigheter,
2481 og iblant befolkningen generelt.

2482 **AUF vil:**

- 2483 • At skattelister fremdeles skal være offentlig, med de begrensningene som finnes i dag.
2484 • At norske selskaper i utlandet må følge norske anti-korrupsjonsstandarder.
2485 • Utrede hvordan korrupsjon kan bekjempes i Norge.

2486 **6.5.1 Lobbyvirksomhet og pressgrupper**

2487 Det er viktig å hindre at særinteresser får uforholdsmessig stor innflytelse i vårt samfunn. Betydelig
2488 makt ligger i å kunne kjøpe seg innsidekunnskap og nettverk for å påvirke politiske prosesser på et
2489 tidlig stadium uten offentlighetens kjennskap. AUF mener utviklingen der profesjonelle konsulenter
2490 hentes inn for å forfekte andre gruppers interesser mot betaling, er negativ. Politikernes tillitt må ikke
2491 kunne betviles, og skille mellom politikere, PR-selskap og lobbygrupper må derfor tydeliggjøres. AUF
2492 vil innføre lignende karanteneordning som i USA hvor et medlem av regjeringsapparatet ikke kan gå
2493 inn i lobbybransjen så lenge den samme regjeringen sitter.

2494 **AUF vil:**

- 2495 • At det innføres et lobbyregister på Stortinget og for Regjeringens medlemmer.
2496 • At statseide selskaper i utlandet ikke får bruke lobbybyråer for å påvirke det respektive landets
2497 regjering i tilfeller hvor det strider mot norsk offisiell politikk.
2498 • At kommunikasjonsbyråer alltid må ha åpne kundelister, slik at det er mulig å finne ut hvilke
2499 interesser byrået representerer.

2500 **6.6. Verneplikt**

2501 AUF mener at allmenn verneplikt er viktig for å opprettholde et folkeforsvar med jevn representasjon
2502 og demokratisk forankring. En av de siste bastioner der likestillingen ikke har vunnet fram, er
2503 Forsvaret hvor man har en vernepliktsordning som skaper systematisk skjevhet mellom kvinner og
2504 menn. AUF mener kvinner skal stå likt som menn, og vil innføre allmenn verneplikt også for kvinner.
2505 AUF vil jobbe for at forsvaret blir mer representativt, med folk fra ulike bakgrunn og med ulike
2506 interesser.

2507

2508 **6.7 Kirke, religion og livssynssamfunn**

2509

2510 Alle må få utøve den religionen de tror på eller det livssynet de slutter seg til. AUF mener det er galt at
2511 staten favoriserer en religion og vil avskaffe statskirken.

2512 Det må være like muligheter for alle religiøse samfunn til å etablere seg med forsamlingslokaler og
2513 arrangere tradisjonelle høytider. AUF mener det må jobbes aktivt fra kommunen for å tilrettelegge for
2514 dette, ved å tilby tomter, tomme lokaler og liknende.

2515 **AUF vil:**

2516

- 2517 • Avvikle statskirkeordningen.
- 2518 • At alle religiøse samfunn skal få jevnere pengestøtte fordelt etter medlemmer
- 2519 • Ha flere religionsnøytrale høytidssteder og seremoniledere for dåp, bryllup, vigsel og gravferd,
- 2520 etc.
- 2521 • Ha flere religionsnøytrale gravsteder.

2522

2523 **6.8 Kjønnsidealer**

2524 I dag blir ungdom utsatt for et sterkt press. Skjønnhets- og kjøpepresset rammer både jenter og gutter,
2525 men fordi kjønnsrollene tilsier at jenter skal være særskilt opptatt av å se bra ut, blir jenter også
2526 rammet ekstra hardt. Stadig flere jenter sliter med et negativt selvbilde og spiseforstyrrelser.

2527 Mange av de bildene som blir brukt i reklamer er retusjerte, og er med på å skape et kroppsideal som
2528 er umulig å etterleve. AUF vil derfor at alle retusjerte bilder skal ha en advarsel. AUF vil også ha et
2529 forbud mot markedsføring av kosmetisk kirurgi og slankemidler.

2530 **AUF vil:**

- 2531 • Ha forbud mot markedsføring av kosmetisk kirurgi og slankemidler, samt at retusjerte
2532 reklamer skal merkes.

2533

2534 **6.9 Legningslikestilling**

2535

2536 AUF mener at ingen skal diskrimineres på bakgrunn av deres seksuelle legning, all kjærighet som er
2537 basert på likeverd og samtykke er like mye verdt. På tross av store holdningsendringer i befolkningen
2538 blir homofile, lesbiske og bifile daglig utsatt for diskriminering og trakassering. Likestillings- og
2539 inkluderingsombudet har et for snevert mandat i forhold til ovenfor nevnte utfordringer.

2540

2541 Homofile har store helseutfordringer sammenliknet med den heterofile befolkningen. Både når det
2542 gjelder HIV og andre seksuelt overførbare infeksjoner, rus og psykisk helse er homofile en stor
2543 risikogruppe. AUF mener det må satses mer på forebyggende tiltak rettet mot homofile, lesbiske og
2544 bifile, og at det HIV-forebyggende arbeidet rettet mot homofile sikres særskilt

2545

2546 Skolen er en arena der holdninger blir dannet. AUF mener kunnskap om homofili skal integreres i
2547 læreplanene fra første klasse. Det er fremdeles for mye mobbing av homofile og lesbiske, og en
2548 holdningsendring er derfor helt nødvendig

2549

2550 Skolehelsetjenesten må også kunne trå støttende til for ungdommer som er usikre på sin egen legning.
2551 For AUF er det et krav til helsestasjonene at de er åpne og villige til å snakke ut med ungdom som har
2552 problemer i forhold til sin egen legning.

2553

2554 **AUF vil:**

2555

- 2556 • Ha en full gjennomgang av det norske lovverk for å sikre likestilling og hindre diskriminering
2557 og trakassering av homofile, lesbiske og bifile.
- 2558 • At homofile skal ha lov til å gi blod.
- 2559 • At helsepersonell innen utdanningsinstitusjoner skal gjennomgå obligatorisk kursing i LHBT-
2560 kompetanse, som for eksempel LLH-prosjektet Rosa hverdag.

2561

2562

2563

2564

2565

2566 **7. SIKKERHET OG TRYGGHET**

2567

2568 **7.1 Tillit, samhold og trygghet**

2569 AUF anser trygghet som en grunnleggende betingelse for frihet. Ingen er frie uten at de også opplever
2570 trygghet fra vold, utbytting, katastrofer og andre former for ekstrem risiko. Et samfunn der folk har
2571 tillit til hverandre, beslutningstakere og viktige fellesinstitusjoner, er et tryggere samfunn hvor
2572 tilbøyeligheten til antisosial atferd og lovbrudd er mindre. Små sosiale forskjeller, nærhet, demokratisk
2573 deltakelse og felles møtepunkter mellom ulike mennesker i samfunnet, er grunnleggende for denne
2574 tilliten.

2575 Stilt overfor nye trusselbilder og risiko er det derfor viktig at vi ikke ledes til å ta drastiske og lite
2576 velbegrunnede grep som undergraver de elementene som i utgangspunktet har gjort det norske
2577 samfunnet til et samfunn kjennetegnet av tillit og trygghet.

2578 Ekstremisme finnes også i Norge, og politiske terrorhandlinger kan også nå oss. Denne erkjennelsen
2579 krever en revurdering av trusselbildene, en økt bevissthet og utvikling av vår evne og kapasitet til å
2580 avverge og håndtere krisesituasjoner. Samtidig skal Norge fremdeles være et åpent, demokratisk og
2581 raust samfunn, hvor rettsstatens prinsipper er ufravikelige og hvor våre mål for justispolitikken og
2582 kriminalomsorgen ikke er å være strengest mulig eller å straffe for å hevne. AUF mener at usikre tider
2583 særlig krever et anstendig og nøkternt sikkerhets- og justispolitisk ordskifte.

2584 **7.2 Kriminalitet**

2585 Høy kriminalitet utfordrer tryggheten og livskvaliteten i et samfunn. Derfor må kriminalitet og
2586 lovbrudd bekjempes og forebygges. Sosial ulikhet og fattigdom er en av de best dokumenterte årsakene
2587 bak kriminalitet. Ved å føre en politikk som utjevner og forbedrer folks levekår gjør vi problemene med
2588 kriminalitet mindre. Personer som begår kriminelle handlinger må møtes med raske reaksjoner og et
2589 solid opplegg for rehabilitering.

2590 **7.3 Reaksjoner, innhold i soningen og forebygging**

2591

2592 Når lovbrudd begås må de møtes med raske reaksjoner, og derfor må domstolkøene reduseres og
2593 soningskøene bort. AUF ønsker en kriminalitetsomsorg med innhold i soningen, der den innsatte blir
2594 forberedt på et normalt liv utenfor murene. Tilbud som utdanning, arbeidstrening og psykisk
2595 helsehjelp, kombinert med alternative soningsformer og god oppfølging gjør veien tilbake til
2596 samfunnet kortere. Tiltak for unge førstegangssonere er særlig viktig, og denne gruppen bør ikke sone
2597 sammen med gjengangerkriminelle. AUF vil styrke samarbeidet mellom NAV og
2598 fengselsmyndighetene når det gjelder reintegrering av straffedømte og underlegge samarbeidet en
2599 felles nasjonal standard.

2600

2601 AUF ønsker å forebygge antisosial atferd og kriminalitet gjennom blant annet velferdstiltak som
2602 fritids- og aktivitetstilbud for unge. Denne forebyggingen skjer i all hovedsak i kommunene, og det er
2603 viktig med fokus på forebygging gjennom formalisert samarbeid mellom kommunen, politiet, skolen
2604 og andre som jobber forebyggende med barn og unge.

2605

2606 **AUF vil:**

2607

- 2608 • Fjerne soningskøene og jobbe for raskere behandlingstid i rettssystemet.
- 2609 • Jobbe for mer alternativ soning som samfunnsstraff og hjemmesoning for korte dommer.
- 2610 • Gå imot opprettelse av egne soningsenheter for utenlandske innsatte.
- 2611 • Ha bedre kriminalitetsforebygging og prioritere fritids- og aktivitetstilbud for unge i
- 2612 kommunene.
- 2613 • Styrke innholdet i soningen og bedre oppfølgingen av løslatte.

- 2614 • Styrke frivillige aktører som jobber for å integrere tidligere straffedømte i samfunns- og
2615 arbeidsliv.
- 2616 • Gi fanger i norske fengsler økonomisk veiledning, og vurderer tiltak for at straffedømte på dømt
2617 store erstatningssummer bedre skal klare å håndtere dette ved endt soning.
- 2618 • Bedre oppfølgingen av kriminalitetsofre gjennom blant annet å opprette flere
2619 rådgivningskontor for disse med lengre åpningstider og utvidet telefonstøtte.
- 2620 • Innføre nasjonal standard for tilbud om psykisk helsehjelp for innsatte.
- 2621 • Sikre lik rett til utdanning og arbeidstrening uansett hvor man soner geografisk.

2622 **7.4 Rettshjelp**

2623

2624 Dagens offentlige ordning dekker ikke behovet for rettshjelp. Inntektsgrensene og virkeområdene i lov
2625 om fri rettshjelp setter for strenge vilkår, noe som medfører at mennesker med store velferdsmessige
2626 rettsproblemer står uten mulighet til å hevde sin rett. Det må satses mer på oppsøkende virksomhet og
2627 informasjon om rettshjelpsordninger.

2628

2629 **AUF vil:**

2630

- 2631 • Utvide loven om fri rettshjelp.
- 2632 • Styrke førstelinjetjenesten i rettshjelpen, og gi den fokus på oppsøkende virksomhet.
- 2633 • Øke tilskuddene til de studentdrevne rettshjelptiltakene.
- 2634 • Styrke tilbudet for spesielt utsatte grupper.
- 2635 • Gi bedre informasjon om rettigheter til nyankomne innvandrere.

2636 **7.5 Ungdom og kriminalitet**

2637

2638 De fleste norske ungdommer kommer ikke i kontakt med politiet, og det er en liten gruppe som står for
2639 en relativt stor andel av lovbruddene begått av unge. AUF mener barn og unge som kommer på kant
2640 med loven må særbehandles slik at de får en rask og riktig reaksjon, og at sannsynligheten for at de
2641 begår flere kriminelle handlinger dermed reduseres. AUF mener videre at barn og unge ikke skal sitte i
2642 fengsel, hverken med voksne eller i egne anstalter. For barn under 18 år må alternative
2643 reaksjonsformer som konfliktråd, mekling og samfunnsstraff benyttes i større grad.

2644

2645 Et godt barnevernstilbud er avgjørende for rehabilitering og atferdsendring, og barnevernet må derfor
2646 styrkes både faglig og økonomisk for å kunne ivareta barn og unge med atferdsvansker. AUF mener
2647 barnevernet bør ha omsorgen for barn under 18 år som begår alvorlige kriminelle handlinger, og er
2648 imot egne ungdomsfengsler.

2649

2650 **AUF vil:**

2651

- 2652 • Ha en rask og tydelig reaksjon overfor førstegangskriminelle, kombinert med sterk sosial
2653 oppfølging.
- 2654 • At unge skal møtes med andre reaksjonsformer enn fengsel, som konfliktråd, mekling og
2655 samfunnsstraff.
- 2656 • At den kriminelle lavalderen ikke skal senkes lavere enn 15 år.
- 2657 • At barn under 18 år ikke skal sitte i fengsel, verken sammen med voksne eller i egne anstalter.
- 2658 • Styrke barnevernets kapasitet til å overta omsorgen til barn under 18 år som begår kriminelle
2659 handlinger.

2660 **7.6 Organisert kriminalitet og menneskehandel**

2661

2662 Den rå og kyniske organiserte kriminaliteten er en trussel mot det åpne samfunnet og må bekjempes.
2663 De kriminelle nettverkene blir stadig bedre organiserte og mer internasjonale, og opererer særlig

2664 innen narkotika-, våpen- og menneskesmugling. Dette er vanskelig å bekjempe uten tøffe metoder og
2665 tette samarbeidsstrukturer både nasjonalt og internasjonalt.

2666
2667 AUF vil styrke arbeidet for å avdekke svart økonomi, som unndrar store inntekter fra velferdsstaten.
2668 Det må etableres høyere kompetanse i de lokale politidistriktene, og samarbeidet mellom skatte- og
2669 sosialmyndighetene og etatene må bedres slik at økonomisk kriminalitet kan avdekkes og bekjempes.

2670
2671 Også i Norge foregår det omfattende organisert hallikvirksomhet som profitterer på salg av kvinner og
2672 barn gjennom menneskehandel og trafficking. Unge jenter blir lovet et bedre liv i et annet land, men
2673 opplever å bli berøvet sin frihet og tvunget ut i prostitusjon. Dette må bekjempes med tøffe midler, og
2674 ofrene for slik virksomhet må ivaretas.

2675
2676 **AUF vil:**

- 2677
- 2678 • Øke bevilgningene mot organisert kriminalitet og styrke samarbeidet på tvers av
 - 2679 politidistriktene.
 - 2680 • Styrke innsatsen mot hvitsnippkriminalitet.
 - 2681 • Beskytte ofre for menneskehandel og gi disse fri rettshjelp i første instans uten behovsprøving.
 - 2682 • At ofre for menneskehandel kan gis opphold i Norge på humanitært grunnlag.
 - 2683 • At institusjoner som tilbyr ulike former for støtte, veiledning og utdanning til prostituerte
 - 2684 sikres stilstrekkelig finansiering.

2685
2686 **7.7 Vold i nære relasjoner**

2687 AUF vil styrke det forebyggende arbeidet for å hindre vold mot i nære relasjoner. Det må legges opp til
2688 at de forebyggende tiltakene både rettes mot befolkningen generelt og mot særskilte grupper – som
2689 ungdom og menn spesielt. For mange saker om vold i nære relasjoner blir henlagt og AUF mener at vi
2690 må effektivisere saksbehandlingen.

2691 Vold mot kvinner og vold i nære relasjoner er et alvorlig samfunnsproblem. Menns vold mot kvinner
2692 og deres barn gir store individuelle og samfunnsøkonomiske kostnader. Volden skaper utrygghet og
2693 hindrer reell likestilling i Norge. Hver fjerde kvinne har vært utsatt for en eller annen form for vold
2694 eller trusler om vold. AUF vil sette vold mot kvinner på dagsorden og gjennomføre flere tiltak for å
2695 hjelpe voldsofrene.

2696 AUF mener at gjerningspersonen i større grad må stå til ansvar for de kriminelle handlingene som er
2697 gjort. Politiets verktøy i arbeidet med å beskytte personer som er utsatt for vold må bedres. Det må
2698 legges mer vekt på tiltak som bidrar til at det er gjerningspersonen som bærer ansvaret for volden –
2699 ikke offeret.

2700 **AUF vil:**

- 2701
- 2701 • Øke innsatsen for tidlig å avdekke vold i nære relasjoner, gjennom å styrke kompetansen blant
 - 2702 ansatte i lokale politimyndigheter, NAV og offentlig skole-, helse- og omsorgsvesen.
 - 2703 • Styrke oppfølgingen av ofre i kommunene, gjennom blant annet krisesentrene.
 - 2704 • Krisesentrene sikres en stabil og forutsigbar økonomi, og at dagens finansiering må evalueres.
 - 2705 • Ha kommunale og regionale handlingsplaner for å bekjempe vold i nære relasjoner.
 - 2706 • Det psykiske helsevernet må rustes opp for å kunne gi et relevant og variert tilbud til kvinner
 - 2707 utsatt for vold.
 - 2708 • At det igangsettes tiltak som holdningskampanjer i barnehage og skole.
 - 2709 • At det igangsettes tiltak som i større grad ansvarliggjør gjerningspersonen, som besøksforbud i
 - 2710 eget hjem eller «omvendt voldsalarm».
 - 2711 • At alle par med barn skal få tilbud om samlivssamtaler ved brudd.

- 2712 • At barnehusene får utvidet åpningstider og at det vurderes om domstolene skal pålegges å
2713 benytte nærmeste barnehus.

2714 **7.8 Prostitusjon**

2715 AUF ønsker et sterkere fokus på oppfølging av kvinner og menn som selger sex i Norge. Etter at
2716 sexkjøpsloven trådte i kraft i januar 2009 har man ikke fulgt opp de prostituerte godt nok. I vedtaket
2717 fra Arbeiderpartiets landsmøte i 2007 kom det mange gode tiltak for oppfølging av de prostituerte.

2718 AUF krever at det skal gis et godt nok helsetilbud til de som fortsatt prostituerer seg, og nok
2719 hjelpetilbud til de som ønsker å komme seg ut av det. Det må også brukes mer ressurser på å ta de som
2720 kjøper sex. Skal man få slutt på prostitusjon i Norge må man knekke tilbudet. AUF mener at det må
2721 bevilges mer midler til STOP-enheten og lignende tiltak i politiet.

2722 Et problem når det gjelder prostitusjon er holdningene blant gutter og menn. Undersøkelser viser at
2723 stadig flere mener det er greit å kjøpe sex. AUF mener derfor det må satses mer på holdningsskapende
2724 arbeid, særlig blant unge gutter.

2725 **AUF vil:**

- 2726 • At det bevilges mer penger til STOP-enheten og andre lignende tiltak i politiet.
- 2727 • Ha en holdningskampanje i skolen mot sexkjøp, særlig blant unge gutter.
- 2728 • Bevilge mer penger til bo- og oppfølgingstiltak i prostitusjonsmiljøet.
- 2729 • At det settes inn flere tiltak og muligheter for kvinner som ønsker å komme seg ut av
2730 trafficking-systemet.

2731 **7.9 Overgrep, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse**

2732 Voldtekt er et av de groveste og mest traumatiserende overgrep et menneske kan utsettes for. Kun få
2733 voldtekter anmeldes og man regner fremdeles med store mørketall. Likevel henlegges 4 av 5
2734 voldtektssaker hos politiet og kun 8 prosent resulterer med domfellelse i retten. AUF mener dette
2735 kaller på en massivt opptrappet satsing på å oppklare og straffe denne typen kriminalitet. Omsorgen
2736 for ofrene må bedres, og voldtekt bekjempes gjennom blant annet å styrke det nasjonale
2737 kompetansesenteret for oppklaring av seksualforbrytelser. Behandlingstilbudet til ofrene må styrkes
2738 og oppfølgingen bedres. Videre må det holdningsskapende arbeidet i skolen og i samfunnet for øvrig
2739 intensiveres.

2740
2741 Årlig blir mange ungdommer giftet bort mot sin vilje. Tvangsekteskap skal ikke tolereres, og arbeidet
2742 mot dette må intensiveres. Det kan skje gjennom økte tilskudd til organisasjoner som jobber med
2743 temaet, et større offentlig ansvar for å bekjempe tvangsekteskap, og økte ressurser til barnevern,
2744 ungdomspsykiatrien og krisesentrene. Skolen er en viktig arena for holdningsskapende arbeid mot
2745 tvangsekteskap, og kunnskapsnivået må økes både blant lærere, elever og foreldre. AUF er skeptisk til
2746 å bruke utlendingsloven som virkemiddel for å forhindre tvangsekteskap.

2747
2748 Noen jenter i enkelte innvandremiljøer blir utsatt for kjønnslemlestelse. AUF etterlyser flere tiltak for
2749 å hindre denne type overgrep og er positive til helsesjekk for barn. I tillegg må det komme mer og
2750 tilpasset informasjon om norsk regelverk og skadevirkninger ved kjønnslemlestelse. Dette må gjøres
2751 tilgjengelig på mange språk.

2752 **AUF vil:**

- 2753
- 2754
- 2755 • Styrke rettssikkerheten for voldtekts ofre.
- 2756 • At antallet døgnåpne voldtektsmottak økes for å skape en geografisk tetthet gjennom hele
2757 landet.
- 2758 • Utvikle handlingsplaner mot voldtekt i alle landets kommuner.

- 2759 • Opprette flere krisesentre, og intensivere holdningsskapende arbeid mot seksuell trakassering
2760 og overgrep, samt styrke ressursene.
2761 • Sørge for at personer som utøver vold og overgrep får et behandlingstilbud.
2762 • At det gjøres et utstrakt holdningsarbeid mot kjønnslemlestelse og tvangsekteskap, og at
2763 denne formen for overgrep på tas på alvor.

2764 **7.10 Politi**

2765 AUF vil ha et synlig og operativt politi, som har fokus på forebygging av hverdagskriminalitet. Derfor
2766 bør politiet få mer ressurser til å drive oppsøkende virksomhet på skoler, fritidsklubber og lignende,
2767 for at befolkningen skal oppleve trygghet og nærhet til dem. Politiet skal ikke bære våpen. Det er viktig
2768 at politiet har en bred sammensetting av mennesker som speiler befolkningen for øvrig. Innbyggerne
2769 skal sikres god politibemanning og beredskap over hele landet, og det må flere yrkesgrupper inn i
2770 politietaten for å frigjøre tid til politifaglig arbeid.

2771
2772 Å sikre tryggheten i samfunnet er en offentlig oppgave, delegert til politiet. AUF er derfor mot
2773 privatisering av politioppgaver, og ønsker derfor ikke å overføre politioppgaver til private
2774 vekterfirmaer. AUF er mot bruk av vektere i skolen.

2775

2776 **AUF vil:**

2777

- 2778 • Ha et synlig og operativt politi, med høy kompetanse og god bemanning over hele landet.
- 2779 • At politiet og øvrige myndigheter skal utføre oppgavene som angår innbyggernes trygghet, og
2780 redusere bruken av private aktører til politioppgaver.
- 2781 • At alarmsentralene styrkes.
- 2782 • At det skal være mulig å komme i kontakt med alarmsentralene via sms.

2783

2784 **7.11 Våpenkontroll**

2785

2786 Det finnes om lag 1,4 millioner skytevåpen i privat eie i Norge. Faren for ulykker og misbruk øker med
2787 antall våpen. AUF vil ha en innstramning av våpenloven i Norge, med sikte på å redusere
2788 våpentilgangen.

2789

2790 Halvautomatiske våpen i privat eie må forbys i lov, våpenlisenser gjøres tidsavgrensede og politiet gis
2791 muligheter til å føre systematisk kontroll av skytterklubber og våpeninnehavere. Vi vil dessuten
2792 innføre registreringsplikt for plomberte våpen og at det skal stilles krav til våpeninnehaver om
2793 regelmessig egenerklæring hvor det må godtgjøres at alle vilkår for å eie våpen er oppfylt. Informasjon
2794 om hvor man kan levere inn våpen må bli bedre, og muligheten for at forsvaret kan ta imot og
2795 destruere våpen, bør utredes.

2796

2797 **AUF vil:**

2798

- 2799 • Stramme inn våpenloven, forby halvautomatiske skytevåpen, og generelt redusere antall våpen
2800 i Norge.
- 2801 • Gi politiet mulighet til å føre systematisk kontroll med skyteklubber og våpeninnehavere.
- 2802 • Gjøre våpenlisenser tidsavgrensede og innføre registreringsplikt for plomberte våpen.
- 2803 • Stille strengere krav til våpenforhandlere og våpeninnehavere.

2804

2805 **7.12 Kriseberedskap**

2806

2807 AUF vil ruste opp Norges samlede beredskap og kapasitet til å håndtere krisesituasjoner. Vi ønsker
2808 effektiv og samordnet bruk av de samlede nasjonale ressursene, basert på klare strukturer, en
2809 utvetydig ansvar- og kompetansefordeling og kommandolinjer mellom sivile og militære aktører med

2810 tilstrekkelig kompetanse på alle nivå. Det er viktig å sørge for et bedre kommunikasjonssystem internt
2811 i politiet og mellom politiet og andre aktører.

2812

2813 **AUF vil:**

2814

2815 • Ha politihelikoptre som dekker hele landet og er i helårlig beredskap.

2816 • Fortsette å bygge opp under de frivillige organisasjonenes viktige rolle i krisesituasjoner.

2817 • At nødnettet mellom nødetatene styrkes.

2818 • Styrke samarbeidet mellom politi og forsvar for å forbedre krisehåndtering.

2819

2820

2821

2822

2823

2824

2825

2826

2827

2828

2829

2830

2831

2832

2833

2834

2835

2836

2837

2838

2839

2840

2841

2842

2843

2844

2845

2846

2847

2848

2849 **8. KULTUR**

2850 **8.1 Kultur til alle**

2851 AUF ønsker kultur- og idrettstilbud til ungdom som tilfredsstillende deres behov og ønsker til en pris som
2852 er overkommelig. Kultur og idrett handler om de enkeltes livskvalitet og identitet og derfor er det
2853 viktig at slike tilbud er tilstedeværende i hverdagen til hver enkelt. Alle skal ha et likeverdig tilbud.

2854 Det skal heller ikke ha noe å si hvor man bor eller hvilke interesser man måtte ha. Hvis man ønsker å
2855 drive med dans, spille i band eller drive med idrett så skal dette ønsket imøtekommes. Å satse på
2856 kultur og fritid bidrar til et rikt og mangfoldig samfunn. Et bredt kulturliv er en forutsetning for et
2857 åpent samfunn samt et bidrag til gode oppvekstvilkår, god helse, integrering, næringsutvikling og økt
2858 kreativitet. AUF vil øke kultur- og idrettstilbudet av den enkle grunn at det beriker hver enkelt sin
2859 hverdag og skaper identitet blant ungdom.

2860 Gjennom Kulturløftet 1 og 2 har kultur-Norge blitt sikra økte rammer. AUF ønsker fortsatt vekst i
2861 kulturbudsjettet og mener at minst 1 % av statsbudsjettet skal gå til kultur. En utfordring for
2862 kulturlivet er å nå ut til flere, og å inkludere flere.

2863 **8.2 Ungdomsrabatt på kulturaktiviteter**

2864 AUF mener at det må være et bredt spekter av lokale kulturtilbud, som alle har muligheten til å
2865 benytte seg av. Muligheten til å benytte seg av kulturtilbud gir mer livsglede for den enkelte og
2866 mangfold i hverdagen. Gode fritidstilbud som alle, både unge og eldre, har råd til og tilgang på, er
2867 viktig for å bevare og øke interessen for et bredere kulturtilbud.

2868 **AUF vil:**

- 2869 • At rabattkort på kulturaktiviteter innføres i alle fylker og at fylkeskommunen tar ansvar for å
2870 informere om dette ved alle videregående skoler.

2871

2872 **8.3 Kulturelle arenaer**

2873 **8.3.1 Den kommunale musikk- og kulturskolen**

2874 AUF vil styrke den kommunale musikk- og kulturskolen siden den er en bidragsyter til å gi læring og
2875 opplevelse innenfor kultur til alle som ønsker det.

2876 Den kommunale musikk og kulturskolen er både en viktig kulturbærer og en kulturfremmer i både de
2877 større bykommunene og ute i distriktskommunene. Det arbeidet og innsatsen som hvert år legges ned i
2878 den kommunale musikk og kulturskolen er uvurderlig med tanke på kulturell skolering av unge. Slik
2879 det forholder seg i dag er den kommunale musikk og kulturskolen beklageligvis ikke et gratis
2880 kommunalt tilbud. Mange kommunale musikk- og kulturskoler sliter med økende plassmangel og
2881 lange køer. AUF mener det må satses storstilt på å få ned køene, og opp kapasiteten i kulturskolen.
2882 Kulturskolene bør gir midler slik at de er av høy kvalitet, og kan fostre musikere og kunstnere på
2883 internasjonalt nivå.

2884 **AUF vil:**

- 2885 • At det fra kommunalt hold, opprettholdes et sterkt, godt, kvantitativt og kvalitativt musikk og
2886 kulturskole, slik at alle barn og unge som ønsker det skal ha muligheten til å delta i dette
2887 kulturelle tilbudet
- 2888 • At kulturskolen også blir en del av SFO
- 2889 • Øke dagens antall kulturskoleplasser, for å få bukt med køene

2890

2891

2892 **8.3.2 Ungdomshus, fritidshus og øvingslokaler**

2893 AUF mener at det offentlige må sørge for at det finnes gratis øvingslokaler og tilholdssted for ungdom.
2894 AUF ønsker at det skal opprettes ungdomshus, øvingslokaler og samlingspunkt for ungdom i hver
2895 kommune, samt i nærmiljø hvor ungdom ferdes. Det må også understrekes at disse må driftes av
2896 kommunen, og være et fornyende og friskt tilbud som tiltaler ungdom. Det må også legges vekt på at
2897 det skal være en arena for alle slags kultur og kunstformer slik at flest mulig får et tilbud og gå til.
2898 Ungdomshus er viktig, da dette favner om ungdom, slik at alle kan delta i kulturelle, gratis og rusfrie
2899 arrangement. AUF vil at et slikt tilbud skal være tilgjengelig for alle og er av den oppfatning at det bør
2900 etableres flere slike arenaer.

2901 Det er også viktig at ungdommen selv skal ha en stemme angående hva tilbudet bør gå ut på, det er de
2902 som vet best angående hvilket tilbud som det er et ønske om. AUF vil derfor arbeide for å utvide
2903 ungdoms innflytelse og deltagelse i kulturpolitikk og kulturelle aktiviteter.

2904 **AUF vil**

- 2905 • At det skal finnes et tilbud for ungdom der de kan delta på kulturelle, gratis og rusfrie
2906 arrangement.
- 2907 • At det skal finnes kommunale øvingslokaler for alle slags kultur og kunstformer som ungdom
2908 kan benytte seg av gratis.
- 2909 • At det skal være lettere for ungdom å låne utstyr til å starte band og lignende.
- 2910 • At ungdom får mer innflytelse og deltagelse i kulturpolitikk og kulturelle aktiviteter.

2911 **8.4 Idrett**

2912
2913 Idrett og fysisk aktivitet er bra for helsa, det gir energi, det skaper fellesskap og det gir økt livskvalitet
2914 og trivsel.

2915 Overgangen fra barn til ungdom medfører et stort frafall fra aktiv idrett. Årsaken til dette er blant
2916 annet topping av lag, økte krav til satsing og mangel på anlegg. Det siste gjør det vanskelig med
2917 organiserte breddetilbud i lagidretter. Det er viktig at det legges best mulig tilrette for idrett og fysisk
2918 aktivitet for ungdom som vil drive breddeidrett for å ha det artig sammen og holde seg i god fysisk
2919 form. Det må være mulig å drive med fysisk aktivitet når man er voksen, også hvis man ikke er
2920 profesjonell utøver.

2921 I toppidretten er det viktig at man fortsetter å jobbe med å tilrettelegge, slik at ungdom som vil satse
2922 får muligheten til å drive idrett på et høyt nivå slik at de får utfordringer og kan utvikles til bedre
2923 utøvere. Toppidrettstilbud må kombineres med utdanning på en bedre måte enn i dag.

2924 Idrettshallene må ha en leiepris som ikke ekskluderer ungdom fra å bruke dem. Det er viktig at hvis vi
2925 vil ha flere som driver med idrett og holder seg fysisk aktive, at hall-leien reduseres slik at så mange
2926 som mulig kan drive med idrett. Det er bra for bredden og det er bra for toppidretten. Kommunale og
2927 offentlige idrettsanlegg skal være gratis for ungdom opptil 18 år.

2928 Idrett bygger broer. Mellom lag, bydeler, landsleder og verdensdeler. AUF mener idretten er en viktig
2929 arena for integrering og kulturell forståelse. Det er en unik sjanse til å bli kjent med mennesker en
2930 ellers ikke ville kjent. Ordninger som styrker dette aspektet i idretten bør styrkes.

2931 **AUF vil**

- 2932 • At kommunale og offentlige idrettsanlegg skal være gratis slik at flest mulig skal kan benytte
2933 seg av dem
- 2934 • At tilbudet om å kombinere idrett med utdanning skal utvides og omfavne flere typer idrett

- 2935 • At det skal utbygges flere idrettsarenaer slik at man kan ha et tilbud for de som driver med
- 2936 idrett aktivt og for fysisk utfoldelse
- 2937 • At det skal bli lettere å kombinere idrett på toppnivå med videregående skole
- 2938 • Innføre et stipend for lagutveksling mellom land
- 2939 • Gi særskilt reise-støtte/stipend til utøvere fra Nord Norge som skal på sentrale stevner
- 2940 • At det skal være treningstilbud og idrettsarenaer til folk i alle aldere

2941

2942 **8.5 Festivaler**

2943

2944 Det har i det siste vært en oppblomstring av små og store festivaler. Det er en veldig positiv utvikling,
 2945 og AUF mener det beriker det norske kulturlivet, og er bra for turismen og for mulighetene for kultur
 2946 som næringsvei. AUF mener det må legges vekt på å skape festivaler der alle kan delta. Mange
 2947 festivaler stenger i dag ute ungdom under 18 år. Politikerne kan bruke skjenkepolitikken til å sørge for
 2948 at det skapes arenaer hvor også de under 18 kan ha gode festivalopplevelser.

2949

2950 **8.6 Kultur og kunnskap**

2951 AUF mener ungdom ikke bare må være produsenter og deltagere i kulturlivet, men også ha anledning
 2952 til å være brukere av kultur. Konserter, forestillinger, museer og kulturhistoriske sentre er i dag dyre å
 2953 besøke. Det må gjøres en innsats for å lokke andre grupper enn de som tradisjonelt besøker slike
 2954 institusjoner, for eksempel ungdom. Mange kulturinstitusjoner er viktige kunnskapsformidlere overfor
 2955 ungdom. AUF vil at norsk kulturen skal få økte bevilgninger som er øremerket til prosjekt med og av
 2956 ungdom i regi av ulike kulturinstitusjoner.

2957 **AUF vil:**

- 2958 • Innføre studentrabatt, og rabatt for ungdom under 25 år, på alle kinoer, museer, teater og
- 2959 opera eid av det offentlige.
- 2960 • At det blir gratis for skoler, SFO og barnehager å besøke museer, teater etc.
- 2961 • At besøk på viktige kulturinstitusjoner blir en del av kvalifiseringsprogrammet.
- 2962 • Utvide ordningene med den kulturelle skolesekken, den kulturelle spaserstokken, den
- 2963 kulturelle bæremeisen og den kulturelle nistepakken.
- 2964 • At kulturinstitusjonene må drive mer oppsøkende virksomhet.
- 2965 • Styrke Rikskonsertene.

2966

2967 **8.7 Medier**

2968

2969 Et variert medielandskap er en styrke for det norske demokratiet og for kulturlivet. Det er bra at det
 2970 fines en rekke lokalaviser, regionaviser og flere nasjonale dagsaviser. AUF ønsker at pressen i størst
 2971 mulig grad skal fokusere på sine hovedoppdrag: opplysning, informasjon og samfunnskritikk. Massiv
 2972 kommersialisering og omlegging til journalistikk som utelukkende skal selge, vil ikke tjene pressens
 2973 oppdrag.

2974

2975 **AUF vil:**

2976

- 2977 • Beholde pressestøtten på et nivå som hindrer full kommersialisering av journalistikken og
- 2978 ivaretar avismangfoldet.
- 2979 • Gå aktivt inn for å beholde lokal- og regionaviser.
- 2980 • At nettaviser også skal kunne få pressestøtte.
- 2981 • At studentaviser og gratisaviser med de samme kriteriene som andre aviser kan søke om å få
- 2982 pressestøtte.
- 2983 • At NRK opprettholdes som en ikke-kommersiell og reklamefri statskanal gjennom tv-lisensen.

2984

2985 **8.8 Frivillighet og ideelle organisasjoner**

2986

2987 De ideelle organisasjonene gjør i dag en stor innsats for å løse viktige samfunnsoppgaver.

2988 Organisasjoner som Norsk Folkehjelp, Røde Kors og mange flere organiserer frivillig innsats som

2989 utgjør en stor sosial kapital for Norge.

2990

2991 **AUF vil:**

2992

2993 • At det offentlige i større grad samarbeider med frivillig sektor for å supplere, utfylle og styrke
2994 det offentliges oppgaver.

2995 • Fortsatt støtte oppunder og sikre gode rammevilkår for frivilligheten.

2996 • Stille tydelige krav til inkludering, kjønnsrepresentasjon og demokrati til organisasjoner som
2997 mottar offentlig støtte.

2998

2999

3000

3001

3002

3003

3004

3005

3006

3007

3008

3009

3010

3011

3012

3013

3014

3015

3016

3017

3018

3019

3020

3021

3022

3023 **9. ASYL- OG FLYKTNINGPOLITIKK**

3024 **9.1 En mer human og solidarisk linje**

3025

3026 Det er 40 millioner mennesker på flukt. AUF mener at Norge har et ansvar for å føre en mer human og
3027 solidarisk asylpolitikk. AUF mener Norge må følge sine internasjonale forpliktelser, og ikke bryte med
3028 FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) sine anbefalinger.

3029 Det er en menneskerett å søke asyl. Alle som søker asyl i Norge har rett på å bli behandla med respekt
3030 og møtt med forståelse. AUF ønsker en rask og individuell saksbehandling, hvor rettssikkerhet
3031 ivaretas.

3032 Det har i flere år vært en innstramming i asylpolitikken. Det vil være naturlige svingninger i
3033 flyktningstrømmer, som følge av krig og konflikt og miljøødeleggelser. Derfor er det vanskelig å
3034 sammenligne tall fra forskjellige år, og Norge bør ikke føre en politikk mot bestemte asyltall men en
3035 politikk som tar hensyn de faktiske forholdene i verden.

3036 Kvoteflyktninger representerer en av de mest utsatte gruppene mennesker i verden. AUF mener at
3037 Norge bør ta inn flere asylsøkere og øke dagens kvote til 5000 i året. AUF mener det må bli mulig å
3038 søke politisk asyl ved norske utenriksstasjoner.

3039 AUF ønsker å fjerne dagens underholds krav for familiejenforening og vil at barns tilknytting til riket
3040 alltid skal veie sterkest i familiejenforeningsspørsmål.

3041 **9.2 Barn på flukt**

3042

3043 Barn og unge er en særlig utsatt gruppe. AUF mener dagens flyktningpolitikk i for liten grad tar
3044 hensyn til dette. Barn skal behandles som barn, og følge norsk lov er barn personer under 18 år. Dette
3045 må gjelde også får asylbarn, og om barnet kom til Norge når det var under 18 år, skal det gjennom hele
3046 søknadsperioden gå under disse reglene. AUF vil reversere dagens regel som gir midlertidig opphold til
3047 barn mellom 16 og 18 år.

3048
3049 Enslige mindreårige asylsøkere (EMA) har i Norge i dag for dårlige rettigheter. AUF mener at ansvaret
3050 for EMA må flyttes fra UDI til barnevernet, og at det må opprettes egne ungdomsmottak.

3051 AUF vil at Norge skal signere og ratifisere FNs tredje tilleggsprotokoll til Barnekonvensjonen og slik
3052 sikre barns juridiske rettigheter og klagemulighet i asylsaker

3053 Barns beste må ha forrang for innvandringspolitiske hensyn. AUF mener at barns tilknytting til riket
3054 bør tillegges større vekt ved vurdering av opphold. Barn skal aldri straffes for foreldrenes feil, og AUF
3055 vil derfor at langtstående barn og deres familier bør gis opphold.

3056 AUF vil utvide rettigheter til utdanning til asylsøkere og til ureturnerbare barn og unge til også å gjelde
3057 barnehage og videregående opplæring.

3058 AUF mener at et asylmottak ikke er et sted å vokse opp og mener derfor at saksbehandlingen for barn
3059 og barnefamilier må prioriteres. AUF vil innføre én saksbehandlingstid for barn og barnefamilier.
3060 AUF mener at Det burde opprettes egne avdelinger for kvinner og barn med god barnefaglig
3061 oppfølging eller at asylsøkende familier må få tilbud om desentraliserte boliger utenfor asylmottaket.

3062 **9.3 Uretturnerbare asylsøkere/Papirløse**

3063

3064 Uretturnerbare asylsøkere står i fare for å bli Norges nye underklasse. Med få rettigheter, og uten
3065 tilgang på velferd, men med endelig avslag uten at de kan returneres. De ureturnerbare asylsøkerne er

3066 en mangfoldig gruppe med forskjellig bakgrunn og ulike historier, men de har til felles at de ikke kan
3067 sendes hjem.

3068
3069 AUF mener ureturnerbare asylsøkere som har bodd i Norge i mer enn 2 år etter avslagsvedtak, må ha
3070 rett til å få sin sak behandlet på nytt. Det burde finnes en tidsavgrensning på hvor lang tid
3071 ureturnerbare barn må vente på å få saken sin behandlet igjen. De ureturnerbare burde også få
3072 oppholdstillatelse etter å ha vært i Norge i mer enn 4 år.

3073
3074 AUF mener de papirløse som samarbeider om retur må få arbeidstillatelse mens de er i Norge, slik
3075 flere av våre naboland praktiserer.

3076 3077 **9.4 Retur**

3078
3079 AUF mener at saksbehandlingstiden for asylsøkere må reduseres. AUF er tilhengere av rask retur for
3080 alle som har fått endelig avslag. AUF er kritiske til retur av asylsøkere til land som FN og UD ser som
3081 usikre, og derfor burde dagens returavtaler gjennomgås. AUF mener at Norge alltid må følge UNHCR
3082 sine anbefalinger.

3083 AUF mener Norge må bli mer selektive i forhold til hvilke land innenfor Dublin-samarbeidet vi
3084 tilbakesender asylsøkere tilbake til., og at vi ikke kan sende asylsøkere til land hvor grunnleggende
3085 humanitære behov eller rettssikkerheten ivaretas.

3086 AUF ønsker å reformere Utledningsnemnda sånn at den i større grad i varetar asylsøkernes
3087 rettssikkerhet. AUF vil at alle saker som omhandler barn skal avgjøres av stornemd og ikke bare av
3088 nemndleder.

3089 **9.5 Mottak**

3090
3091 Alle kommuner i Norge med forutsetning for det, skal bosette flyktninger. AUF er i mot kommersielle
3092 asylmottak, og mener at ansvaret skal være hos det offentlige og ideelle organisasjoner. Privatisering
3093 av asylmottak må reverseres. Nasjonale myndigheter burde avgjøre hvor mange som skal bosettes i
3094 hver kommune, og flyktninger i Norge må i større grad må få innflytelse over hvor man ønsker å
3095 bosette seg.

3096
3097 AUF krever at flyktninger som har fått oppholdstillatelse raskere må få bosetning, og at myndighetene
3098 gjennomfører en større uavhengig vurdering av mottakssystemet, tilbudet om innkvartering, og
3099 tjenester/rettigheter til asylsøkere i Norge.

3100 Asylsøkere på mottak har i dag rett og plikt på grunnskole. AUF mener barn også skal ha rett på
3101 barnehageplass og videregående skole.

3102 3103 **9.6 Helsetilbud**

3104 AUF vil at alle som kommer til landet vårt som flyktninger må ha rett på kartlegging av sin psykiske og
3105 fysiske helsesituasjon og plan til videre oppfølging.

3106
3107 Mange asylsøkere sliter spesielt med sin psykiske helse. Det må finnes nok skolerte psykiske
3108 helsearbeidere til å møte disse utfordringene, både på mottakene og kommunalhelsetjenesten. De
3109 tungt psykisk syke må for å beskytte andre og seg selv ikke plasseres i mottakene.

3110
3111 Asylsøkere må ha rett til alle helsetilbud, også som ikke kun er akutte, men også i større grad få
3112 informasjon om de helsetjenestene som finnes. Fastleger som jobber tett med asylsøkere må
3113 gjennomgå egne standardiserte skoleringsopplegg, og særlig må mulig smitte og forebyggende

3114 helsearbeid få økt fokus. AUF ønsker at asylsøkere skal få bedre informasjon om rettigheter de har i
3115 Norge.